

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ
KENT KONSEYLERİ'NE DÖNÜŞÜM SÜRECİNİNİN
ANALİZİ**

Ahmet BATAT

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Şermin ATAK

2010

YÜKSEK LİSANS
TEZ/ PROJE ONAY SAYFASI

2007800304

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Ahmet BATAT
Tez Başlığı : Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Kent Konseylerine Dönüşüm Sürecinin Analizi
Savunma Tarihi : 19.10.2010
Danışmanı : Yrd.Doç.Dr.Şermin ATAK

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Yrd.Doç.Dr.Şermin ATAK	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Gökhan TENİKLER	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Arife KARADAĞ	EGE ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği (X)

Oy Çokluğu ()

Ahmet BATAT tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Kent Konseylerine Dönüşüm Sürecinin Analizi" başlıklı Tezi / Projesi () kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Kent Konseyleri’ne Dönüşüm Sürecininin Analizi**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Ahmet BATAT

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Kent Konseyleri'ne

Dönüşüm Sürecinin Analizi

Ahmet BATAT

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Kamu Yönetimi Programı

1992 yılında Rio'da düzenlenen BM Yeryüzü Zirvesi'nde sürdürülebilir kalkınma, tüm insanlığın 21. yy'daki ortak hedefi olarak benimsenmiş ve bu hedefe ulaşılmasına yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan "Gündem 21" başlıklı eylem planı kabul edilmiştir. Gündem 21'in 28. Bölümünde her bir ülkedeki tüm yerel yönetimlere kendi halkları ile danışma sürecini başlatmaları ve kendi "Yerel Gündem 21"leri üzerinden uzlaşmaya varmaları yönünde çağrı bulunmaktadır.

Türkiye'de Yerel Gündem 21 uygulamaları, 1997 yılı sonunda UNDP desteği ile UCLG – MEWA koordinatörlüğünde yürütülen bir proje olarak başlamıştır. Daha sonraki yıllarda TC İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün desteği ve ortaklığı ile proje çerçevesinden çıkartılarak "Yerel Gündem 21 Programı"na dönüştürülmüştür.

Yerel Gündem 21 Programı kapsamında uygulamaların yürütülmesinden görece kısa bir süre sonra, programın kent ölçeğindeki etkin katılımcı mekanizmaları olan Kent Konseyleri 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi ile güçlü bir yasal dayanak kazanmıştır.

Araştırma, Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm sürecini analiz etmektedir. Dönüşüm sürecini inceleyebilmek için UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen anket çalışmaları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gündem 21, Yerel Gündem 21, Kent Konseyleri.

ABSTRACT

Master Thesis

Analyzing Transform Processes of the Turkey Local Agenda 21 Practices to the Citizens' Councils

Ahmet BATAT

**Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department of Public Administration**

During the UN Rio Earth Summit held in 1992, sustainable development was endorsed as the common goal of humanity, along with the action plan entitled “Agenda 21” delineating the principles and cope with environmental and development problems and to move towards attaining the goal of sustainable development in the twenty-first century. In Chapter 28 of Agenda 21, local authorities in each country are called upon to undertake a consultative process with their populations and achieve a consensus on a “Local Agenda 21” for their communities.

The Local Agenda 21 processes in Turkey were launched in late 1997 via a series of project, with the support of UNDP and under the coordination of UCLG – MEWA. In subsequent years, with the partnership and support of the Ministr of Interior – General Directorate of Local Authorities, the Project framework was converted into the “Local Agenda 21 Program”.

In a relatively short period, following the implementations of Local Agenda 21 practises under the Local Agenda 21 Program, the City Councils (Citizens' Councils) as the main city-wide participatory platforms developed under the program, has been incorporated in Article 76 of the renewed Law on Municipalities(No. 5393) enacted in 2005, thereby attaining a significant legal stronghold.

This research is analysis transform process of the Turkey Local Agenda 21 practices to the Citizens Councils, In order to elaborate this processes survey results, which are get from UCLG – MEWA archives, were comparatively evaluated.

Key Words: Agenda 21, Local Agenda 21, City Councils (Citizens' Councils)

TÜRKİYE YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ KENT KONSEYLERİ'NE DÖNÜŞÜM SÜRECİNİN ANALİZİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
YEMİN METNİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNDEM 21'DEN YEREL GÜNDEM 21'E GEÇİŞTE ULUSLARARASI ETKİLER

1.1. GÜNDEM 21 SÜRECİNİN GELİŞİMİ	4
1.1.1. Gündem 21 Süreci Öncesinde Uluslararası Gelişmeler	4
1.1.1.1. BM İnsan Çevresi Konferansı.....	5
1.1.1.2. BM HABİTAT I İnsan Yerleşimleri Konferansı	6
1.1.1.3. BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu ve Brundtland Raporu....	6
1.1.2. Gündem 21 Süreci ve Sonrasında Uluslararası Gelişmeler	9
1.1.2.1. BM Çevre ve Kalkınma Konferansı ve Gündem 21	9
1.1.2.2. BM HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı.....	12
1.1.2.3. BM Yeni Binyıl Zirvesi	13
1.1.2.4. BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi	16
1.2. YEREL GÜNDEM 21 KAVRAMI VE UNSURLARI.....	17
1.2.1. Yerel Gündem 21 Kavramı	17
1.2.2. Yerel Gündem 21'in Unsurları	18
1.2.3. Yerel Gündem 21'in Temel Stratejileri.....	20
1.2.3.1. Yerindenlik.....	21
1.2.3.2. Yapabilir Kılma.....	22

1.2.3.3.	Katılımcılık	23
1.2.3.4.	Demokratik Yönetişim	24

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA'DA VE TÜRKİYE'DE YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARI

2.1.	YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ.....	28
2.2.	AVRUPA'DA YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ GELİŞİMİ	30
2.2.1.	Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansları.....	31
2.2.1.1.	Aalborg 1994.....	31
2.2.1.2.	Lizbon 1996	33
2.2.1.3.	Hannover 2000	34
2.2.1.4.	Aalborg +10 2004	35
2.2.1.5.	Sevilla 2007.....	36
2.2.1.6.	Dunkerque 2010	37
2.2.2.	Avrupa'da Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Değerlendirilmesi.....	37
2.2.2.1.	SUSCOM Projesi	38
2.2.2.2.	LASALA Projesi.....	40
2.3.	TÜRKİYE'DE YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ GELİŞİMİ	41
2.3.1.	HABİTAT II Kent Zirvesi'nin Yerel Gündem 21 Sürecine Etkisi.....	41
2.3.2.	Türkiye'de Yerel Gündem 21 Programı'nın Aşamaları.....	45
2.3.2.1.	Birinci Aşama.....	45
2.3.2.2.	İkinci Aşama	48
2.3.2.3.	Üçüncü Aşama	51
2.3.2.4.	Dördüncü Aşama.....	53
2.3.2.5.	Beşinci Aşama.....	56
2.3.3.	Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın Ortaklık Yapısı.....	58
2.3.3.1.	Merkezi Yönetim Düzeyi.....	59
2.3.3.2.	Yerel Yönetim Düzeyi	60
2.3.3.3.	Yerel Yönetişim Düzeyi.....	61
2.3.3.4.	Özel Sektör.....	61

2.3.3.5.	Destekleyici Ortaklar	61
2.3.4.	Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın Katılım Araçları	62
2.3.4.1.	Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri.....	62
2.3.4.2.	Gençlik Meclisleri.....	63
2.3.4.3.	Kadın Meclisleri.....	64
2.3.4.4.	Özel İlgi Grupları	65
2.3.4.5.	Mahalle Ölçeğinde Çalışmalar.....	66
2.3.4.6.	Çalışma Grupları	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ KENT KONSEYLERİ'NE DÖNÜŞÜMÜNÜN ANALİZİ

3.1.	ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ.....	68
3.1.1.	Araştırmanın Amacı	68
3.1.2.	Araştırmanın Kapsamı	68
3.1.3.	Araştırmanın Yöntemi.....	71
3.2.	YEREL GÜNDEM 21 PROGRAMI'NIN MEVZUAT ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	73
3.2.1.	T.C. Anayasa Değişikliği	73
3.2.2.	5393 sayılı Belediye Kanunu	74
3.2.3.	Kent Konseyi Yönetmeliği.....	76
3.2.4.	Kent Konseyi Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	77
3.2.5.	Türkiye Gençlik Ajansı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı.....	79
3.3.	DEMOKRATİK YEREL YÖNETİŞİM MEKANİZMASI OLARAK KENT KONSEYLERİ	80
3.3.1.	Kent Konseyleri'nin Kurumsal Yapısı.....	82
3.3.1.1.	Kent Konseyi'nin Organları.....	83
3.3.1.2.	Kent Konseyi Çalışma Yönergeleri	86
3.3.1.3.	Kent Konseyi Çalışma Mekânı	87

3.3.1.4.	Kent Konseyi Bütçesi.....	88
3.3.1.5.	Kent Konseyi Genel Sekreterliği	88
3.3.2.	Kent Konseyleri'nin İşlevleri.....	90
3.3.2.1.	Kent Konseyi'nin Görevleri.....	90
3.3.2.2.	Kent Konseyi'nin Çalışma İlkeleri	91
3.3.2.3.	Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması.....	92
3.3.3.	Kent Konseyleri'nin Yerel Yönetişimdeki Rolü.....	94
3.3.3.1.	Belediye ile İlişkiler	94
3.3.3.2.	İl Özel İdaresi İle İlişkiler	96
3.3.3.3.	Kalkınma Ajansları ile İlişkiler.....	97
3.4.	YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARI'NIN KENT KONSEYLERİ'NE DÖNÜŞÜMÜ	99
3.4.1.	Kurumsal Yapıların Dönüşümü	101
3.4.1.1.	Kent Konseyleri'nin Dönüşümü	101
3.4.1.2.	Çalışma Grupları'nın Dönüşümü.....	106
3.4.1.3.	Kent Konseyi Çalışma Mekânlarındaki Dönüşüm.....	108
3.4.1.4.	Kent Konseyi'nin Mali Yapısı'nın Dönüşümü	109
3.4.1.5.	Kent Konseyi Genel Sekreterliği'nin Dönüşümü	111
3.4.2.	İşlevlerin Dönüşümü	114
3.4.2.1.	Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılım İşlevinin Dönüşümü.....	114
3.4.2.2.	Kent Konseyi'nde Oluşturulan Görüşlerin Belediye Meclisine Gönderilmesi	121
3.4.2.3.	İhtisas Komisyonları ve Stratejik Planlamada Kent Konseyi	122
3.4.2.4.	Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması	122
3.4.3.	Yerel Yönetişimdeki Rollerin Dönüşümü.....	126
SONUÇ		128
KAYNAKLAR		140

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1:Kent Konseyleri'nin Gelişimi	102
Tablo 2:Kent Konseyi Çalışma Yönergeleri'nin Gelişimi.....	104
Tablo 3:Kent Konseyleri İçerisinde Çalışma Grupları'nın Gelişimi	106
Tablo 4: Çalışma Mekânlarının Gelişimi	108
Tablo 5:Kadın Meclisleri'nin Gelişimi.....	115
Tablo 6:Gençlik Meclisleri'nin Gelişimi.....	116
Tablo 7:Özel İlgi Grupları'nın Gelişimi	117
Tablo 8: Mahalle Ölçeğinde Örgütlenmenin Gelişimi.....	119
Tablo 9:Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması'nın Gelişimi	123

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:Özel İlgi Grupları'nın Konularına Göre Dağılımı.....	118
--	-----

KISALTMALAR

ABGS	T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	BM Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
DPT	T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı
ICLEI	Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi
IULA – EMME	Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SRAP	Sosyal Riski Azaltma Projesi
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
UCLG – MEWA	Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Birliği – Ortadoğu ve Batı Asya Teşkilatı
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNDP –TTF	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Demokratik Yönetişim Fonu
WALD	Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi
WCED	Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu
YG 21	Yerel Gündem 21
YPDP	Yerel Projelere Destek Programı

GİRİŞ

1970’li yıllardan itibaren insan yaşantısının yer küre üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde yürütülen tartışmalar hız kazanmış ve yer kürenin doğal dengesinin giderek bozulmakta olduğu dile getirilmeye başlanmıştır. İnsan yaşamını doğrudan tehdit eden sürdürülemez nitelikteki kalkınma politikalarına ekonomik, sosyal, toplumsal ve siyasal düzeylerde yanıtlar aranmaya başlanmıştır. Bu arayışların uluslararası düzeyde somut ifadeleri ve gelişmeleri ise konuya ilişkin düzenlenen Birleşmiş Milletler (BM) zirveleri olmuştur.

Kalkınmanın sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik olarak 1972 yılında Stockholm’de düzenlenen BM İnsan Çevresi Konferansı ile birlikte gelişen uluslararası farkındalık 1992 yılında Rio de Janeiro’da gerçekleştirilen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı ile yeni bir boyut kazanmıştır. Stockholm’den Rio’ya uzanan süreçte öngörülen devlet merkezli çözümlerin sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında arzulanan başarıyı sağlayamaması uluslararası gündemde yeni arayışlara yol açmıştır. Bu arayışlar 1992 yılında BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda Gündem 21 başlıklı küresel eylem planının kabul edilmesi ile yeni bir boyut kazanmıştır.

Gündem 21 başlıklı küresel eylem planı sürdürülebilir kalkınma anlayışının gelişiminde uluslararası topluluğun yaklaşım değişimini yansıtmının yanında yerel düzeyde de yeni bir anlayışın yükselmesine katkı sağlamıştır. Gündem 21’in önerdiği sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyden başlaması zorunluluğu, Gündem 21 içerisinde “Yerel Gündem 21” kavramı ile ifadesini bulmuştur.

Sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde hayata geçirilmesi için yerel yönetimlere yapılan bir çağrı niteliği taşıyan ve Gündem 21’in uygulamaya yansması olan Yerel Gündem 21, yaşanabilir yerleşimler yaratmada çok aktörlü yönetim anlayışına dayanan bir işbirliği modeli olarak tanımlanmaktadır. 1992 yılından itibaren dünya üzerinde 113 ülkede 6000’in üzerinde yerel yönetim tarafından hayata geçirilen Yerel Gündem 21 uygulamalarının Türkiye’ye yansması ise 1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen BM HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı’nın çarpan etkisi sonucunda gerçekleşmiştir. 1997 yılında UNDP desteği

yürütülen bir proje olarak başlayan Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamaları, süreç içerisinde katılan yerel ortakları sayısının artması, UNDP'nin sürece desteğinin devam etmesi ve merkezi yönetimin desteği sonucu proje çerçevesinden çıkartılarak Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'na dönüşmüştür.

UNDP desteği ile yürütülen ve birbirini destekleyen bir dizi yerel demokratik yönetim projesini içeren Türkiye Yerel Gündem 21 Programı, Türkiye'de yerel demokratikleşme sürecine hizmet eden projeler bütünü olarak algılanmış ve geliştirilmiştir. Program kapsamında geliştirilen Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamaları 2002 yılında Johannesburg'da düzenlenen BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde "en iyi uygulama" olarak T.C. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER tarafından zirveye sunulmuştur.

Yerinden çözümler ile toplumdaki aktörleri yapabilir kılmayı hedefleyen, sürdürülebilir kalkınma sürecinde katılımı anahtar strateji olarak benimseyen ve demokratik yönetim anlayışına dayalı Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının kent ölçeğindeki en etkin katılımcı mekanizması olan Kent Konseyleri, 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu ile güçlü bir yasal dayanak kazanmıştır. Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının normatif alana yansımadaki bu süreç 8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği ile devam etmiş, yönetmelikle birlikte Kent Konseyleri çatısı altında oluşturulan Gençlik Meclisleri, Kadın Meclisleri, Çalışma Grupları, Özel İlgi Grupları'na yönelik oluşturulan tüm katılımcı mekanizmalar yasal zemine kavuşmuşlardır. Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının yasal süreçler içerisinde bu yansımaları, uygulamaların Kent Konseyleri süreci içerisinde dönüşümünü beraberinde getirmiştir.

Araştırmanın temel amacı, Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm sürecinin analizini gerçekleştirmektir. Bu amaç kapsamında araştırma Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ortağı kentlerde Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümünü ve Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki birikim ve işlevlerin Kent Konseyleri'ne aktarımının ne ölçüde gerçekleştiğini analiz etmektedir.

Bu kapsamda araştırmanın birinci bölümünde Yerel Gündem 21 uygulamalarının temelinin oluşturan sürdürülebilir kalkınmanın gelişimi uluslararası gündemdeki gelişmeler ve öne çıkan stratejik unsurlar doğrultusunda incelenmiş, Yerel Gündem 21 kavramı ve unsurlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde Avrupa’da ve Türkiye’de gerçekleştirilen Yerel Gündem 21 uygulamaları ele alınmış, uygulamaların genel çerçevesi ve işleyişine yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde ise Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri’ne dönüşümü incelenmiştir. İncelemede dönüşümün yasal zemine kavuşması ile başlayan süreç incelenmiştir. Dönüşümün analizinde özellikle UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmaların verilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve görüşme yöntemi kullanılarak durumun birlikte değerlendirilmesi yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNDEM 21'DEN YEREL GÜNDEM 21'E GEÇİŞTE ULUSLARARASI ETKİLER

1.1. GÜNDEM 21 SÜRECİNİN GELİŞİMİ

1992 BM Yeryüzü Zirvesi'nde küresel bir eylem planı olarak kabul edilen “Gündem 21”, yalın anlamda bir eylem planı olmanın çok ötesinde sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin politika ve stratejilerin şekillenmesinde yeni bir anlayışı ifade etmektedir. Gündem 21 ve bağlantılı olarak gelişen Yerel Gündem 21 anlayışının kavramsal çerçevesinin gelişimi açısından sürdürülebilir kalkınmaya yönelik izlenen politika ve stratejilerin Gündem 21 öncesi ve sonrası bütünlüğünde ele alınması gerekmektedir.

1.1.1. Gündem 21 Süreci Öncesinde Uluslararası Gelişmeler

1970'li yıllardan itibaren insan yaşantısının yerküre üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde yürütülen tartışmalar hız kazanmış ve yer kürenin doğal dengesinin giderek bozulmakta olduğu dile getirilmeye başlanmıştır. Çevre ve kalkınma dengesi üzerinde yürütülen bu tartışmaların ilgi odağı haline gelmesinde başlangıçta bağlantısı kolay biçimde kurulamasa da, 1969 yılında insanoğlunun ilk kez aya ayak basması büyük rol oynamıştır. (EMREALP, 2005, s.13)Yerkürenin uzaydan görünümü bir yandan hayranlık uyandırırken diğer yandan kırılğan yapısını da gözler önüne sermiştir.

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelerle birlikte insan yaşamını doğrudan tehdit eden sürdürülemez nitelikteki kalkınma politikalarına ekonomik, sosyal, toplumsal ve siyasal düzeylerde yanıtlar aranmaya başlamıştır. Bu arayışların

uluslararası düzeyde somut ifadeleri ve gelişmeleri ise konuya ilişkin dzenlenen Birleşmiş Milletler (BM) zirveleri olmuştur.

1.1.1.1. BM İnsan Çevresi Konferansı

BM İnsan Çevresi Konferansı 5 – 16 Haziran 1972 tarihlerinde arasında İsveç'in Stockholm kentinde dzenlenmiştir. Stockholm Konferansı olarak da bilinen zirveye 113 lke temsilcisinin yanında 1200 delege katılmıştır. (BUDAK, 2004, s. 409)

Stockholm Konferansı özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası giderek artan sanayileşme sürecinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerine odaklanmış, ilk defa dnya liderlerini ve bilim adamlarını sınır ötesi boyutlara ulaşan hava ve su kirliliği gibi çevresel sorunlarını tartışmak için bir araya getirmiştir. (SEYFANG, 2003, s. 224) Bu bakımdan Stockholm Konferansı aynı zamanda modern anlamda küresel çevre sorunlarına yönelik siyasal ve toplumsal farkındalığın başlangıcı olarak bilinmektedir.

Stockholm Konferansı sonucunda çevre ve kalkınma konusunda 26 ilkeden oluşan “Stockholm Deklarasyonu” (UNCHE, 1972a) ile 109 öneriden oluşan “Stockholm Eylem Planı” (UNCHE, 1972b) kabul edilmiştir. Konferans kalkınma ve çevre dengesinin bozulmasının gündeme alınması itibariyle büyük önem taşımakla birlikte ortaya konan çözüm önerileri ağısından beklenen başarıyı sağlayamamıştır. Çevresel sorunların çözümünde ekonomik ve sosyal faktörler göz ardı edilmiştir. Bununla birlikte sorunlara yönelik getirilen çözüm önerilerinin tek uygulayıcısı olarak ulusal hükümetler ele alınmış, sivil toplum kuruluşlarının katılımı göz ardı edilmiştir.

Stockholm Konferansı'nın bir başka önemli etkisi ise, çevresel sorunların çözümünü için gerçekteştirilen uluslararası çabaların koordinasyonunu sağlamak üzere bir birimin oluşturulmasıdır. Bu birim daha sonra Brundtland Raporu'nu da

hazırlayacak olan “Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu”nun (WCED – World Commission of Environment and Development) oluşumuna öncülük etmiştir.

1.1.1.2. BM HABİTAT I İnsan Yerleşimleri Konferansı

BM HABİTAT I İnsan Yerleşimleri Konferansı, 31 Mayıs – 11 Haziran 1976 tarihlerinde Kanada'nın Vancouver kentinde düzenlenmiştir. Vancouver Konferansı ve HABİTAT I Zirvesi adlarıyla da bilinen zirvenin temel çıktıları 19 ilkeden oluşan “Vancouver Deklarasyonu” ve 64 öneriden oluşan “Vancouver Eylem Planı”dır.

Konferansın temel hedefi uluslararası toplum temelli eşitlik, adalet ve dayanışmanın oluşturulması olmuştur. Bu hedef Vancouver Deklarasyonu’nda şu şekilde ifade edilmiştir (UNCHS-HABİTAT I, 1976);

“İnsan yerleşimlerinin sorunları, ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmalarından ayrılamaz olup özellikle gelişmekte olan ülkelerde çok sayıda insan kabul edilemez insan yerleşimlerinde yaşamaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeyde çözüm bulunmasına ve uygulanmasına yönelik ortak çaba harcanmadıkça bu koşullar daha da kötüleşebilir.”

Vancouver Konferansı çevresel sorunların ekonomik ve sosyal kalkınma ile bağlantısını kurması açısından önem taşımakla birlikte Konferans sonrasında kabul edilen Vancouver Deklarasyonu ve Vancouver Eylem Plan'ında devleti merkez alan bir yaklaşım sergilenmektedir. Konut problemlerinin üstesinden gelinmesinde ve genel olarak insan yerleşimlerinin iyileştirilmesinde devletler tek çözüm mekanizması olarak ele alınmıştır.

1.1.1.3. BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu ve Brundtland Raporu

Stockholm Konferansı sonrası çevresel konulardaki uluslararası çalışmaları koordine etmek amacıyla BM bünyesinde oluşturulan birim 1983 yılında BM Dünya

Çevre ve Kalkınma Komisyonu'na dönüşmüştür. “Brundtland Komisyonu” olarak da bilinen komisyon adını Komisyon Başkanı Gro Harlem BRUNDTLAND'dan almıştır. Komisyon insan çevresinin ve doğal kaynakların hızlı biçimde bozulması ve bu bozulmanın ekonomik ve sosyal kalkınmaya ilişkin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlara yönelik uluslararası alandaki artan ilgi neticesinde oluşturulmuştur.

Brundtland Komisyonu 1987 yılında “Ortak Geleceğimiz – Our Common Future” isimli bir rapor yayınlamıştır. “Brundtland Raporu” olarak da bilinen rapor, kalkınmanın sürdürülebilirliğine bütüncül yaklaşımın gelişimi açısından önemli kilometre taşlarından birisidir.

Brundtland Raporu'nda sürdürülebilir kalkınma şu şekilde tanımlanmaktadır (WCED, 1989, s. 71);

“Sürdürülebilir kalkınma, bugünün gereksinim ve beklentilerini, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamaktır”

Brundtland Raporu sürdürülebilir kalkınmanın stratejik amaçlarını ise şöyle sıralamaktadır (WCED, 1989, s. 78);

- Büyümeyi canlandırmak,
- Büyümenin kalitesini değiştirmek,
- İş bulma, yiyecek, enerji, su ve sağlık konularındaki temel ihtiyaçları karşılamak,
- Sürdürülebilir bir nüfus düzeyini garantiye almak,
- Kaynak tabanını korumak ve zenginleştirmek,
- Teknolojiyi yeniden yönlendirmek ve riski yönetmek,
- Karar vermede çevre ile ekonomiyi birleştirmek.

Brundtland Raporu, sürdürülebilir kalkınmanın “çevresel koruma”, “ekonomik büyüme” ve “sosyal eşitlik” olmak üzere üç temel saça ayağı bulunduğunu belirtmekte ve kalkınmanın sürdürülebilirliği için çevre, ekonomik ve sosyal boyutlar

arasındaki ilişkilere odaklanması gerektiğine işaret etmektedir. (ROGERS, 2007, s. 42) Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında ortak çıkarları uygulayacak yasal ve kurumsal çerçevenin değiştirilmesi gerekliliğini ortaya koyan Brundtland Raporu hukukun tek başına ortak çıkarları korumada ve uygulamada yeterli olmayacağını bunun için toplumun bilinci ve desteğinin sağlanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Toplumun bilinci ve desteğin sağlanmasında izlenecek olan temel stratejilerden çevreyi etkileyen kararlara halk katılımının sağlanması ve kaynakların yönetiminde adem-i merkeziyeti tanımının en etkin araçlar olduğunu belirtmektedir. (WCED, 1989, s. 94)

Brundtland Raporu'nun bir diğer önemli etkisi ise kent sorunlarının ülkelerin gündemlerine alınması olmuştur. “Yerel Yönetimi Güçlendirmek” başlığında merkezileşmenin artmasının hem merkez hem de yerel düzeyde zaafın devam etmesi sonucunu doğurduğuna işaret eden Brundtland Raporu, kentsel kalkınma için her kentte iyi sonuç veren tek bir modelin bulunmadığını ve bu nedenle yerel yönetimlerin güçlendirilerek kentsel kalkınma planlarının yerel koşullar doğrultusunda şekillendirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. (WCED, 1989, s. 302-305)

Brundtland Raporu genel olarak değerlendirildiğinde, yoksulluğun ortadan kaldırılması, doğal kaynakların kullanımında eşitliğin sağlanması, nüfus kontrolü ve çevre dostu teknolojilerinin geliştirilmesini doğrudan sürdürülebilir kalkınma ile ilişkilendirmektedir. Bu bakımdan rapor sürdürülebilir ekonomik büyümenin ve sürdürülebilir kalkınmanın ancak çevre dostu bir bakış açısıyla mümkün olabileceğini ve çevre sorunlarının ortadan kaldırılması ile yoksulluğun önlenmesinde gelişmekte olan ülkelerin büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır. (AĞCA, 2002)

1.1.2. Gündem 21 Süreci ve Sonrasında Uluslararası Gelişmeler

1987 yılında BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan ve yayınlanan Brundtland Raporu uluslararası düzeyde sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin yaklaşımlarda köklü değişikliklere sebep olmuştur. Brundtland Raporu'na destek veren dönemin Fransa, İngiltere, Rusya ve Hindistan gibi ülkelerin liderlik ettiği 50 kadar ülke, raporda yer alan önerilerin hayata geçirilmesi amacıyla ortak bir girişimde bulunmuşlardır. Bu girişim sonrasında BM Genel Kurulu, 1989 yılında Brundtland Raporu'nda dile getirilen önerilerin hayata geçirilmesini sağlamak amacıyla ortak bir küresel taahhüt belgesi ve eylem planı hazırlanması için 1992 yılında BM Zirvesi düzenlenmesine karar vermiştir. (EMREALP, 2005, s. 15)

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik başlatılan bu süreç devamında BM Yeryüzü Zirvesi'nde Gündem 21 başlıklı Küresel Eylem Planı'nın kabulü ve takip eden uluslararası zirvelerde sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin yaklaşımların gelişimi ile devam etmiştir.

1.1.2.1. BM Çevre ve Kalkınma Konferansı ve Gündem 21

BM Genel Kurulu'nun 1992 yılında BM Zirvesi düzenlenmesi kararının ardından BM'ye üye olan ülkeler ulusal komitelerini oluşturarak zirveye hazırlık sürecine girmişlerdir. Pek çok ülke komitelerinin oluşumunda merkezi yönetim kuruluşları dışındakilere kapalı olma geleneğinden kurtulamamakla birlikte, bazı ülkeler hazırlık sürecine başta yerel yönetimler olmak üzere sivil toplum temsilcilerini de dâhil etmişlerdir. (YG 21 Web Sitesi, 2006)

Zirveye hazırlık süreci kapsamında Aralık 1989 yılında BM'ye üye olan ülkeler arasında başlayan müzakereler sırasında Gündem 21 başlıklı küresel eylem planının oluşturulmasında, çevre sorunlarının ortaya çıkmasında büyük pay sahibi olan gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ve hızlı kentleşme sürecinin getirdiği

sorunlarla uğraşan ülkeler arasında “sürdürülebilir kalkınma” konusunda keskin görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Bu görüş ayrılıklarına rağmen hazırlık sürecinde uzlaşılan temel nokta sürdürülebilir kalkınmanın ancak “yerinden” çözümlerle hayata geçirilebileceği olmuştur. (EMREALP, 2005, s. 15)

Geniş katılımlı biçimde gerçekleştirilen hazırlık süreci ve Stockholm Konferansı'nın üzerinden 20 yıl geçtikten sonra “BM Yeryüzü Zirvesi” olarak da bilinen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) 3 – 14 Haziran 1992 tarihinde Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde düzenlenmiştir. Konferansa 172 ülke temsilcisi ile sivil toplum kuruluşlarından 2400 temsilci katılım sağlamış, konferans süresince gerçekleştirilen paralel sivil toplum forumuna ise 17000'den fazla kişi katılım göstermiştir. Konferansa 108 ülke ise hükümet ve devlet başkanları düzeyinde katılmıştır. Zirvenin Genel Sekreteri Maurice STRONG zirveyi “insanlık için tarihi bir an” olarak tanımlamıştır. (UNCED, 1997)

BM Yeryüzü Zirvesi, Brundtland Raporu'nun getirmiş olduğu yeni bakış açısı doğrultusunda Stockholm Konferansı'nda ele alınan konuların sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda yeni bir dille ele alınmasını imkân sağlamıştır. (SEYFANG, 2003, s. 224) Bu açıdan zirve sürdürülebilir kalkınmanın gelişimi açısından önemli kilometre taşlarından birisi konumundadır.

BM Yeryüzü Zirvesi'nin 5 önemli çıktısı olmuştur. Bunlar “Rio Deklarasyonu”, “Gündem 21”, “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi”, “İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi”, “Ormanların Sürdürülebilir Yönetimi Konusunda İlkeler Bildirimi”dir. Bununla birlikte Zirve, bir dizi kurumun da oluşumunu sağlamıştır. Zirve sonucunda Birleşmiş Milletler bünyesinde Gündem 21'in uygulanmasını izlemekle sorumlu “Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu” ile “Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Komitesi” ve “Sürdürülebilir Kalkınma Yüksek Danışma Konseyi” oluşturulmuştur.

BM Yeryüzü Zirvesi'nin en önemli etkisi, sürdürülebilir kalkınma kavramının söylem ve kuramlardan pratik ve politikaya aktarılması olmuştur. (DULUPÇU, 2001, s. 47) Gündem 21 başlıklı küresel eylem planı bu dönüşümün somut örneği konumundadır.

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik yol haritası niteliği taşıyan Gündem 21, sürdürülebilir kalkınmayı etkileyen tüm konularda çeşitli düzeylerde hayata geçirilmesi gereken temel faaliyetleri içermektedir. Dört başlık altında toplanmış 40 bölümden oluşan Gündem 21'in her bölümü bir program alanını tanımlamaktadır.

“Sosyal ve Ekonomik Boyutlar” başlığındaki birinci kısım gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın hızlandırılması için uluslararası işbirliği, yoksullukla mücadele, tüketim kalıplarının değiştirilmesi, demografik hareketler, insan sağlığının korunması, sürdürülebilir insan yerleşimleri ve karar alma süreçlerinde çevre ve kalkınmanın bütünleştirilmesi konuları ele alınmaktadır.

“Kalkınma için Kaynakların Korunması ve Yönetimi” başlığındaki ikinci kısım ise sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutu ön planda olup atmosferin korunması, çevresel değerlerin korunması ve yönetimi, çevreye yönelik zararlı faaliyetlerin önlenmesi ve yönetimi gibi konular ele alınmaktadır.

“Temel Grupların Rollerinin Geliştirilmesi” başlıklı üçüncü kısım ise, sürdürülebilir kalkınmanın temel aktörleri konumunda bulunan kadınlar, gençler, çocuklar, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, işçi ve işveren birlikleri, çiftçiler gibi grupların sürdürülebilir kalkınma süreci içerisinde rollerinin geliştirilmesi konusunu ele almaktadır.

“Uygulama Araçları” başlığını taşıyan Gündem 21'in dördüncü ve son kısmı ise uygulama sürecinde kullanılacak finansman, teknoloji transferi, bilim, uluslararası işbirlikleri, hukuki ve kurumsal düzenlemeler gibi araçlara yer vermektedir.

Uluslararası toplumun 21. yy.'a ilişkin ortak taahhüdünü ortaya koyan Gündem 21, uygulamada olan uluslararası ve buna bağlı ulusal ve yerel politikalara sürdürülebilir kalkınma anlayışını yerleştirmeyi amaçlamaktadır. (BARTON & TSOROU, 2006, s. 38) Gündem 21 aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın hayata geçirilmesi için yeni bir küresel ortaklığın başlangıcı niteliği de taşımaktadır. (BM, 1997, s. 10)

1.1.2.2. BM HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı

BM HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı, 3 – 14 Haziran 1996 tarihinde Türkiye'nin İstanbul kentinde düzenlenmiştir. HABİTAT II Kent Zirvesi olarak da bilinen konferansa 171 ülkenin temsilcilerinin yanı sıra çok sayıda sivil toplum kuruluşu temsilcisi de katılım göstermiştir. Zirve'nin iki ana teması “herkese yeterli konut” ve “kentleşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşimleri” olmuştur.

HABİTAT II Kent Zirvesi sonucunda “İstanbul Deklarasyonu” (UNCHS – HABİTAT II, 1996a) ve “Habitat II Gündemi” (UNCHS – HABİTAT II, 1996b) olmak üzere iki temel çıktı oluşturulmuştur. 20. yy'ın son büyük uluslararası toplantısı olma özelliğini de taşıyan HABİTAT II Kent Zirvesi, uluslararası toplumun 21. yy'ın gündemini oluşturmak üzere harcamış olduğu çabaların bir halkasıdır. Zirvenin ortaya atmış olduğu temel kavramları insan yerleşimlerinden başlayarak küresel sorunlara sahip çıkma bilinci, çözümde ortaklık anlayışı ve aktif katılımıdır. (TOPRAK, 2006, s. 288)

HABİTAT II Gündemi'nin temel noktasını, 1992 yılında BM Yeryüzü Zirvesi'nde kabul edilen Gündem 21'in “Sürdürülebilir İnsan Yerleşimlerinin Gelişmesinin Desteklenmesi” konulu 7. Bölümü oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın temelini demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir yönetimlerden geçtiğini vurgulayan HABİTAT II Gündemi (UNCHS – HABİTAT II, 1996b), sürdürülebilir kalkınmanın temel insan haklarından kentli haklarına kadar uzanan geniş bir çerçevede değerlendirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. (EMREALP, 2005, s. 23)

HABİTAT II Kent Zirvesi sürdürülebilir kalkınma ile yönetim anlayışının temel çerçevesini ortaya koyması (EMREALP, 2005, s. 23) ve yerel yönetimlerin kolaylaştırıcı rolünü vurgulayarak yerel yönetim, sivil toplum ve özel sektör işbirliğini teşvik etmesi (KARAMAN, 1998, s. 74) bakımından önem taşımaktadır.

1.1.2.3. BM Yeni Binyıl Zirvesi

BM Yeni Binyıl Zirvesi 6 – 8 Eylül 2000 tarihleri arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentindeki düzenlenmiştir. Yeni Binyıl Zirvesi olarak da bilinen zirveye 100 devlet başkanı, 47 hükümet başkanı, 3 hükümdar, 5 başkan yardımcısı, 3 başbakan vekili ile 8000 temsilci ve 5500 gazeteci katılım göstermiştir. Zirveye dönemin Finlandiya Devlet Başkanı Tarja HALONEN ile Güneybatı Afrika'daki Namibya Devlet Başkanı Sam NUJOMA başkanlık etmiştir.

Yeni Binyıl Zirvesi ile birlikte BM'ye üye olan 189 ülke 2015 yılına kadar dünyanın en fakir ülkelerindeki insanlara daha iyi bir yaşam sağlama sözü vermiştir. Zirve kapsamında 1972 yılında düzenlenen Stockholm Konferansı'ndan başlayarak düzenlenen uluslararası zirvelerin ışığında yoksulluk, AIDS ve küreselleşmenin faydalarından adil biçimde yararlanma gibi küresel sorunlar tartışılmıştır.

Yeni Binyıl Zirvesi'nin en önemli çıktısı “Yeni Binyıl Bildirgesi” ile “Binyıl Kalkınma Hedefleri”dir. 8 bölüm ve 31 maddeden oluşan Yeni Binyıl Bildirgesi, yeni binyılın gündemini oluşturacak temel değerleri “özgürlük”, “eşitlik”, “dayanışma”, “hoşgörü”, “doğaya saygı ve sorumluluk”, “demokrasi” ve “insan hakları” olarak belirlemiştir. (UN, 2000) Bununla birlikte zirve sonucunda Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından geliştirilen ve zirveye sunulmuş kabul edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri tüm üye devletlerince kabul edilmiştir. (OECD - DAC, 1996)

2015 yılına kadar ulaşılması BM'ye üye ülkeler tarafından taahhüt edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri 8 ana hedef ile 21 ölçülebilir alt hedeften oluşmaktadır. Zirve sonucunda kabul edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri şunlardır; (DPT, 2010)

- Aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması;
 - Günde bir dolardan az bir parayla geçinmek zorunda bulunan nüfusun yarı yarıya azaltılması,
 - Açlık çeken nüfusun yarı yarıya azaltılması,

- Herkes için evrensel ilköğretimin gerçekleştirilmesi;
 - Tüm kız ve erkek çocukların ilköğretimlerini eksiksiz tamamlamaları,
- Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların konumunun güçlendirilmesi;
 - İlköğretim ve orta öğretimde kız-erkek öğrenci dengesizliğinin tercihen 2005 yılına kadar ve her düzeyde giderilmesi,
- Çocuk ölümlerinin azaltılması;
 - Beş yaşından küçük çocuklar arasındaki ölüm oranının üçte iki azaltılması,
- Anne sağlığının iyileştirilmesi;
 - Anne ölüm oranının dörtte üç azaltılması,
- HIV/AIDS, sıtma ve öteki hastalıklarla mücadele edilmesi;
 - HIV/AIDS'in yayılmasının durdurulması ve geri döndürülmeye başlanması,
 - Sıtma ve öteki önemli hastalıkların görülme sıklığının durdurulması ve geri döndürülmeye başlanması,
- Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması;
 - Sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin ulusal politika ve programlarla bütünleştirilmesi, çevresel kaynakları kaybının kazanıma dönüştürülmesi,
 - Sağlıklı içme suyuna sürdürülebilir biçimde ulaşamayan nüfusun yarı yarıya azaltılması,
 - 2020 yılına kadar en az 100 milyon gecekondü sakininin yaşamının önemli ölçüde iyileştirilmesi,
- Kalkınma için küresel bir ortaklık geliştirilmesi;

- Kurallara bağlı, öngörülebilir ve ayrımcılıktan arınmış açık bir ticari ve mali sistem geliştirilmesi. Ulusal ve uluslararası düzeyde iyi yönetim, kalkınma ve yoksullukla mücadele taahhüdü de buna dâhildir,
- En az gelişmiş ülkelerin özel ihtiyaçlarının ele alınması. Bu ülkelerin ihracatına gümrük vergisi ve kota bağışıklığı sağlanması; ağır borçlu yoksul ülkelere ödeme kolaylığı sağlanması; iki taraflı resmi borçların iptal edilmesi ve yoksullukla mücadele eden ülkelere daha eli açık resmi kalkınma yardımı yapılması,
- Denize çıkışı olmayan gelişmekte olan ülkelerle gelişmekte olan ada devletçiklerinin özel ihtiyaçlarının ele alınması,
- Borcun uzun vadede sürdürülebilir kılınmasına yönelik ulusal ve uluslararası önlemler aracılığıyla gelişmekte olan ülkelerin borç sorununun kapsamlı biçimde ele alınması,
- Gelişmekte olan ülkelerle işbirliği içinde, gençlik için düzgün ve üretken iş olanakları sağlanması,
- İlaç şirketleri ile işbirliği içinde, gelişmekte olan ülkelere zorunlu ilaçlara makul fiyatlarla ulaşılabilmesinin sağlanması,
- Özel sektör ile işbirliği içinde, yeni teknolojilerin, özellikle enformasyon ve iletişim teknolojilerinin yararlarının yaygınlaştırılmasıdır.

Yeni Binyıl Zirvesi ile kabul edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri, 1992 BM Yeryüzü Zirvesi'nden bu yana gerçekleştirilen uluslararası zirvelerde belirlenen taahhütlerin sentezi niteliğini taşımaktadır. Bununla birlikte ilk yedi hedef sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik olup, sekizinci hedef ise sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında en önemli stratejinin "demokratik iyi yönetim" olduğunu vurgulamaktadır.

1.1.2.4. BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi

BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, 26 Ağustos – 4 Eylül 2002 tarihleri arasında Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg kentinde gerçekleştirilmiştir. İlk kez “sürdürülebilir kalkınma” başlığını taşıyan ve 21. yy'ın ilk küresel konferansı olma özelliğine sahip olan BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, 1992 Yeryüzü Zirvesi'nden 10 yıl sonra Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesini hedeflemiştir. Bu bakımdan zirve Rio+10 olarak da bilinmektedir.

Zirve kapsamında BM Yeryüzü Zirvesi'nin ana çıktısı olan Gündem 21 'in sorgulanması yerine, sürdürülebilir kalkınma konusundaki taahhütlerin revize edilmesine ve uygulama mekanizmalarının etkinleştirilmesine yönelik bir eylem planı hazırlanmaya çalışılmıştır. (EMREALP, 2005, s. 25)

Zirve sonucunda “Johannesburg Uygulama Planı” (UÇKP, 2004) ve “Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Deklarasyonu” (UNWSSD, 2002) olmak üzere iki temel çıktı kabul edilmiştir.

“Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Deklarasyonu”nda 1992 yılında Rio'da başlayan ve Johannesburg'a kadar devam eden 10 yıllık süreç özetlenmekte, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik küresel ölçekteki uzlaşmalar tekrarlanmakta ve bu hedefe yönelik uygulamaların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gereği vurgulanmaktadır. (UNWSSD, 2002) “Johannesburg Uygulama Planı” ise Rio'da Gündem 21 ile kabul edilen temel konuların hayata geçirilmesine odaklanmakta, yoksulluğun azaltılması, tüketim kalıplarının değiştirilmesi, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ile sürdürülebilir kalkınma için kurumsal yapıların güçlendirilmesi gibi konulara odaklanmaktadır. (UÇKP, 2004)

BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi temel olarak sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, çevresel ve sosyal boyutu olmak üzere üç temel boyutuna odaklanmıştır. Bununla birlikte zirve bu üç temel boyut arasındaki kesişim noktaları

üzerinde tartışılan bir zirve olmak yerine, başlı başına sürdürülebilir kalkınma kavramının yaygınlaşmasını ve kabul görmesini sağlayan bir niteliğe sahiptir.

1.2. YEREL GÜNDEM 21 KAVRAMI VE UNSURLARI

1992 yılında BM Yeryüzü Zirvesi'nde küresel bir eylem planı olarak kabul edilen Gündem 21 sürdürülebilir kalkınma anlayışının gelişiminde uluslararası alanda yaklaşım değişikliği getirmekle kalmayarak yerel düzeyde de yeni bir anlayışın yükselmesine katkı sağlamıştır. Gündem 21'in önerdiği sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyden başlaması zorunluluğu (FREEMAN, 1996, s. 65), Gündem 21 içerisinde “Yerel Gündem 21” kavramı ile ifadesini bulmuştur.

1.2.1. Yerel Gündem 21 Kavramı

“Yerel Gündem 21” kavramının Gündem 21 içerisinde kendine yer edinmesi kolay gerçekleşmemiştir. 1992 BM Yeryüzü Zirvesi öncesi BM tarafından düzenlenen hazırlık toplantılarına katılan merkezi yönetim temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından hazırlanan Gündem 21'in 28. Bölümü'nün içeriğine karşı çıkmışlardır. Zirveye çok az bir süre kala Brezilya'nın Curitiba kentinde toplanan yerel yönetimlerin ve çok sayıda sivil toplum kuruluşunun yoğun baskıları ve girişimleri sonucunda “Yerel Gündem 21” kavramını da içeren 28. Bölüm, Gündem 21'in taslağına son hazırlık toplantısında dâhil edilebilmiştir. (EMREALP, 2005, s. 19)

Gündem 21'in 28. Bölümü “Gündem 21'in Desteklenmesinde Yerel Yönetimlerin Girişimleri” başlığını taşımakta olup bu bölümün temel dayanağı şu şekilde ifade edilmektedir;

“Gündem 21'de ele alınan sorunların ve çözümlerin büyük bir bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olması nedeniyle, belirlenen hedeflerin

gerçekleştirilmesinde yerel yönetimlerin katılımı ve işbirliği, belirleyici bir etken olacaktır....Halka en yakın yönetişim kademesi olarak yerel yönetimler, sürdürülebilir kalkınmanın teşviki için eğitim, kaynakların mobilizasyonu ve halkın isteklerine yanıt vermede önemli bir rol oynamaktadırlar.”

“Yerel Gündem 21” kavramının da getirildiği bu bölümde “her ülkedeki yerel yönetimlerin kendi halkları ile danışma sürecine girmeleri ve kendi 'Yerel Gündem 21'lerini oluşturmaları” hedeflenmektedir.

28. bölüm, Gündem 21'in geneline hâkim olan katılımcı anlayış doğrultusunda aynı zamanda “her ülkedeki tüm yerel yönetimlerin kadınların ve gençlerin karar alma, planlama ve uygulama süreçlerinde temsilini amaçlayan programların yürütülmesinde ve izlenmesinde cesaretlendirilmesi” hedefini ortaya koymaktadır.

Bu hedefler doğrultusunda izlenmesi gereken ana faaliyet olarak “her yerel yönetimin, hemşehriler, yerel örgütler ve özel sektör ile diyalog içerisinde, kendi Yerel Gündem 21'lerini geliştirmeleri” gerektiği ifade edilmekte, yerel yönetimlerin “yerel yönetim programlarını, politikalarını, mevzuatını Gündem 21 hedeflerine ulaşmak için yerel düzeyde benimsenen programlar doğrultusunda gözden geçirmeleri ve revize etmeleri” gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu katılımcı anlayış sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde gerçekleştirilmesinde belirleyici etken olarak görülmektedir. (PARADIS, BAERE, & MAZIYN, 2004, s. 2)

Gündem 21'in 28. Bölümü bir bütün olarak ele alındığında Yerel Gündem 21 kavramı bir yandan sürdürülebilir kalkınmaya yönelik katılımcı yerel eylem planlaması süreci olarak ele alınırken, diğer yandan yerel yönetişimin tüm alanlarını kucaklayan bütüncül bir bakış açısıyla yeni bir yönetim anlayışı geliştirilmesini içeren bir süreç niteliğini taşımaktadır. (EMREALP, 2005, s. 20)

1.2.2. Yerel Gündem 21'in Unsurları

Gündem 21'in yerel izdüşümü niteliğinde olan Yerel Gündem 21 (BULUT, 2007, s. 5), sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde hayata geçirilmesi için yerel

yönetimlere yapılan bir çağrı niteliği taşımaktadır. Bu bakımdan Yerel Gündem 21'in temel amacının çok aktörlü katılıma dayanan bir anlayışla kalkınmanın sürdürülebilirliğinin yerel düzeyde sağlanmasıdır.

Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi (ICLEI – International Council for Local Environmental Initiatives) Yerel Gündem 21'i "öncelikli yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarına yönelik uzun dönemli stratejik planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla, Gündem 21'in hedeflerine yerel düzeyde ulaşmada katılımcı ve çok paydaşlı süreç" olarak tanımlamaktadır. (ICLEI, 2002, s. 6) Bu açıdan Yerel Gündem 21 yalın anlamda bir yerel program ya da proje olmaktan öte, kentin sürdürülebilir kalkınmasına odaklanan ve katılımı bu sürecin önemli bir bileşeni olarak gören stratejik bir yönetim anlayışı olarak tanımlanabilir. (PARADIS, BAERE, & MAZIJN, 2004, s. 4)

Yerel Gündem 21 sürecinin içermiş olduğu anahtar kavramlar "bütüncül politikalar", "paydaşların katılımı", "uzun dönemli bakış açısı" ve "küresel boyut" olarak sıralanabilir. (ICLEI, 2001) Bütüncül politikalar ile çevresel, ekonomi ve sosyal hedeflerin birbirlerini tamamlayıcı etkisi, paydaşların katılımı ile toplumdaki tüm grupların sürdürülebilir kalkınma sürecine katılımı anlatılmaktadır. Uzun dönemli bakış açısı ile proje ve politikaların kısa dönemli hedeflerden ziyade uzun dönemli hedeflere odaklanması ifade edilmiştir. Küresel boyut ise yerel düzeyden başlayarak kalkınmanın sürdürülebilirliğinin küresel boyutta gerçekleştirilmesini belirtir. (EVANS & THEOBALD, 2003, s. 783)

Bütüncül ve katılımcı bir anlayışla ele alınması gereken Yerel Gündem 21 sürecini BM şu süreçlerden oluştuğunu belirtmektedir (UNCED, 2002, s. 2);

- Yerel yönetimlerin çevresel performansının yönetimi ve gelişimi,
- Sürdürülebilir kalkınma anlayışının yerel yönetim politika ve faaliyetleri ile bütünleştirilmesi,
- Halkın danışma ve katılımının sağlanması yolu ile eğitim ve farkındalığın yükseltilmesi,
- Ortaklıkların geliştirilmesi ve

- Sürdürülebilirlik sürecinin ölçülmesi, izlenmesi ve raporlanması.

Sürdürülebilir kalkınma ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları içermekte olup, planlama, karar alma ve uygulama süreçleri bir kalkış noktası olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle Yerel Gündem 21 süreci içerisinde bütünleşik politikalar, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için bir gerekliliktir.

Yerel Gündem 21 süreci içerisinde diyaloga, danışmaya ve katılıma büyük önem verilmektedir. Yerel Gündem 21 sürecinde toplumdaki tüm grupların sürdürülebilir kalkınma sürecine dâhil edilmeleri önem taşımaktadır. Bu nedenle yerel yönetimler hemşehrilere ve yerel paydaşlara alan yaratmak için düzenleyici ve kolaylaştırıcı bir yaklaşım sergilemeleri gerekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma aynı zamanda karar alma süreçlerinde gelecek kuşakların ihtiyaçlarının da hesaba katılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle Yerel Gündem 21 sürecinin uzun dönemli bir bakış açısını içermesi gerekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmaya küresel düzeyde ulaşılması ancak sorunların ortaya çıkmış olduğu yerde, yani yerel düzeyde çözümlenmesinden gelmektedir. Bu nedenle Yerel Gündem 21 süreci yerel ile küresel arasında güçlü bağlar kurmakta, eylem ve çalışma alanlarını ilişkilendirmektedir.

1.2.3. Yerel Gündem 21'in Temel Stratejileri

Gündem 21'in "Temel Grupların Rollerinin Geliştirilmesi" başlıklı üçüncü kısmı, Gündem 21 içerisinde belirlenen sürdürülebilir kalkınma konularının hayata geçirilmesinde stratejik bakışı içermesi bakımından önemlidir. 24 – 27. Bölümler ile 29 – 32. Bölümler sürdürülebilir kalkınma politikalarına temel grupların (kadınlar, çocuklar, gençler, yerli haklar ve topluluklar, hükümet dışı kuruluşlar, işçi ve işverenler, çiftçiler ve bilim insanları) katılımını vurgularken 28. Bölüm doğrudan yerel yönetimlere odaklanmaktadır. Bu açıdan yerel düzeyde eyleme odaklanma ve toplumdaki aktörlerin katılımcı yaklaşım Gündem 21'in en temel stratejisi

durumundadır. Gündem 21'in içermiş olduğu bu temel strateji başta HABİTAT II Gündemi olmak üzere takip eden zirvelerde yinelenmiş, HABİTAT II Kent Zirvesi yerel yönetimlerin bu süreç içerisindeki rolünün toplumdaki aktörleri “yapabilir kılmayı” sağlayan kolaylaştırıcı bir işleve sahip olduğunu vurgulamıştır. (TUTS, 4-5 October 2002)

1.2.3.1. Yerindenlik

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasını hedefleyen Gündem 21 Eylem Planı, Yerel Gündem 21 aracılığı ile bu sürecin yerel düzeyden başlaması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Yerelliğe verilen bu önem doğrultusunda “yerindenlik” ön plana çıkmaktadır.

Ruşen KELEŞ “Kent Bilim Terimleri Sözlüğü”nde yerinden yönetimi “yürütme erkinin belli ölçülerle özelsel yönetim ile yerel yönetim birimleri arasında bölüşülmesini ve bir bölüm yetkilerin yerel birimler eliyle kullanılmasını gerektiren yönetim anlayışı” olarak tanımlamaktadır. Yerinden yönetim, yönetimin farklılaşmasından ziyade merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında bir görev paylaşımına ve idarenin bütünlüğüne vurgu yapan bir anlayışı ortaya koymaktadır. Bu açıdan yerinden yönetimin, kamunun idari yapılanmasından daha ziyade belirli bir yönetim anlayışını ifade etmektedir.

Yerinden yönetimi oluşturan temel ilke “yerindenlik (subsidiarity)” olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerindenlik, Avrupa Birliği’ni kuran Maastricht Anlaşmasının 3/B maddesinde “eyalet ve bölgelerle yerel yönetimler arasındaki görev ve yetki paylaşımında, yasal bir zorunluluk olmadıkça, etkililik ve ekonomik etmenler gerektirmedikçe, hizmetlerin halka en yakın birimlerce yerine getirilmesi” olarak ifade edilmektedir. Bu bakımdan yerindenlik, hizmetlerin halka en yakın yerde görülmesi anlayışına dayanmaktadır.

Gündem 21’in kabulünden önce izlenen devlet merkezli çözüm önerilerinin yetersiz kalması sonucunda kabul edilen Gündem 21 ve bu doğrultuda gelişen Yerel

Gündem 21, sürdürülebilir kalkınmanın yerinden çözümlerle hayata geçirilebileceği öngörmektedir. Bu nedenle 28. Bölümün yerel yönetimlere odaklanması ve Yerel Gündem 21 kavramını ortaya koymuş olması rastlantı değildir. Bu doğrultuda “yerel” ve “ortak” yerleşim sorunlarının dayanışarak birlikte çözümünü hedefleyen Yerel Gündem 21 uygulamalarında (KARAMAN, 1998, s. 348) izlenen yerindenlik stratejisi katılımcı karar alma süreçlerinin yerel yönetimler içerisinde kurumsallaşmasında uygun ortamı yaratmaktadır.

1.2.3.2. Yapabilir Kılma

Yerel Gündem 21'in izlemiş olduğu bir diğer strateji ise toplumdaki aktörleri “yapabilir kılma” stratejisidir. Gündem 21 içerisinde açık biçimde ifade edilmeyen bu strateji Yerel Gündem 21 uygulamalarına 1996 HABİTAT II Kent Zirvesi ile yerleşmiştir. HABİTAT II Kent Zirvesi'nde kabul edilen İstanbul Deklarasyonu'nda kentsel sürdürülebilir kalkınma için “yapabilir kılma” stratejisinin ortaklık ve katılım ilkeleri ile birlikte en demokratik ve en etkili yaklaşım olduğu kabul edilmiştir. (UNCHS – HABİTAT II, 1996a)

Yapabilir kılma stratejisi esas olarak toplumdaki başta kadınlar ve gençler olmak üzere özel ilgi gruplarına yönelik özel önlemler üstlenilmesini gerektirmektedir. Bu bakımdan bir yandan bu grupların kapasitelerinin arttırılmasına odaklanırken diğer yandan bu grupların sürdürülebilir kalkınma süreçlerine aktif katılımları için uygun ortamların oluşturulmasını hedeflemektedir. Bu nedenle yapabilir kılma stratejisinin temel olarak sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğinin yanında sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasına katkı sağladığı ifade edilebilir.

1.2.3.3. Katılımcılık

Yerel Gündem 21 uygulamalarında toplumun çeşitli kesimlerinin karar alma süreçlerine katılımı önemli bir amaç olmakla birlikte, katılım aynı zamanda Yerel Gündem 21'in temel hedefi konumunda bulunan yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında anahtar bir strateji konumundadır. Gündem 21'in kabul edildiği 1992 BM Yeryüzü Zirvesi'nin bir diğer önemli çıktısı olan Rio Deklarasyonu'nun 10. Maddesi “çevre sorunlarının en iyi ve en uygun seviyede ilgili tüm vatandaşların katılımı ile ele alınacağını” belirtmektedir. Aynı zamanda Gündem 21'in 28. Bölümünde yerel yönetimlerin kendi Yerel Gündem 21'lerini oluşturma sürecinde kendi halkları ile danışma sürecine girmeleri yönünde çağrı yapılmaktadır.

Katılım işlevini hayata geçirmeyi hedefleyen katılımcılık, politika oluşturma, uygulama ve oluşturulan politikaları denetleme sürecine vatandaşların ve sivil toplum örgütlerinin dâhil olması olarak tanımlanmaktadır. (DPT, 2007, s. 14) Alan yazında katılımcılığın bilgilendirme, danışma ve aktif katılım olmak üzere 3 aşamasından bahsedilmektedir. OECD ise devlet ile vatandaş ilişkisini içeren bu üç aşamayı şöyle tanımlamaktadır (OECD, 2001, s. 2);

- Bilgilendirme: Devlet ile vatandaş arasındaki tek taraflı bir ilişkiye dayanmaktadır. Bilgilendirmede devlet üretmiş olduğu bilgiyi vatandaşların kullanımına sunmaktadır.
- Danışma: İki taraflı bir ilişki söz konusudur. Danışmada devlet vatandaşın bilgisine başvurmaktadır. Bu aşamada devlet tarafından kapsamı belirlenmiş olan müzakere sürecinde vatandaş görüş ve bilgisini sunmaktadır.
- Aktif Katılım: Vatandaşların politika yapım sürecine dâhil olduğu ortaklığa dayalı bir ilişki biçimidir. Politikaların belirlenmesinde son karar devlete ait olsa bile vatandaşlar politika önerilerini sunabilmekte ve politika yapım sürecini şekillendirebilmektedirler.

Devlet ile vatandaş ilişkisine odaklanan katılımcılıktan Yerel Gündem 21 uygulamalarında beklenen temel işlev yurttaş olmanın gereğinin yerine

getirilmesidir. Eski Yunan'dan bu yana yurttaş olmanın en temel ölçütü yurttaşların kamusal eylem ve işlemlere aktörler olarak katılımıdır. (BUMİN, 1998, s. 34-35) Katılım aracılığı ile yerel sorunların birlikte belirlendiği, birlikte çözümlerin arandığı ve ortak kararların alındığı Yerel Gündem 21 uygulamaları neticesinde, yurttaşların yaşadıkları çevreye daha fazla sahip çıkmaları (ÇUKURÇAYIR, 2000, s. 224) ve çalışmalarının sürdürülebilirliği sağlanmış olmaktadır.

1.2.3.4. Demokratik Yönetişim

Yerel Gündem 21 uygulamalarının temel stratejileri olan yerindenlik, yapabilir kılma ve katılımcılık bir bütün olarak ele alındığında yönetim anlayışının ötesinde demokratik yönetime doğru süreci işaret etmektedir.

Dünya Bankası tarafından ilk kez 1989 yılında Afrika kıtasındaki az gelişmişlik sorununun ele alındığı “Sub Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth” isimli raporda dile getirilmiştir. Kavram daha OECD raporlarında, 1992 yılında Rio de Janeiro’ da gerçekleştirilen BM Yeryüzü Zirvesi’nde, 1994 tarihli BM Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı’nda, 1995 yılında Kopenhag’ da gerçekleştirilen Kopenhag Sosyal Gelişme Konferansı’nda, 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen BM HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı’nda, 2000 yılında New York’ da düzenlenen BM Yeni Binyıl Zirvesi’nde ve 2002 tarihli Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde kullanılarak daha net hale gelmiştir.

Dünya Bankası yönetimi “bir ülkenin kalkınması için gerekli olan ekonomik ve sosyal kaynakların yönetiminde otoritenin kullanılma biçimi” olarak tanımlamaktadır. (World Bank, 2009) Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan ekonomik krizlerle bu ülkelerdeki kötü yönetimle ilişki kuran OECD ise (DPT, 2007, s. 4-5) yönetimi “bir ülkenin güç ve yetkilerini icra etmesi için kullandığı anayasal, yasal ve idari düzenlemeler” olarak ifade etmektedir. (OECD, 2006)

Avrupa Birliği ise yönetim tartışmalarına 2001 yılında Avrupa Komisyonu aracılığı ile yayınlamış olduğu Avrupa Yönetimi Üzerine Beyaz Kitap (White

Paper on European Governance) ile katılmış ve kendi yönetim tanımını geliştirmiştir. Avrupa Yönetişimi üzerine Beyaz Kitap yönetişimi yetkilerin Avrupa düzeyinde yürütülmesini etkileyen kurallar, süreçler ve davranışlar olarak tanımlamakta açıklık, katılım, hesap verebilirlik, etkinlik ve tutarlılık ilkelerinden oluştuğunu belirtmektedir. (COE, 2001, s. 8)

Yönetişim kavramı üzerine, çok geniş bir alanda yaygın biçimde kullanılması nedeniyle farklı tanımlamalar bulunmaktadır. Kullanım alanının işletme yönetiminden (corporate governance) başlayarak, iktisat, siyaset ve kamu yönetimi alanlarına uzanması ve yerel (urban governance), ulusal ve uluslararası yönetimlere (global governance) kadar genişlemesi, kavramın tek anlamından söz edilmesini güçleştirmektedir. (GÜZELSARI, 2003, s. 18) Bu tanımlamalar ve uygulamalar etrafında kavrama getirilen eleştiriler ve öneriler doğrultusunda kavram süreç içerisinde yeniden şekillenmiştir. Demokratik yönetim yeniden şekillenmenin en önemli göstergesidir.

Esas itibarıyla demokratik olması beklenen yönetim anlayışının başına demokratik ekinin getirilmesi ilk bakışta anlamsız olarak görülebilir. Bununla birlikte “demokratik yönetim” anlayışına daha yakından bakıldığında “yönetişim” den farklı bir içerik ve anlayışın hâkim olduğu görülmektedir.

Demokratik yönetim anlayışının gelişiminde 2000 yılında New York’ ta düzenlenen BM Yeni Binyıl Zirvesi’nin önemli bir etkisi olmuştur. Yeni Binyıl Zirvesi’nde dünya liderleri “hem demokrasiyi teşvik etmek ve hem hukukun üstünlüğünü güçlendirmek için hem de uluslararası düzeyde tanınan tüm insan haklarını ve temel hak ve özgürlüklere saygı için hiçbir çabadan kaçınmayacakları” taahhüdünde bulunmuşlardır. (UNDP, 2007) Bu ifade demokratik yönetime ilişkin uluslararası toplumun sözünü ortaya koymaktadır.

Demokratik yönetim kavramı genel olarak, toplumsal işlerin yönetiminde evrensel demokrasi ilkeleri ile uyumu ifade etmektedir. (NZONGOLA, 2004, s. 2) Yönetişimde olduğu gibi demokratik yönetim, etkin kamu hizmetinin yürütülmesi ve ekonomik büyüme için öngörülebilir ekonomik ve siyasal ortamın ve etkin çalışan kurumların gerekliliğine işaret etmektedir. Ancak demokratik yönetim,

yönetişimden farklı olarak siyasal özgürlük ve insan haklarını ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını merkeze almaktadır. (ABDELLATIF, 2003, s. 10) Sivil ve siyasal özgürlükleri ve katılımı kendi içinde gelişen bir değer olarak ele almakta, bu bakımdan yönetimden ayrılmaktadır. (ABDELLATIF, 2003, s. 11) Bu nedenle demokratik yönetim kavramını insan hakları temelinde kalkınmaya odaklanan bir bakış açısına sahip olduğunu söyleyebiliriz.

BM Yeni Binyıl Zirvesi sonrası UNDP tarafından yayınlanan 2002 İnsani Kalkınma Raporu demokratik yönetimi şöyle tanımlamaktadır; (UNDP, 2002, s. 51)

“İnsani kalkınma açısından iyi yönetim demokratik olan yönetiştir. Demokratik yönetim şu anlamlara gelmektedir;

- İnsan haklarına ve temel özgürlüklere saygı duyulan ve onurlu bir yaşam.
- İnsanlar hayatlarını etkileyen kararlarda söz sahibidir.
- İnsanlar karar alıcılardan hesap sorabilir.
- Sosyal ilişkileri kapsayıcı ve adil kurallar ile kurumlar ve uygulamalar yönetir.
- Kadınlar özel ve kamusal hayatta ve karar alma süreçlerinde erkeklerle eşit ortaktır.
- İnsanlar ırk, etnik, sınıf, cinsiyet ya da diğer özellikleri nedeniyle ayrımcılığa uğramazlar.
- Mevcut politikalarda gelecek kuşakların ihtiyaçları yansıtılır.
- Ekonomik ve sosyal politikalar insanların istek ve ihtiyaçlarına duyarlıdır.
- Ekonomik ve sosyal politikalar yoksulluğu ortadan kaldırmayı ve her insanın hayatlarındaki seçenekleri genişletmeyi amaçlar.”

Birleşmiş Milletler 2002 İnsani Kalkınma Raporu'nun getirmiş olduğu tanımlamadan anlaşılmaktadır ki demokratik yönetim kavramı insani kalkınma perspektifi doğrultusunda ele alınmaktadır. Bu kapsamda yönetim kavramında devletin küçültülmesi önerilirken, demokratik yönetimde kamu – sivil ve özel sektörlerin yer almış olduğu yönetim süreçlerinin demokratikleştirilmesi, “demokrasinin derinleştirilmesi” ön plana çıkmaktadır. (PALABIYIK, 2004, s. 68)

Gerçekten de insani kalkınmanın öncelikli olduğu ülkelerde, kalkınmanın sürdürülebilirliği için yönetim süreçlerinin demokratikleştirilmesi zorunluluk taşımaktadır. (WELCH & NURU, 2006, s. 38) Azınlıkların ve dezavantajlı konumdaki insanların haklarının korunması, adalete erişimin sağlanması, sivil toplum ve özel sektör katılımının sağlanması, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığı ile vatandaşların kalkınma süreçlerine katılımı ve ortaklıklar demokratik yönetişimin en önemli temel değerleri arasında sayılmaktadır. (RONDINELLI, 2006, s. 24)

Yerel Gündem 21 uygulamalarının ele almış olduğu sorun alanları ve bu sorunlara yönelik getirmiş olduğu çözüm önerilerine bakıldığında, Yerel Gündem 21'in temel yaklaşımının sürdürülebilir kalkınmada insani kalkınmayı da içeren bir anlayışla şekillendiği ifade edilebilir. Bu nedenle Yerel Gündem 21 uygulamaları yerel demokratik yönetişim mekanizmaları olarak ele alınmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA'DA VE TÜRKİYE'DE YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARI

2.1. YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Yerel Gündem 21, 1992 yılından itibaren dünya üzerinde binlerce kentte uygulanmaktadır. Yerel Gündem 21 anlayışı doğrultusunda farklı isimler altında yürütülen programlar da hesaba katıldığında (Sağlıklı Kentler, Sürdürülebilir Kentler...vb) bu sürece dahil olan kent sayısı daha da artmaktadır. Yerel Gündem 21 uygulamaları uluslararası alanda da kabul görmüş olup “Yerel Gündem 21 girişimleri yerel düzeyde katılımın sağlanmasında en başarılı şemsiye” olarak tanımlanmaktadır. (ESA, 2002, s. 42) Bununla birlikte Yerel Gündem 21 süreci açısından dünya ölçeğinde tek bir örnekten bahsetmek olanaksızdır. Gündem 21’in belirlemiş olduğu ilkeler ve sürdürülebilir kalkınmanın yerel koşulları doğrultusunda ülkeden ülkeye, kentten kente değişiklik gösteren uygulamalar bulunmaktadır. Söz konusu uygulamalar belirli dönemlerde araştırma konusu olmuştur.

Yerel Gündem 21 uygulamaları konusunda gerçekleştirilen en kapsamlı araştırmalardan biri “Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi (ICLEI)” tarafından “Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Kapasite 21 Programı (UNDP Capacity 21)” ortaklığında Ekim 2000 ve Kasım 2001 yılları arasında yürütülen Yerel Gündem 21 uygulamalarına ilişkin anket çalışmasıdır. Yerel Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesini amaçlayan araştırma 113 ülkedeki yerel yönetimlere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda hazırlanan rapor 2002 yılında Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde düzenlenen “Birleşmiş Milletler Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi”nde sunulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre dünya üzerinde Yerel Gündem 21 sürecinin uygulanmasına ilişkin şu noktalar dikkat çekicidir; (ICLEI, 2002, s. 3)

- 113 ülkedeki 6416 yerel yönetim, Yerel Gündem 21 süreçlerini yürütmektedir.
- Yerel Gündem 21 süreci 18 ülkede ulusal kampanyalar aracılığı ile yürütülmekte ve toplam 2640 Yerel Gündem 21 girişimi bu ulusal kampanyalar çatısı altında yürütülmektedir.
- Belediyelerin Yerel Gündem 21 süreçlerinin %73'ünde yasal paydaş grupları bulunmaktadır.
- Yerel Gündem 21 sürecini yürüten belediyelerin %59'u Yerel Gündem 21 süreçlerini belediye sistemleri ile ilişkilendirmiştir.
- Su kaynaklarının yönetimi, ekonomik koşullar her ne olursa olsun, dünyanın her yerindeki yerel yönetimler için öncelikli konu durumundadır.
- Dünyanın her yerindeki yerel yönetimler Yerel Gündem 21 sürecinin daha başarılı olması için karşılaşılan en büyük engel olarak finansal destek ve merkezi yönetimlerin siyasal taahhütlerinin yetersizliğini belirtmektedir.

“BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi”ne sunulan araştırma raporu, dünya üzerindeki Yerel Gündem 21 uygulamalarının sayısını 1997 tarihli verilerle kıyaslamıştır. Buna göre 1997 yılında Yerel Gündem 21 süreci 64 ülkeden 1812 yerel yönetim tarafından yürütülürken, bu rakam 2001 yılında 113 ülkeden 6416 yerel yönetime yükselmiştir. (ICLEI, 2002, s. 8) Bu veriler açık biçimde göstermektedir ki Yerel Gündem 21 uygulamaları geçen süreç içerisinde önemli ölçüde artış göstermiş ve yaygınlaşmaya başlamıştır.

2001 tarihli araştırma aynı zamanda Yerel Gündem 21 uygulamaların ekonomik gelişmişlik düzeyine göre ilişkisini de araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre Yerel Gündem 21 uygulamaları açısından gelişmiş olan ülkeler geliştirmekte olan ülkelerin 3 katından fazla olup, Yerel Gündem 21 uygulamalarında başı 5292 belediye ile Avrupa kıtası çekmektedir. (ICLEI, 2002, s. 8)

Yerel Gündem 21 uygulamalarının dünya üzerindeki bölgelerine ilişkin dağılıma bakıldığında Afrika kıtasında 28 ülkede 151, Asya – Pasifik bölgesinde 17 ülkede 674, Avrupa bölgesinde 36 ülkede 5292, Latin Amerika’da 17 ülkede 119, Orta – Doğu bölgesinde 13 ülkede 79 ve Kuzey Amerika bölgesinde 2 ülkede 101 Yerel Gündem 21 uygulamasına rastlanmaktadır. (ICLEI, 2002, s. 9-10)

Araştırmanın ortaya koymuş olduğu bir diğer önemli sonuç ise Yerel Gündem 21’in uygulanmasında ulusal düzeyde yürütülen kampanyaların etkisine yöneliktir. Araştırma ulusal düzeyde kampanyaların sadece 18 ülkede yürütüldüğünü belirtmekle birlikte kampanyaların yürütüldüğü ülkelerde toplam 2640 Yerel Gündem 21 sürecinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. (ICLEI, 2002, s. 11) Bu rakam toplam Yerel Gündem 21 uygulamalarının %41’ine işaret etmektedir. Bu bakımdan ulusal düzeyde yürütülen ve Yerel Gündem 21 süreçlerini teşvik eden kampanyaların Yerel Gündem 21 uygulamalarının gelişiminde önemli bir rol oynadığı ifade edilebilir.

2.2. AVRUPA’DA YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ GELİŞİMİ

Yerel yönetimler Yerel Gündem 21 uygulamalarının stratejilerinin tanımlanmasında ve yürütülmesinde önemli bir role sahiptirler. ICLEI ve “Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası (ECSCT)”, Yerel Gündem 21 süreçlerini Avrupa düzeyinde desteklemektedir.

Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi (ICLEI), yerel yönetimler birliği olarak 1991 yılında kurulmuş olup yerel, bölgesel ve küresel çevre sorunlarının yerel çözümler yoluyla ortadan kaldırılmasına odaklanmaktadır. Öte taraftan ICLEI yerel yönetimlere sürdürülebilir kalkınma politikalarının tanıtımını amaçlayan diğer programlarla birlikte Yerel Gündem 21’e ilişkin oluşturduğu eğitim programı ile Avrupa düzeyinde konferanslar, eğitimler ve “Avrupa Sürdürülebilir

Kentler ve Kasabalar Kampanyası” ile Yerel Gündem 21 süreçlerini desteklemektedir.

Avrupa düzeyinde Yerel Gündem 21 süreçlerinin, büyük ölçüde “Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası” sonrasında gelişim gösterdiği söylenebilir. Aynı zamanda Yerel Gündem 21 uygulamalarının, sürdürülebilir kalkınmanın temel boyutları içerisinde gelişen ve ilerleyen dinamik bir yapıya sahip olması bu gelişimi hızlandırmıştır.

2.2.1. Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansları

“Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası” kapsamında düzenlenen konferanslar, Avrupa’da Yerel Gündem 21 uygulamalarının gelişimi ve desteklenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Kampanyaya katılan yerel yönetimler bu konferanslar aracılığı ile belirli aralıklarla bir araya gelerek Yerel Gündem 21 süreçlerinin işleyişi ve gelişimi konusunda deneyim ve bilgi paylaşımı gerçekleştirme fırsatları yakalamanın yanında, Yerel Gündem 21 süreçlerinin gelişimi açısından da bir dizi önemli adımları atmışlardır.

2.2.1.1. Aalborg 1994

Avrupa düzeyinde Yerel Gündem 21 uygulamalarının gelişiminde önemli bir dönüm noktası 1994 yılında Danimarka’nın Aalborg kentinde düzenlenen “Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı”dır. Konferans 24 – 27 Mayıs 1994 tarihleri arasında 600 temsilcinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Avrupa çapından yerel yönetimlerin katılmış olduğu konferansın “Aalborg Şartı” ve “Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası” olmak üzere iki önemli çıktısı olmuştur.

27 Mayıs 1994 tarihinde 80 yerel yönetim tarafından imzalanan “Aalborg Şartı”, yerel yönetimlere yerel sürdürülebilir kalkınmaya yönelik olarak Yerel Gündem 21 süreçlerini geliştirmelerine yönelik yapılan küresel çağrıya bir çerçeve oluşturma amacını taşımaktadır. Şartı imzalayan yerel yönetimler aynı zamanda “Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası”na da katılmaktadırlar.

Yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına odaklanan şart şu üç bölümden oluşmaktadır (ECSCT, 1994);

- Uzlaşma Deklarasyonu: Sürdürülebilirliğe Doğru Avrupa Kentleri ve Kasabaları
- Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası
- Yerel Gündem 21 Sürecine Etkin Katılım: Sürdürülebilirliğe Doğru Yerel Eylem Planları

Şartın birinci bölümü bir uzlaşma deklarasyonu içermekte olup, Avrupa düzeyinde sürdürülebilir kentler ve kasabalar için yerel yönetimlerin taahhütlerini ortaya koymaktadır. Bu bölümde sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarına değinilmekte, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma için rolleri ortaya konmaktadır. Katılım, yerel sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir stratejik boyutu olarak ele alınmaktadır.

Şartın ikinci bölümü ise “Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası”na odaklanmaktadır. Yerel Gündem 21 ile bağlantılı olarak uzun dönemli yerel eylem planların oluşturulmasına vurgu yapan bu bölümde, “Avrupa Sürdürülebilir Kentler Kampanyası” aracılığıyla yerel yönetimler arasında Yerel Gündem 21 sürecinin teşvik edilmesi, bilgi ve deneyim paylaşımının sağlanması ve Yerel Gündem 21 sürecine dâhil olan yerel yönetim sayısının artırılmasının amaçlandığı ifade edilmektedir. İkinci bölümde aynı zamanda “Avrupa Sürdürülebilir Kentler Kampanyası” kapsamında her yıl verilecek olan “Sürdürülebilir Kent Ödülü” nün düzenlenmesi yer almaktadır.

Şartın üçüncü ve son bölümü ise Yerel Gündem 21 sürecine etkin katılıma ayrılmıştır. 1992 Rio Yeryüzü Zirvesi’nde kabul edilen Gündem 21’in 28. Bölümü

gereği yerel yönetimlere yapılan çağrının vurgulandığı bu bölümde, Yerel Gündem 21 sürecinin şartın birinci bölümünde yer alan taahhütler kapsamında yerel eylem planlamaları aracılığı ile yürütülmesi gerektiği ifade edilmektedir. Üçüncü bölüm Yerel Gündem 21 süreci ile güçlü bağlantılar kurmuş olup, bir anlamda Yerel Gündem 21 sürecinin Avrupa düzeyinde uygulanmasına ilişkin önemli bir çerçeve ve taahhüdü ortaya koymaktadır.

Yerel ve Bölgesel Yönetimlerin imzasına açık olan “Aalborg Şartı”na bugüne kadar¹ 2708 yerel ve bölgesel yönetim imza atmış, 130 yerel ve bölgesel yönetim ise geçici olarak imza koymuştur. Şarta Türkiye’den Batman, Bingöl, Hakkâri, Siirt, Mardin – Dikmen Belediyeleri ile Bursa ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyeleri imza atmış, Çorum Belediyesi ve Marmara Belediyeleri ve Boğazları Birliği ise geçici imza koymuştur. (ECSCCT, 2010, s. 6)

Aalborg Şartı’na bir bütün olarak bakıldığında Yerel Gündem 21 sürecinin temel ilke ve prensiplerinin şartın bütününe yansıdığı ve Avrupa düzeyinde yerel sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik olarak önemli bir politika belgesi olduğu görülmektedir.

2.2.1.2. Lizbon 1996

“Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı”nın ikincisi 6 – 8 Ekim 1996 tarihleri arasında Portekiz’in Lizbon kentinde 900 temsilcinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Lizbon Konferansı, 1994 yılında kabul edilen Aalborg Şartı’nda ortaya konan temel ilkelerin yürütülmesine yönelik önemli bir fırsat sunmuştur.

Lizbon Konferansı’nın en önemli çıktısı “Lizbon Yerel Eylem Planı”dır. Aalborg Şartı’nda ortaya konan temel ilkelerin uygulanmasına yönelik eylemleri ortaya koyan Lizbon Yerel Eylem Planı, “Şarttan Eyleme” başlığını taşımaktadır. 12 maddeden oluşan Lizbon Yerel Eylem Planı (ECSCCT, 1996) şu temel alanlara odaklanmıştır;

¹ İmza sayılarının son güncellenme tarihi 23 Şubat 2010’dur.

- Yerel Gündem 21 Süreçleri İçin Yerel Yönetimlerin Hazırlanması
- Toplumun Katılımı İçin Stratejilerin Oluşturulması
- Yerel Gündem 21 Yaklaşımı ve Planlama
- Sürdürülebilirlik İçin Yönetim Araçları
- Farkındalık Uyandırma ve Eğitim
- Kurumlararası Ortaklıklar ve İşbirliği

Lizbon Yerel Eylem Planı, Yerel Gündem 21 sürecinin ve Aalborg Şartı'nda ortaya konan temel ilkelerin hayata geçmesi için yerel yönetimlerin kolaylaştırıcı bir role sahip olmaları gerektiğini belirtmekte, (ECSCT, 1996) Yerel Gündem 21 sürecinin katılımcı boyutuna vurgu yapmaktadır. (ECSCT, 1996)

Lizbon Yerel Eylem Planı, Aalborg Şartı ile birlikte yerel ve bölgesel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik politikaları için temel ilkeler ve eylem alanları doğrultusunda bütüncü bir çerçeve ortaya koymaktadır.

2.2.1.3. Hannover 2000

“Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı”nın üçüncüsü, 9 – 12 Şubat 2000 tarihleri arasında Almanya'nın Hannover kentinde 1450 temsilcinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Konferans 1994 yılında Aalborg'da başlatılan sürecin değerlendirilmesi açısından yerel ve bölgesel yönetimlere bir fırsat sunmuştur.

Hannover Konferansı'nın en önemli çıktısı, “Aalborg Şartı” ve “Lizbon Yerel Eylem Planı” kadar etkin olmamakla birlikte, siyasi açıdan güçlü bir mesaj niteliği taşıyan ve “Hannover Çağrısı” olarak da bilinen “21. yy' a Girerken Avrupa Belediye Liderlerine Çağrı”dır.

Hannover Çağrısı'nda yerel ve bölgesel yönetimin liderleri 1992 Rio Yeryüzü Zirvesi ve 1994 Aalborg Konferansı'ndan bu yana yerel sürdürülebilir kalkınmaya

yönelik Yerel Gündem 21 süreçlerinde önemli bir aşama kaydedildiğini belirtmekte, yerel ve bölgesel yönetimlerin liderlerine, uluslararası topluma ve hükümet temsilcilerine Yerel Gündem 21 süreçlerinin ve yerel sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi çağrısında bulunmaktadır. (ECSCCT, 2000)

2.2.1.4. Aalborg +10 2004

“Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı”nın dördüncüsü, 9 – 11 Temmuz 2004 tarihleri arasında Danimarka’nın Aalborg kentinde 800 temsilcinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. 1994 yılında düzenlenen “Birinci Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı”nın 10. yılında gerçekleştirilen bu konferans “Aalborg +10” adıyla da bilinmektedir.

Aalborg +10, 1994 Aalborg Konferansı ile Avrupa düzeyinde gelişen Yerel Gündem 21 ve yerel sürdürülebilir kalkınma sürecinin ve Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası’nın değerlendirilmesi fırsatı sunmuştur. Konferansın en önemli çıktısı ise “Aalborg Taahhütleri”dir.

“Aalborg Taahhütleri” Avrupa’da Yerel Gündem 21 süreci açısından önemli bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. “Tüm hemşehrilerin kaliteli yaşam ve kentsel yaşamın tüm alanlarına katılımı sağlayan vizyon” doğrultusunda hazırlanan Aalborg Taahhütleri, yerel düzeyde bütüncül eylem planlarının hazırlanmasını şart koşan (ECSCCT, 2004) ve yerel sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik 54 eylemi içinde barındıran toplam 10 taahhütten oluşmaktadır. Aalborg Taahhütleri temel olarak “Yönetişim”, “Yönetim”, “Doğal Kaynaklar”, “Tüketim”, “Planlama”, “Hareketlilik”, “Sağlık”, “Ekonomi”, “Eşitlik” ve “Yerelden Küresele” başlıklarında toplanmıştır.

Aalborg Taahhütleri Avrupa çapındaki yerel yönetimler tarafından gönüllü olarak paylaşılmış olan ortak ilkeleri içermekte olup, taahhütler temel olarak Avrupa düzeyinde mevcut olan Yerel Gündem 21 süreçlerini güçlendirmeye ve gelecek on yılda gündemden eyleme doğru bir geçişi teşvik etmeye odaklanmaktadır.

Aalborg Taahhütlerine imza atan yerel yönetimlerin, ilk 12 ay içerisinde mevcut olan politikaların sürdürülebilir kalkınma ve Aalborg Taahhütleri doğrultusunda gözden geçirmeleri ve buna ilişkin bir rapor hazırlamaları gerekmektedir. Daha sonra ise imza tarihinden itibaren 24 ay içinde ise söz konusu yerel yönetimler, Yerel Gündem 21 süreçlerini de içeren katılımcı bir yöntemle sürdürülebilir kalkınma hedeflerini belirlemek ve karar organları aracılığı ile bu hedefleri benimsemek zorundadırlar. Taahhütlerin uygulamaya yönelik içermiş olduğu bu hükümler nedeniyle Aalborg Taahhütleri, Aalborg Şartı ile kıyaslandığında daha sınırlı sayıda yerel ve bölgesel yönetim tarafından imzalanmıştır. Aalborg Taahhütleri 600'ün üzerinde yerel ve bölgesel yönetim tarafından imzalanmış olup, söz konusu taahhütlere Türkiye'den henüz bir yerel yönetimin imzası bulunmamaktadır.

2.2.1.5. Sevilla 2007

“Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı”nın beşincisi, 21 – 22 Mart 2007 tarihleri arasında İspanya'nın Sevilla kentinde 1580 temsilcinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Daha önceki dört konferansın başarısı temelinde gerçekleştirilen Sevilla Konferansı, Aalborg Taahhütleri sonrasında gelişen sürdürülebilirliğe odaklanmıştır. Konferansın temel amacı, başarılı iyi uygulama örnekleri yoluyla yerel yönetimlerin sürece dâhil olmalarını ve Aalborg Taahhütleri'ni imzalamalarını teşvik etmek olmuştur. Sevilla Konferansı, üç yıl önce imzaya açılan Aalborg Taahhütlerini desteklemiş ve yerel ve bölgesel yönetimlere söz konusu taahhütleri imzalamaları için güçlü bir çağrıda bulunmuştur. (ECSC, 2007)

2.2.1.6. Dunkerque 2010

“Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı”nın altıncısı, 19 – 21 Mayıs 2010 tarihleri arasında Fransa’nın Dunkerque kentinde 1800’den fazla temsilcinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Dunkerque Konferansı, Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansları kapsamında en geniş katılımı sağlayan konferans olma özelliğine sahiptir.

Dunkerque Konferansı’nın çıktıkları “İklim Değişikliği” ve “Yerel Sürdürülebilir Kalkınma” konularında olmak üzere iki siyasal deklarasyondur.

“Avrupa’da Sürdürülebilir Kalkınma Üzerine Dunkerque Deklarasyonu” ile yerel ve bölgesel yönetimlerin sürdürülebilir kentler ve kasabalar yaratmadaki güçlü taahhütlerini yenilemişlerdir. Deklarasyon, Avrupa Birliği programlarının büyük bölümünün ekonomik büyüme ve rekabetçilik üzerine odaklandığını tespit etmekte, Avrupa Birliği 2020 Stratejisi başta olmak üzere birliğin politika ve program alanlarında sürdürülebilir kalkınmanın 3 temel boyutuna yönelik dengeli bir yaklaşıma acil olarak ihtiyaç duyulduğuna dikkati çekmektedir. Deklarasyon yerel yönetimlerin finansal ve ekonomik krizlerden kaynaklanan sorunların ortadan kaldırılmasında önemli bir role sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte sürdürülebilir kalkınmasının sağlanmasında yerel ve bölgesel yönetimlerin temel aktörler olduğu belirtilmektedir. (ECSCCT, 2010)

2.2.2. Avrupa’da Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Avrupa düzeyinde Yerel Gündem 21 uygulamaları özellikle 1994 Aalborg Konferansı sonrasında kabul edilen Aalborg Şartı ve buna paralel olarak başlatılan “Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası” ile gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Yerel Gündem 21 uygulamalarına yönelik Avrupa’da çeşitli araştırma çalışmaları gerçekleştirilmiş olmakla birlikte söz konusu çalışmalar

içerisinde kapsam ve nitelik açısından SUSCOM² ve LASALA³ Projeleri öne çıkmaktadır.

2.2.2.1. SUSCOM Projesi

Avrupa düzeyinde Yerel Gündem 21 uygulamalarına yönelik en dikkat çekici çalışma SUSCOM Projesi kapsamında İsveç'in Oslo ve Umea Üniversiteleri'nin koordinasyonunda yürütülen araştırmadır. Başlangıçta Avrupa'nın 8 ülkesinde Yerel Gündem 21 uygulamalarına yönelik gerçekleştirilmiş çalışmaları bir araya getirerek değerlendirmeyi amaçlayan proje (LAFFERTY & ECKERBERG, 1998), Avrupa Komisyonu'nun desteği ile 12 ülkeye yaygınlaştırılmıştır. (LAFFERTY W. , 2001)

SUSCOM Projesinin temel amacı, Avrupa çapındaki 12 ülkede devam eden Yerel Gündem 21 süreçlerine ilişkin bilgi ve verileri toplamak, farklı ülkelerdeki ulusal raporların belirli bir sistem içerisinde değerlendirilmesi yoluyla ortak bir bakış açısı yaratabilmektir.

Yerel Gündem 21 uygulamaları hakkında Avrupa'da neler olup bittiğine ilişkin en nitelikli araştırmalardan birisi olan SUSCOM Projesi, 1999 – 2001 yılları arasında uygulanmıştır. Proje kapsamında araştırmaların gerçekleştirildiği ülkeler Norveç, İsveç, Finlandiya, Birleşik Krallık, İrlanda, Almanya, Avusturya, İtalya ve İspanya'dır. SUSCOM Projesi, Avrupa'da Yerel Gündem 21 süreçlerini inceleyen ilk araştırma olması açısından önemlidir.

SUSCOM Projesi, Avrupa düzeyinde tek bir Yerel Gündem 21 modelinden bahsedilemeyeceğini, uygulamaların ülkeden ülkeye, kentten kente farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın sonuç raporu Avrupa'da Yerel Gündem 21 uygulamalarına ilişkin beş model belirlemiştir. Bu modeller şöyledir; (LAFFERTY W. , 2001)

²SUSCOM - Sustainable Communities in Europe

³LASALA - Local Authorities Self Assessment of Local Agenda 21

- Aalborg Modeli: Bu modele sahip olan Yerel Gündem 21 uygulamaları bütüncül yaklaşıma büyük önem vermektedirler. Güçlü siyasal liderlik ve toplumun sürece desteği önemli karakteristik özellikleri arasındadır. Araştırmacılara göre bu model, gerçek anlamda Yerel Gündem 21 olarak tanımlanabilecek tek modeldir. Bu modele sahip olan belediyeler sürece gönüllü katılımları olup çeşitli seviyelerde (planlama, uygulama ve karar alma sürecine katılım) faaliyetler yürütmektedir. Bu modeldeki belediyeler Aalborg modelindeki tüm şartları taşımamakla birlikte buna yönelik bir yaklaşım içerisindedirler.

- Bütünleşik Tek Konu Modeli: Bu modeldeki Yerel Gündem 21 uygulamaları tek bir sorun alanının çözümüne odaklanmaktadır. Konu alanı bu modelde diğer tüm politika alanları ile bütünleşik olarak ele alınmaktadır. Yerel Gündem 21 uygulamalarının planlama, katılımcılık ve izleme ve değerlendirme özelliklerini içermekle birlikte söz konusu özellikler konu alanı ile sınırlı biçimde değerlendirilmektedir.

- Babacan Model⁴: Bu modelin ismi yerel yönetimlerin çocuğuna danışan bir babaya benzetilmesinden gelmektedir. Bu modelde yerel yönetimler tıpkı baba-çocuk ilişkisinde olduğu gibi halka danışmakta ancak onlar için neyin iyi neyin kötü olduğuna yine kendileri karar vermektedir. Bu modelde karar alıcılar Yerel Gündem 21 sürecinde hedefler ve bütçeler gibi konulara hızlı biçimde ulaşmayı istemektedirler. Bu modelde toplum desteğinin yitirilmesi, ilerleyen dönemlerde Yerel Gündem 21 süreci açısından önemli bir problem olarak görülmektedir.

- Korsan ya da Harici Forum Modeli: Bu modelde Yerel Gündem 21 siyasal parti politikalarına, bürokrasiye ya da büyük özel sektör kuruluşlarına yönelik muhalefet geliştirmede önemli bir araç olarak yorumlanmaktadır. Yerel Gündem 21 alternatif planların ve politikaların oluşturulduğu bir alan haline gelmektedir. Güçlü toplumsal desteğe sahip olmakla birlikte, herhangi bir değişim sağlayamamıştır.

- Harici / Parçalanmış Model⁵: Merkezi yönetimin Yerel Gündem 21 faaliyetlerine kaynak sağlamış olduğu ülkeler başta olmak üzere en sık karşılaşılan

⁴Paternal Mode

⁵External/fragmented mode

modeldir. Bu modelde Yerel Gündem 21 yukarıdan – aşağıya bir örgütlenme modeline sahip olup çoğunlukla trafik güvenliği, geri dönüşüm, okul projeleri gibi çalışmaları desteklemekte, bu uygulamalar ana politika ve kararlarda bir değişikliğe yol açmamaktadır. Bununla birlikte bu modelde hemşehrilerin ve yerel paydaşların katılımı yüksek düzeyde olup, vatandaşların ve yerel paydaşların sürdürülebilir kalkınma ilkeleri ve hedefleri konusunda bilgi sahibi olmaları sağlanmaktadır.

2.2.2.2. LASALA Projesi

LASALA Projesi, Avrupa çapında Yerel Gündem 21 süreçlerine yönelik gerçekleştirilen en kapsamlı araştırmalardan birisi konumundadır. Mart 2000 – Ekim 2001 yılları arasında Avrupa çapında 230'dan fazla yerel yönetimin katılımı ile ICLEI koordinatörlüğünde yürütülen proje, Avrupa Birliği'nin 5. Çerçeve Programı kapsamında finanse edilmiştir.

Araştırma, Avrupa düzeyinde Yerel Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilmiş olan diğer çalışmaların bütünlüğünde, Avrupa çapında Yerel Gündem 21 tecrübesinin değerlendirilmesini ve özellikle politika yapımı ve politikaların yürütülmesi sürecine odaklanmıştır. Yerel Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesi için “yönetişim” ve “eko-kent yönetimi” olmak üzere iki alanın sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi araştırılmıştır. (EVANS & THEOBALD, 2003, s. 5)

Araştırma sonuçları açık biçimde göstermiştir ki Avrupa düzeyinde bölgeden bölgeye kentten kente çok farklı Yerel Gündem 21 tecrübeleri bulunmaktadır. Bununla birlikte Yerel Gündem 21 süreci, Avrupa'da yerel düzeydeki sürdürülebilir kalkınma girişimlerinin desteklenmesi ve teşvik edilmesinde etkin bir politika aracı konumunda olduğu belirtilmektedir. (EVANS & THEOBALD, 2003, s. 1)

2.3. TÜRKİYE’DE YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ GELİŞİMİ

1992 Rio Yeryüzü Zirvesi’nde kabul edilen Gündem 21 başlıklı küresel eylem planı doğrultusunda geliştirilmiş olan Yerel Gündem 21 uygulamaları, Türkiye’de 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen BM HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı sonrasında yaygınlık kazanmaya başlamıştır. İstanbul HABİTAT II Kent Zirvesi’nin çarpan etkisi ile birlikte Yerel Gündem 21 uygulamaları, IULA – EMME (Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği – Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı) koordinatörlüğünde ve UNDP’ nin desteğiyle yürütülen “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi” ile başlamıştır. T.C. Bakanlar Kurulu’nun kararı ile başlatılan proje 1997 – 1999 yılları arasında uygulanmıştır.

Projenin başarısı üzerine UNDP’ nin ikinci aşamaya destek vermeyi kabul etmesi ve T.C. Bakanlar Kurulu’nun bunu benimsemesi üzerine “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması” başlığını taşıyan ikinci aşama 2000 yılında başlamıştır. İkinci aşamada proje ortağı kentlerin sayısının 50’nin üzerine çıkmasıyla birlikte Yerel Gündem 21 uygulamaları proje çerçevesinden çıkartılarak “Program” haline dönüştürülmüştür.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı, 1997 yılından itibaren UNDP’ nin şemsiyesi altında yürütülen ve T.C. Bakanlar Kurulu’nun ilgili kararları ile desteklenen, birbiri ile bağlantılı ve karşılıklı olarak birbirini destekleyen bir dizi demokratik yönetim projesini içermektedir.

2.3.1. HABİTAT II Kent Zirvesi’nin Yerel Gündem 21 Sürecine Etkisi

BM HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı 1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilmiştir. Yerel Gündem 21 uygulamalarının Türkiye’de yaygınlaşmasına

ve gelişmesine büyük katkı sağlayan İstanbul HABİTATII Kent Zirvesi, Gündem 21 başlıklı küresel eylem planının 7. bölümünde yer alan “Sürdürülebilir İnsan Yerleşimleri Gelişmesinin Desteklenmesi” konusuna odaklanmıştır. “Herkes Yeterli Konut” ve “Kentleşen Dünya’da Sürdürülebilir İnsan Yerleşimleri” zirvenin iki ana temasını oluşturmaktadır.

İstanbul HABİTAT II Kent Zirvesi öncesinde ulusal komiteler aracılığı ile ulusal raporlar ve eylem planları oluşturulmuştur. Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı ile ilgili çalışmalar 1994 Nisan ayında Toplu Konut İdaresi’ne (TOKİ) zirve hazırlıklarını yapması görevi verildikten sonra başlatılmıştır.

26 Ekim 1994 tarihinde TOKİ Başkanı’nın daveti üzerine gerçekleştirilen ilk Ulusal Komite toplantısına, 10 Bakanlık, 2 TBMM Komisyonu, 11 kamu kurum ve kuruluşu, 12 üniversite ve eğitim kurumu, 5 yerel yönetim üst örgütü, 7 meslek odası, 3 sendika konfederasyonu, 2 konut kooperatifleri üst birliği, 7 konut ve inşaatla ilgili kuruluş, 31 dernek ve vakıf...vb sivil toplum kuruluşu olmak üzere toplam 90 kurum ya da kuruluş davet edilmiştir. Ulusal Komite toplantılarına katılım kendisini konuyla ilgili gören diğer kurum ve kuruluşlara yönelik açık bırakılmış, 2 – 3 Şubat 1995’te düzenlenen ikinci toplantıya 94, 13 Nisan 1995’teki üçüncü toplantıya 122, 3 Ağustos 1995’teki dördüncü toplantıya 129, 15 Aralık 1995’teki beşinci toplantıya 159, 30 Mart 1996’daki son toplantıya 244 kurum ve kuruluş davet edilmiştir. Katılımcı kuruluş sayılarındaki artış, konuya sivil toplum kuruluşlarının giderek artan bir ilgi göstermesinden kaynaklandığı belirtilmektedir. (HABİTAT II, 1996, s. 7)

Ulusal Komite toplantıları aracılığı ile katılımcı bir süreç içerisinde hazırlanan Ulusal Rapor ve Eylem Planı, “Öncelikler ve Durum Değerlendirmesi” ve “Eylem Planı” olmak üzere iki temel bölümden oluşmaktadır.

Öncelikler ve Durum Değerlendirmesi başlığında, HABİTAT II Kent Zirvesi’nin iki ana teması olan “Herkes için Yeterli Konut” ve “Kentleşen Dünya’da Sürdürülebilir İnsan Yerleşimleri” konularına yönelik Türkiye’nin mevcut durumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Ulusal Eylem Planı ise, mevcut durum ışığında 28 adet

öncelikli konuya ilişkin çözüm önerilerini ve kamu – sivil ve özel sektör kuruluşlarının aktörler olarak sorumluluklarını ortaya koymaktadır.

HABİTAT II Kent Zirvesi'ne sunulmak üzere hazırlanan Ulusal Eylem Planı, zirvenin ruhuna da uygun bir biçimde sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve eşitlik⁶ ilkelerini amaçlayan bir yaklaşımda ele alınmıştır. Bu ilkelerin hayata geçirilmesinde ise, kentlilik bilinci⁷, yapabilir kılma ve çok aktörlü yönetim en önemli araçsal ilkeler olarak ortaya konmaktadır. (HABİTAT II, 1996, s. 76)

HABİTAT II Kent Zirvesi Ulusal Raporu ve Eylem Planı, “Herkes için Yeterli Konut” ve “Kentleşen Dünya’da Sürdürülebilir İnsan Yerleşimleri” ne ulaşılmada sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve eşitlik ilkelerinin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini, bu ilkelerin birbirlerini tamamlayıcı unsurlar olduğunu vurgulamaktadır. Sürdürülebilirlik ilkesinin ancak yaşanabilirlik ilkesi ile birlikte anlam kazanacağını vurgulayan Eylem Planı, yaşanabilirlik ilkesinin ancak insan hakları temelinde şekillenebileceğini belirtmektedir. (HABİTAT II, 1996, s. 77) Bu bakımdan eşitlik ilkesi, sürdürülebilir ve yaşanabilir yerleşimlerin merkezine oturmaktadır.

İyi yerleşimlerin sürdürülebilir, yaşanabilir ve eşitlikçi unsurlarına vurgu yapan Eylem Planı, bu amaçlara ulaşmak için ise kentlilik bilinci, yapabilir kılma ve çok aktörlü yönetişimin anahtar stratejiler olduğunu ortaya koymaktadır.

Eylem Planı, HABİTAT II Zirvesi'nin ruhuna uygun olarak toplumdaki tüm aktörlere sorumluluk yüklemiştir. Bu bağlamda bireylerden başlayarak kamu-sivil ve özel sektör kuruluşlarının sürdürülebilir insan yerleşmeleri yaratmada önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Bu bağlamda kentlilik bilinci, her bireyin temel haklarının bulunmasının yanında diğer bireylerin haklarının korunması ve beldesinde ortak iyiye katkıda bulunması sorumluluğunu ifade etmektedir. (HABİTAT II, 1996, s. 79) Yaşanabilirlik ilkesinin, üçüncü nesil insan hakları olarak tanımlanan, yani

⁶“Equity” teriminin çevirisi olarak raporda “hakçalık” terimi kullanılmıştır. Eşitlik teriminin kullanılması kavramsal bütünlük açısından daha uygun görülmüştür.

⁷“Civic engagement” teriminin çevirisi olarak raporda “Kentli Bağlılığı” terimi kullanılmıştır. Kentlilik bilinci teriminin kullanılması kavramsal bütünlük açısından daha uygun görülmüştür.

dayanımcılıkla gerçekleştirilen- haklardan olduğu düşünüldüğünde, kentlilik bilincinin önemi daha net anlaşılmaktadır.

Vancouver HABİTAT I Konferansı'nın devlet merkezli çözüm önerilerinin etkili olmadığı anlaşılmasıyla birlikte, yeni çözümlerin toplumun diğer aktörleri ile birlikte aranmaya başlanması ile birlikte yapabilir kılma stratejisi önem kazanmıştır. Aktörlerin yapabilir kılınması ile vurgulanan temel nokta, sorunlara ilişkin çözümleri tek özenin hâkimiyetinde aramak yerine yönlendirme aracılığı ile bireylerden başlayarak özel sektör, sivil toplum örgütleri, kooperatifler, yerel yönetimler, merkezi hükümetler ve uluslararası kuruluşlara kadar geniş bir yelpazedeki ortaklıklardır. Yapabilir kılma stratejisi ile bir yandan yönlendirme gücüne önem atfedilirken diğer yandan yönetim ile demokratiklik, açıklık, hesap verme, çoğulculuk ve yerindenlik (subsidiarity) gibi ilkeler tamamlayıcı unsurlar haline gelmektedir. (HABİTAT II, 1996, s. 80)

28 öncelikli konuya ilişkin çözüm önerilerinden oluşan Ulusal Eylem Planı, 25. ve 26. bölümleri ile doğrudan yerel yönetimlere odaklanmakta, 18. bölüm ile gençlere ilişkin yerel yönetimlerin sorumluluğunu ortaya koymaktadır. 25. bölüm "Yerel Yönetimlerin Kapasitesinin Geliştirilmesi ve Yapabilir Kılınması" başlığını taşımakta olup, yerel yönetim sisteminin güçlendirilmesi için "yerindenlik" (subsidiarity) ilkesinin esas alınması gerektiğini ifade etmekte, yerel yönetimlerde katılımcı süreçlerin geliştirilmesi ve kurumsal kanalların açılması önerilmektedir. (HABİTAT II, 1996, s. 141)

Eylem Planı'nın 26. bölümü ise "Yerleşmelerde Sürdürülebilir Bir Geleceği Sağlamak için Çok Aktörlü Bir Düzenleme Sisteminin Geliştirilmesi, Sivil Toplum Örgütlerinin Etkinliklerinin Arttırılması" başlığını taşımaktadır. Kamu, sivil ve özel sektör ortaklığına vurgu yapan 26. bölüm, stratejik planlamaya olanak veren ve katılımcı süreçleri kurumsallaştıran bir planlama anlayışının sürdürülebilir yerleşimler yaratmada önemli bir yaklaşım olarak ortaya koymaktadır. (HABİTAT II, 1996, s. 143)

"Gençlere Fırsat Eşitliği İçinde Kendilerini Yetiştirecekleri Bir Ortamın Sağlanması ve Sporun Genç Yaşlı Herkes İçin Fırsat Eşitliği İçinde Bir Yaşam

Biçimi Haline Getirilmesi” başlığını taşıyan 18. Bölümde, “gençliğin kent yönetimi, kent yönetiminin de gençlik hakkında bilgilenme, anlayış ve dayanışma geliştirmeleri için gerekli olan karşılıklı etkileşim ortamlarının yaratılması” gerekliliğini ifade etmektedir. Bunun için yerel yönetimlere Gençlik Komiteleri, Gençlik Konseyleri gibi modeller içerisinde gençlerin örgütlenmelerinin sağlanması ve gençlerin geliştirdikleri projeleri uygulayabilmelerinin açık tutulması önerilmektedir. (HABİTAT II, 1996, s. 125)

Ulusal Rapor ve Eylem Planı kapsamında ele alınan sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve eşitlik ilkeleri doğrultusunda, kentlilik bilinci, yapabilir kılma ve çok aktörlü yönetim anlayışı, HABİTAT II Kent Zirvesi sonrası uygulamaya konulan Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın strateji ve vizyonuna ışık tutması açısından önemlidir.

2.3.2. Türkiye’de Yerel Gündem 21 Programı’nın Aşamaları

Türkiye’de Yerel Gündem 21 uygulamalarının gelişimi ve yerel düzeyde yaygınlaşması Türkiye Yerel Gündem 21 Programı aracılığı ile gerçekleşmiştir. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı, 1997 yılından itibaren UNDP’ nin şemsiyesi altında yürütülen ve T.C. Bakanlar Kurulu’nun ilgili kararları ile desteklenen, birbiri ile bağlantılı ve karşılıklı olarak birbirini destekleyen bir dizi demokratik yönetim projesini içermektedir.

2.3.2.1. Birinci Aşama

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın birinci aşaması niteliğindeki “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi”, IULA – EMME, UNDP ve T.C. Hükümeti tarafından Eylül 1997 tarihinde imzalanarak

uluslararası bir anlaşma niteliği kazanmıştır. UNDP desteği ile gerçekleştirilen proje 6 Mart 1998 tarihinde T.C. Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayınlanmıştır.

“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi”nin çıkış noktasını, Gündem 21’in 28. Bölümü’nde yer alan yerel yönetimlere yönelik olarak “kendi toplulukları ile danışma sürecine girmek ve Yerel Gündem 21 üzerinde uzlaşmaya varmak” konusundaki küresel çağrı oluşturmaktadır. (TOPRAK, 2006, s. 289)

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın birinci aşaması iki temel hedefe odaklanmıştır; (UNDP-IULA, 1997)

- Ülkesel/bölgesel ölçekte, Yerel Gündem 21 kavramının ve bunun yerel “yönetişim” üzerindeki etki ve sonuçlarının tanıtımı,
- Pilot kentlerde, yerel topluluk içindeki farklı sektörlerin katılımına dayalı bir planlama sürecinin gelişmesini sağlayacak mekanizmaların oluşturulması ve bunlara işlerlik kazandırılması.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın birinci aşamasında öncelikle Yerel Gündem 21 kavramının tanıtımı ve bu kavramın yerel yönetim üzerindeki etki ve sonuçlarının anlatılması hedeflenmiştir. Zira Türkiye Yerel Gündem 21 sürecine hazırlıksız yakalanmış, pek çok Avrupa ülkesinde olduğunun aksine Yerel Gündem 21’lerin oluşumu 1992 Rio Yeryüzü Zirvesi sonrası yerine 1996 İstanbul HABİTAT II Konferansı’nın çarpan etkisiyle dâhil olmuştur. (EMREALP, 2005, s. 29) Bu bakımdan projenin temel hedeflerinden ilkinin Yerel Gündem 21 anlayışının yerel ve merkezi düzeyde anlatımı oluşturmaktadır.

Birinci aşamanın odaklandığı bir diğer konu ise, proje ortağı kentlerde, yerel ilgi gruplarının aktif katılımına dayalı, yerel ve sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümünü hedefleyen uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanmasına yönelik katılımcı mekanizmaların oluşturulması ve işlerlik kazandırılması olmuştur. Bu nedenle birinci aşama bir taraftan Yerel Gündem 21 anlayışının yerel ve merkezi düzeyde yönetim üzerine etkilerini anlatmaya ve yerel

sahiplenmeyi oluşturmaya çalışırken, diğer taraftan bu yaklaşımı temel alan yapılar aracılığı ile yerel düzeyde yapılacak çalışmalara odaklanmıştır.

Yaklaşık iki buçuk yıllık bir sureyi kapsayan Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın birinci aşaması 1999 yılının Aralık ayında son bulmuştur.

Birinci aşamanın ilk yerel ortakları Bursa, İzmir ve Antalya Büyükşehir Belediyeleri ile Adıyaman, Ağrı, Çanakkale, Ankara – Gölbaşı, şanlıurfa – Harran ve Trabzon Belediyeleri olmuştur. Yeni ortakların katılımı ve uygulamaların tüm ülke ölçeğinde yaygınlaştırılması amacıyla Ekim 1998'de proje revizyonu gerçekleştirilmiş, revize edilmiş proje metni 8 şubat 1999 tarihli T.C. Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Revizyon ile birlikte sürece Diyarbakır, Gaziantep ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri'nin yanında Afyonkarahisar, Burdur, İstanbul – Çatalca, İzmir – eşme, orum, İzmir – Foça, Antalya – Kaç, İçel – Kızkalesi, Zonguldak, Bursa – İznik ve İstanbul - Silivri Belediyeleri ile Kastamonu İl zel İdaresi de proje ortakları olarak dâhil olmuştur. Birinci aşamaya yeni katılımların sağlanmasında İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan 9 Mart 1998 tarihli “Gündem 21” konulu genelgenin önemli katkısı olmuştur.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın birinci aşamasının temel yaklaşımı, katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı yönetişim anlayışının yaygınlaşması olmuş, bu bağlamda yerel yönetimlerin “kolaylaştırıcı” ve “yapabilir kılma” rolleri desteklenmiştir. (UNDP-IULA, 1997) Bu anlayış çerçevesinde birinci aşamada temel olarak şu çalışmalar hayata geçirilmiştir; (IULA-EMME, 1999)

- İçişleri Bakanlığı tarafından 9 Mart 1998 tarihinde yayınlanan “Gündem 21” konulu genelge ile Yerel Gündem 21'lerin yasal ve kurumsal sürdürülebilirliği desteklenmiş,
- Yerel Gündem 21 sürecinin yerel düzeyde koordine edilmesi ve desteklenmesi amacıyla proje ortağı kentlerde Yerel Gündem 21 Genel Sekreterlikleri oluşturulmuş,

- Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliklerinin koordinasyonunda başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere yerel ilgi gruplarına yönelik Yerel Gündem 21 konusunda bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilmiş,
- Proje ortağı kentlerde yerel ortaklıklara dayalı Kent Konseyleri ve benzeri katılımcı mekanizmalar oluşturulmuş,
- Kadınların ve gençlerin kentsel yaşama katılımlarının artırılması amacıyla proje ortağı kentlerde Kadın ve Gençlik Meclisi ve benzeri yapılanmalar oluşturulmuş,
- Yerel Gündem 21 şemsiyesi altında bazı büyük ölçekli kentlerde mahalle düzeyinde bilgilendirme ve danışma toplantıları düzenlenmiş,
- Özel ilgi grupları içerisinde tanımlanan engelliler, emekliler ve çocukların kentsel yaşama katılımlarını sağlamak amacıyla kendi meclis ya da çalışma grupları oluşturulmuş,
- Yerel Gündem 21 süreci ile ilgili çeşitli eğitim materyallerinin hazırlanması ve basımı gerçekleştirilmiştir.

2.3.2.2. İkinci Aşama

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın ikinci aşaması olan ve birinci aşamanın devamı niteliğindeki "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Uygulanması Projesi" 22 Ocak 2001 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. IULA – EMME' nin koordinasyonunda ve UNDP'nin desteği ile yürütülen proje 2000 – 2003 yılları arasında uygulanmıştır.

Yerel Gündem 21'in ikinci aşamasında desantralize yerel yönetişimin güçlendirilmesine yönelik olarak, sivil toplumun karar alma süreçlerine katılımı ve yerel yatırımlarda söz sahibi olması amaçlanmış, bu doğrultuda şunlar hedeflenmiştir; (UNDP -IULA, 2000)

- 50 (ya da, yeni kaynak sağlanmasına bağlı olarak, daha fazla) kentte desantralize yerel yönetişimin güçlendirilmesine yönelik olarak, sivil toplumun karar alma sürecine katılımının ve yerel yatırımlarda söz sahibi olmasının sağlanması,
- Oluşturulacak bir mekanizma aracılığıyla Yerel Gündem 21 süreçlerinin, yerel karar almayı etkilemesinin sağlanması,
- Halkın süreç konusunda bilgilendirilmesi sağlanarak, Yerel Gündem 21'e katılımın arttırılması; yurtdışında sürecin tanıtılması yoluyla uluslararası desteğin arttırılması,
- Türkiye'deki Yerel Gündem 21 süreçlerinin uzun dönemli sürdürülebilir destek görmesinin ve tüm ülkeyi kapsayacak şekilde genişlemesinin sağlanması,
- 17 Ağustos 1999 Marmara depremi sonrasındaki yaraların sarılması ve yeniden yapılanma sürecinde Yerel Gündem 21'in yapabilir kılıcı ve kolaylaştırıcı bir rol oynamasının sağlanması.

Birinci aşamada 24 kentte örnek model olarak başlayan çalışmalar “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması Projesi” ile birlikte 48 kente yayılmıştır. İkinci aşamada proje ortakları Adapazarı, Bursa, İstanbul, İzmit, İzmir, Adana, Antalya, Mersin, Samsun ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyeleri; Çanakkale, Yalova, Kırklareli – Babaeski, Kocaeli – Değirmendere, Kocaeli – Gebze, Bursa – İznik, Bursa – Orhangazi, İstanbul – Silivri, Afyonkarahisar, Aydın, Denizli, Kütahya, Muğla, İzmir – Aliğa, İzmir – Çeşme, İzmir – Foça, İzmir – Ödemiş, Aydın – Kuşadası, Antakya, Burdur, Mersin – Tarsus, Isparta – Yalvaç, Nevşehir – Ürgüp, Ankara – Yenimahalle, Bolu, Çorum, Zonguldak, Ağrı, Kars, Malatya, Van, Ağrı – Doğubeyazıt, Mardin, Şanlıurfa – Harran, Şanlıurfa – Yaylak Belediyeleri ile Kastamonu, Nevşehir ve Edirne İl Özel İdareleri’dir. (IULA -EMME, 2003, s. 3)

İkinci aşamada aynı zamanda proje ortakları arasına Akdeniz Belediyeler Birliği, Doğu Karadeniz Belediyeler Birliği, Ege Belediyeler Birliği, GAP

Belediyeler Birliği ve Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği de yer almıştır. (IULA -EMME, 2003, s.3-4)

Birinci aşama ile birlikte Yerel Gündem 21 sürecini başlatan örnek model uygulamaların tüm ülke çapına şablon biçimde uyarlanması yerine ikinci aşama yerel özellikler doğrultusunda, her kentin kendine özgü koşulların ve değerlerin sergilendiği katılımcı bir anlayış çerçevesinde yürütölmüştür. Bu anlayış çerçevesinde Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın ikinci aşamasında temel olarak şu çalışmalar hayata geçirilmiştir; (IULA -EMME, 2003)

- Birinci aşamada oluşturulan ve yerel grupların kentsel yaşama ve karar alma süreçlerine katılımını sağlayan Kent Konseyleri ve benzeri yapılar çalışmalarına devam etti,
- Kent Konseyi ve benzeri katılımcı yapılar içerisinde tüm ortakların yeterli biçimde temsiline özen gösterilmesi, bireysel katılımcılar ile gruplar adına katılanlar arasındaki temsil dengesizliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik ve örgütsüz kesimler ile çalışma gruplarının bu katılımcı yapılar içerisinde temsil edilmesine yönelik düzenleyici çalışmalar gerçekteştirildi,
- Bazı yerel yönetimlerin girişimleri doğrultusunda "Yerel Gündem 21 Evleri" ile mahalle ölçeğinde "mahalle merkezleri" oluşturularak Yerel Gündem 21 süreçlerinin kent ölçeğinde ve mahalle ölçeğinde yaygınlaşmasına yönelik çalışmalar yürütöldü,
- Kadınların ve gençlerin kentsel yaşama katılımını arttırmak ve karar alma süreçlerine dâhil olmalarını sağlamak amacıyla proje yerel ortaklarında Kadın ve Gençlik Meclisi ve benzeri yapıların oluşturulması sağlandı,
- Proje ortağı kentlerde Gündem 21 başlıklı küresel eylem planının öngördüğü biçimde sürdürülebilir kalkınma sorunlarına yönelik olarak yerel eylem planlarının oluşturulması ve buna yönelik projelerin desteklenmesi çalışmaları devam etti.

2.3.2.3. Üçüncü Aşama

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın üçüncü aşaması diğer ilk iki aşamadan farklı olarak birbirini destekleyen bir dizi proje ile tamamlanmıştır. Programın ana projesi "Türkiye'de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planının Yerelleştirilmesi Projesi" 2004 – 2006 yılları arasında uygulanmıştır. Bu ana projeyi destekleyen diğer projeler ise Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı – Demokratik Yönetişim Fonu (UNDP – TTF) desteği ile gerçekleştirilen "Türkiye'de Yerel Demokratik Yönetişimi Teşvik Amacıyla Sürdürülebilir İlişkiler Ağı Kurulması Projesi" ile Hollanda Hükümeti'nin MATRA Programı tarafından desteklenen "Şeffaflık için Yerel Ortaklıklar ve İşbirliği Ağı Oluşturmada Kadınların ve Gençlerin Rolünün Güçlendirilmesi Projesi"dir. Bu projeler ile Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın web sitesi (www.la21turkey.net) program ortakları arasında etkileşimli yapıya kavuşacak biçimde yenilenmiş, kadınların ve gençlerin yerel karar alma süreçlerine ve yerel yönetişimin tüm alanlarına katılımına yönelik çalışmalar yürütülmüştür. (IULA-EMME, 2006, s. 14)

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın üçüncü aşamasının ana projesi niteliğindeki "Türkiye'de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planının Yerelleştirilmesi Projesi " şu iki temel hedefe odaklanmıştır (UNDP-UCLG, 2004);

- Kampanyalardan ve kapasite geliştirme girişimlerinden yararlanarak, yerel ve ulusal düzeylerde Yerel Gündem 21 süreçlerinin ve mekanizmalarının kurumsallaştırılması.
- Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı'nın yerel düzeyde teşvik edilmesi ve somutlaştırılması amacıyla, bir Yerel Gündem 21 Küçük Ölçekli Hibeler Programı başlatılması.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'na yönelik merkezi yönetimin ilgi ve desteğinin artırılması ile Johannesburg Uygulama Planı'nda öngörülen küresel

hedeflerin yerelleştirilmesinde örnek uygulamaların geliştirilmesini amaçlayan üçüncü aşama projesi (IULA-EMME, 2006, s. 15), 12 Kasım 2003 tarihinde T.C. Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. İkinci aşama ile 48 kente yayılan çalışmalar bu aşamada 62 yerel yönetimin ortaklığı ile sürdürülmüştür. “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Jonannesburg Uygulama Planının Yerelleştirilmesi Projesi”ne dahil olan yerel yönetimler İstanbul, Adana, Adapazarı, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, İzmir, İzmit, Mersin ve Samsun Büyükşehir Belediyeleri; Afyonkarahisar, Antakya, Aydın, Bingöl, Bitlis, Çanakkale, Denizli, Edirne, Erzincan, Hakkâri, Kars, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Nevşehir, Ordu, Sinop, Şanlıurfa, Trabzon, Van, Yalova ve Zonguldak, Ağrı – Doğubayazıt, Ankara – Çankaya, Ankara – Keçiören, Aydın – Kuşadası, Bursa – Nilüfer, Bursa – Osmangazi, Bursa – İznik, Bursa – Orhangazi, Çanakkale – Biga, Çorum – İskilip, İstanbul – Beşiktaş, İstanbul – Beyoğlu, İstanbul – Şişli, İstanbul – Zeytinburnu, İzmir – Foça, İzmir – Karaburun, İzmir – Ödemiş, Kayseri – Talas, Kırklareli – Babaeski, Kocaeli – Gölcük, Mardin – Kızıltepe, Mersin – Tarsus, Muğla – Dalyan, Nevşehir – Ürgüp, Nevşehir – Mustafapaşa belediyeleri ile Elazığ, Kastamonu ve Uşak İl Özel İdareleri’dir. (IULA-EMME, 2006, s. 16)

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın üçüncü aşamasında temel olarak şu çalışmalar hayata geçirilmiştir (IULA-EMME, 2006, s. 4-9);

- 5272 sayılı Belediye Kanunu'nun Kent Konseyleri ile ilgili 76. maddesi ve belediye hizmetlerine gönüllü katılımı ile ilgili 77. maddesine işlerlik kazandırılması amacıyla T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanacak olan yönetmeliklerin katılımcı bir süreçle hazırlanması ve Bakanlığa destek olunması amacıyla Antalya, İstanbul, İzmir, Trabzon ve Ankara'da Çalışma Grubu toplantıları düzenlenmiş,
- T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) Koordinasyon Birimi ile Yerel Gündem 21 Programı Ulusal Koordinatörlüğü arasında işbirliği protokolü imzalanmış, protokolün çarpan etkisi ile birlikte çok sayıda Yerel Gündem 21 ortağı

kentleri tarafından proje teklifleri hazırlanarak SRAP yönetimine sunulmuş ve önemli ölçüde hibe desteği sağlanmış,

- Yeni kentlerde Yerel Gündem 21 süreçlerinin başlatılması ve geliştirilmesini kolaylaştırmak amacıyla Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında elde edinilen deneyimler doğrultusunda “Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler” başlıklı bir el kitabı hazırlanmış ve basılmış,
- Yerel Gündem 21 Yerel Projeleri Destek Programı (YPDP) 2005 yılının ilk aylarında başlatılmış il uygulama diliminde 8 projeye, ikinci uygulama diliminde ise 16 projeye hibe desteği sağlanmış,
- Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında oluşturulan yerel düzeydeki Kadın ve Gençlik Meclisleri belirli aralıklarla ulusal düzeyde bir araya gelerek ulusal iletişim ağlarının kurumsallaşmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir.

2.3.2.4. Dördüncü Aşama

Yerel Gündem 21 sürecine ortak olan kentlerin sayısının 50’yi aşmasından sonra uzun dönemli bir programa dönüştürülen Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın dördüncü aşama projesi “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesi” başlığı ile 24 Nisan 2007 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. T.C. Hükümeti Bakanlar Kurulu onayı sonrası Resmi Gazete’de “Milletlerarası Andlaşma” olarak yayınlanan proje metni ile Türkiye Yerel Gündem 21 çalışmaları güçlü bir yasal dayanağa kavuşmuştur. (UCLG-MEWA, 2009, s. 30)

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın 1997 yılından itibaren oluşturmuş olduğu deneyim ve tecrübeye dayanan “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesi Projesi” yerel düzeyde BM Binyıl Kalkınma Hedeflerine en yüksek önceliğin verilmesinin teşviki ile

merkezi yönetimin BM Binyıl Kalkınma Hedefleri konusundaki uluslararası taahhütlerinin yerelleştirilmesini amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda dördüncü aşama, katılımcı yerel yönetim süreçlerinin katkısıyla sivil toplumun, vatandaşların, özel sektör dahil toplumun daha geniş kesimlerinin BM Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin yerelleştirilmesi sürecine dahil edilmesi stratejisi ile hayata geçirilmiştir. Buna yönelik olarak “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesi” projesi şunları hedeflemiştir (UNDP -UCLG, 2007);

- Ulusal ve yerel düzeylerde Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin yerelleştirilmesi ve bu hedeflere ulaşılmasının temel ve vazgeçilmez yöntemi olarak “yerel yönetim”in teşviki amacıyla, “Kentimiz BM Binyıl Kalkınma Hedefleri’ni Destekliyor!” başlıklı bir kampanya başlatılması;
- Yerel yönetimlerin ve Kent Konseyleri'nin, Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin gerçekleştirilmesini izleme ve destekleme konusundaki kapasitelerinin, yerel yönetim uygulamalarının geliştirilmesi ve içselleştirilmesi yoluyla güçlendirilmesi;
- Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin yerelleştirilmesine yönelik destek, izleme ve değerlendirme mekanizmaları geliştirilmesi;
- Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin yerelleştirilmesine yönelik “en iyi uygulama” örneklerinin desteklenmesi konusunda, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve bünyesindeki yerel odalar ve borsalar ile bunların üyeleriyle kurumsal ortaklık ve işbirliği yoluyla, özel sektör kuruluşları ile ortaklıklar geliştirilmesinin teşviki.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın dördüncü aşamasına yerel ortak olarak katılan ve karar organlarında almış oldukları kararlar ile “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesi Projesi”ne dâhil olan yerel yönetimler şu şekilde sıralanmıştır. Bunlar; İstanbul, Adana, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, İzmir, Kocaeli, Mersin ve Adapazarı Büyükşehir Belediyeleri; Adıyaman Afyonkarahisar, Batman, Bitlis, Çanakkale, Denizli, Düzce, Erzincan, Hakkâri, Antakya (Hatay), Kars,

Malatya, Manisa, Mardin, Nevşehir, Sinop, Tokat, Trabzon, Van, Yalova ve Zonguldak, Alanya – Antalya, Bandırma -Balıkesir, Bitlis –Tatvan, Bursa – Mudanya, Bursa – Mustafakemalpaşa, Bursa – Yenişehir, Çanakkale – Gülpınar, Eskişehir – Tepebaşı, Hakkâri – Yüksekova, İstanbul – Bağcılar, İstanbul – Sarıyer, İstanbul – Tuzla, Muş – Malazgirt, Nevşehir – Göreme, Nevşehir – Kaymaklı, Ordu – Ünye, Tekirdağ – Çorlu, Van – Bostaniçi, Ağrı – Doğubayazıt, Ankara – Çankaya, Aydın – Kuşadası, Bursa – Nilüfer, Bursa – Osmangazi, Bursa – İznik, Bursa – Orhangazi, İstanbul – Bakırköy, İstanbul – Beşiktaş, İstanbul – Şişli, İstanbul – Zeytinburnu, İzmir – Karaburun, İzmir – Mordoğan, İzmir –Ödemiş, Kırklareli – Babaeski, Kocaeli – Gölcük, Mardin – Kızıltepe, Mersin – Tarsus, Nevşehir – Ürgüp ve Nevşehir – Mustafapaşa Belediyeleri ile Uşak İl Özel İdaresi'dir. (UCLG-MEWA, 2009, s. 25-26)

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın dördüncü aşamasına katılan yeni yerel yönetimlerle birlikte, programın üçüncü aşamasında ortak olan ancak son aşama katılma kararını karar organlarında almamış bulunan yerel yönetimlerin Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'na üyelikleri, Ulusal Yönlendirme Kurulu tarafından askıya alınmıştır. Üyelikleri askıya alınan yerel yönetimler Samsun Büyükşehir Belediyesi; Aydın, Bingöl, Edirne, Kütahya, Ordu ve Şanlıurfa, Ankara – Keçiören, Çorum – İskilip, İstanbul – Beyoğlu ve Muğla – Dalyan Belediyeleri ile Elazığ ve Kastamonu İl Özel İdareleri'dir.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın dördüncü aşamasında temel olarak şu çalışmalar hayata geçirilmiştir (UCLG-MEWA, 2009, s. 4-7);

- T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün daveti ile Kent Konseyi Yönetmeliği, Resmi Gazete'de yayınlanmadan önce son kez gözden geçirilmiş ve kesinleştirilmesi sağlanmış,
- Kent Konseyleri'ne yönelik bilgilendirme ve kapasite geliştirme çalışmaları kapsamında Aydın – Kuşadası, İzmir, Bursa, Bursa – Osmangazi, Çanakkale, İstanbul – Bakırköy, Van, Bitlis, Mersin – Tarsus, Denizli, İzmir – Konak, Eskişehir ve Adana'da bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilmiş,

- Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında geliştirilen Gençlik Meclisleri'nin oluşturduğu Ulusal Gençlik Parlamentosu tarafından milletvekili seçilme yaşının 30'dan 25'e indirilmesine ilişkin Anayasa değişikliğine yönelik “Seçilmek İstiyorum Kampanyası” gerçekleştirilmiş ve milletvekili seçilme yaşı 30'dan 25'e indirilmiş,
- İlk taslağı Program ortağı kentlerin katkıları ile hazırlanan Kent Konseyi Yönetmeliği son şekli T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından verilerek 8 Ekim 2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş,
- Kadın ve Gençlik Meclisleri, ulusal ölçekteki ağların kurumsallaşması ve kentler arasındaki bilgi ve deneyim paylaşımının güçlendirilmesi amacıyla belirli aralıklarla düzenledikleri zirveler ile bir araya gelmişlerdir.

2.3.2.5. Beşinci Aşama

1 Ekim 2009 tarihi itibarıyla resmi olarak başlayan Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın beşinci aşaması niteliğinde olan “Kent Konseyleri'nin Güçlendirilmesi ve Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizmaları Olarak İşlev Görmelerine Yönelik Eğitim ve Kapasite Geliştirme Desteği Sağlanması Projesi” dördüncü aşama projesinde gerçekleştirilen bir revizyon sonrası yürürlüğe girmiştir. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında elde edilen deneyimlerin ve çıktılarının desteklenmesinin yanında 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi uyarınca yasal dayanağa kavuşan Kent Konseyleri'nin çalışmalarının pekiştirilmesi amacıyla hayata geçirilen beşinci aşama bir anlamda dördüncü aşama projesinin devamı niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda devam projesi şunları hedeflemektedir (UNDP - UCLG, 2009);

- Kent Konseyleri'nin kapasitelerinin, yerel demokratik yönetim uygulamalarının geliştirilmesi ve içselleştirilmesi yoluyla güçlendirilmesi;

- Farklı kentlerdeki Kent Konseyleri arasındaki ve her Kent Konseyi'nin kendi içerisindeki bilgi akışı, iletişim ve işbirliğinin geliştirilmesine yönelik destek sağlanması;
- Yerel Gündem 21 süreçlerinin bundan böyle Kent Konseyleri'nin bünyesinde devam etmesine ve ilgili çalışmaların sürdürülebilirliğine yönelik pekiştirici adımların atılması.

Dördüncü aşama niteliğinde olan “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin Yerelleştirilmesi Projesi” kapsamında başlatılan “Kentimiz Binyıl Kalkınma Hedeflerini Destekliyor!” kampanyası beşinci aşamada da sürdürülmüştür. Bu kampanyaya ve Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’na kendi karar organlarında almış oldukları kararlarla katılan yerel yönetimlerin sayısı 75’e ulaşmıştır. Beşinci aşamaya dâhil olan yerel yönetimler Adana, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin ve Adapazarı Büyükşehir Belediyeleri; Adıyaman, Afyonkarahisar, Batman, Bitlis, Çanakkale, Denizli, Düzce, Erzincan, Hakkâri, Antakya (Hatay), Kars, Malatya, Manisa, Mardin, Nevşehir, Sinop, Tokat, Trabzon, Van, Yalova ve Zonguldak, Ağrı – Doğubayazıt, Ankara – Çankaya, Antalya – Alanya, Aydın – Kuşadası, Balıkesir – Bandırma, Bitlis – Tatvan, Bursa – İznik, Bursa – Mudanya, Bursa – Mustafakemalpaşa, Bursa – Nilüfer, Bursa – Osmangazi, Bursa – Orhangazi, Bursa – Yenişehir, Çanakkale – Gölpinar, Diyarbakır – Silvan, Eskişehir – Tepebaşı, Hakkâri – Yüksekova, İstanbul – Bağcılar, İstanbul – Bakırköy, İstanbul – Beşiktaş, İstanbul – Beylikdüzü, İstanbul – Sarıyer, İstanbul – Silivri, İstanbul – Şişli, İstanbul – Tuzla, İstanbul – Zeytinburnu, İzmir – Karaburun, İzmir – Ödemiş, İzmir – Seferihisar, Kırklareli – Babaeski, Kocaeli – Gölcük, Mardin – Kızıltepe, Mersin – Akdeniz, Mersin – Tarsus, Muş – Malazgirt, Nevşehir – Göreme, Nevşehir – Kaymaklı, Nevşehir – Mustafapaşa, Nevşehir – Ürgüp, Ordu – Ünye, Tekirdağ – Çorlu ve Van – Bostaniçi Belediyeleri ile Uşak İl Özel İdaresi’dir. (UCLG-MEWA, 2010, s. 25)

Ekim 2009’da başlayan Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın beşinci aşamasının aynı zamanda on yılı aşkın süredir devam eden Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın son aşaması olması açısından önemlidir. Beşinci aşamada

gerçekleştirilen eğitim ve bilgilendirme toplantıları yanında 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi kapsamında oluşturulmuş olan Kent Konseyleri'nin kurumsallaşmasına destek sağlanmakta ve Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri çatısı altında sürdürülebilirliğini sağlanmasına yönelik bir çıkış stratejisi geliştirilmesi planlanmaktadır.

2.3.3. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın Ortaklık Yapısı

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı, başlangıcın itibaren UCLG – MEWA⁸ tarafından koordine edilmektedir. UCLG – MEWA, Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın tüm teknik, idari ve mali işler ile sekreterlik işlevlerini de kapsayacak biçimde program kapsamındaki bir dizi demokratik yönetim projelerinin yönetiminden sorumludur. Bununla birlikte Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın doğası gereği âdemi – merkeziyetçi yaklaşım doğrultusunda program ortağı kentler kendi Yerel Gündem 21 süreçlerinin koordinasyonunu ve kolaylaştırıcılığını kendi belirledikleri Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliği ile yürütmektedirler. (IULA-EMME, 2006, s. 17)

Başlangıcından bu yana UNDP' nin şemsiyesi altında UCLG – MEWA koordinatörlüğünde âdemi – merkeziyetçi bir anlayışla yürütülen Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın ortaklık yapısını Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim, Özel Sektör, Yerel Yönetişim Düzeyi ve Destekleyici Kuruluşlar olmak üzere beş alanda değerlendirebiliriz.

⁸2004 yılına kadar IULA – EMME (Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz Ortadoğu Bölge Teşkilatı). 2004 yılında IULA'nın yerel yönetimlerin yeni dünya teşkilatı niteliğindeki UCLG (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler) olarak örgütlenmesi ile birlikte IULA –EMME faaliyetlerini UCLG-MEWA (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler – Orta Doğu ve Batı Asya) adıyla sürdürmektedir.

2.3.3.1. Merkezi Yönetim Düzeyi

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın merkezi yönetim düzeyindeki ortakları T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), T.C. İçişleri Bakanlığı, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) olarak sıralanabilir. (UNDP -UCLG, 2009, s. 6)

Kalkınma planlarını ve yerel yönetimlere doğrudan etkisi olan yıllık yatırım programlarını hazırlayan DPT aynı zamanda ulusal düzeyde Binyıl Kalkınma Hedeflerinin teşviki ve uygulamanın gözden geçirilmesi açısından da kilit rol oynamaktadır.

İçişleri Bakanlığı, yerel yönetimler üzerinde doğrudan ve valiler veya kaymakamlar aracılığı ile vesayet rolü bulunmaktadır. Aynı zamanda bünyesindeki Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, yerel yönetimlerle ilgili diğer sorumluluklarının yanında Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki bir dizi demokratik yönetim projesine Hükümet katkısının aktarılmasından da sorumludur.

Çevre ve Orman Bakanlığı, ulusal çevre politikasının geliştirilmesi, çevresel standartların saptanması, çevre ve kirliliğin önlenmesi konularının geliştirilmesi gibi yetkilere sahiptir.

Başbakanlık bünyesinde bulunana Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, ülke genelinde cinsiyet politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasından sorumludur.

Başbakanlığa bağlı Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde kamu kurumlarınca ve birimlerince yürütülecek olan uyum çalışmalarının koordinasyonundan ve bu konudaki çalışmalardan sorumludur.

Merkezi yönetim düzeyinde sayılan tüm bu kuruluşlar, Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın koordinatör kuruluşları olan UCLG – MEWA, UNDP ve

Habitat için Gençlik Derneği ile birlikte Ulusal Yönlendirme Kurulu⁹ üyeleridir. Kurula Program kapsamında yürütülen proje dönemlerinde T.C. Kültür Bakanlığı, Belediyeler Birliği ve destek sağlayan diğer çeşitli kurum ve kuruluşlar da katılım göstermiştir. (IULA -EMME, 2003, s. 5)

Programın başlangıcından bu yana bulunan Ulusal Yönlendirme Kurulu, ulusal ölçekte koordinasyon ve denetim mekanizması olarak işlev görmekte ve yılda en az 1 kez bir araya gelmektedir. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'na katılmak için yapılan başvurular Ulusal Yönlendirme Kurulu tarafından değerlendirilmekte ve kararlaştırılmakta olup, program ortağı kentlerdeki uygulamaları denetlemekte, gerektiğinde bazı program ortağı kentlerin ortaklığını askıya alma veya askıda bulunan ortaklıkları yeniden yürürlüğe koyma kararı alabilmektedir.

2.3.3.2. Yerel Yönetim Düzeyi

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın yerel yönetim düzeyindeki ortakları aynı zamanda Program ortağı kentleri kapsamaktadır. Belediyeler Program'ın başlangıcından bu yana temel ortaklar arasında yer almakta olup bu süreç 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte pekişmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi, Program kapsamında geliştirilen Kent Konseyi modelini içermektedir. Büyükşehir Belediyeleri de tıpkı ilçe belediyeleri gibi programın temel ortakları arasındadır.

İl Özel İdareleri, görev alanı tüm il sınırlarını kapsamaması ve il genel meclisi üyelerinin seçiminde her ilçenin bir seçim çevresi olmasından dolayı programın bir diğer ortakları arasındadır.

Köy yönetimleri yerel yönetim birimi olmakla birlikte, programın içermiş olduğu hedef ve amaçlar doğrultusunda Yerel Gündem 21 Program ortaklığı dışındadır. Bununla beraber program ortağı olmasa da kırsal yerleşmeler ve köyler hem muhtarları aracılığı ile hem de bazı sivil toplum kuruluşları aracılığı ile belirli dönemlerde Yerel Gündem 21 projeleri kapsamında sürdürülen çalışmaların ve toplantıların içinde yer almışlardır.

⁹Proje metinlerinde Proje Yönlendirme Komitesi olarak geçmektedir.

2.3.3.3. Yerel Yönetişim Düzeyi

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın yerel yönetim düzeyindeki ortaklarını Kent Konseyi ve Kent Konseyi çatısı altında oluşturulmuş olan Gençlik Meclisleri, Kadın Meclisleri, Çalışma Grupları ve Özel İlgi Grupları'na yönelik mekanizmalar olarak sıralanabilir.

2.3.3.4. Özel Sektör

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın başlangıcında bulunmayan özel sektör ortaklığı, programın üçüncü aşaması niteliğinde olan "Türkiye'de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Yerelleştirilmesi" başlıklı projeye Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB) dahil olması ile sağlanmıştır. Türkiye'de kilit özel sektör ortağı konumunda bulunan TOBB, Türkiye'nin hazırlamış olduğu "Ulusal Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu"nun hazırlık sürecine katılmış olup, Binyıl Kalkınma Hedeflerini desteklemektedir. (UNDP -UCLG, 2007, s. 8)

2.3.3.5. Destekleyici Ortaklar

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar program ortağı kentler haricinde bir dizi ortak tarafından güçlü biçimde desteklenmektedir. Bu ortaklar, Program kapsamında yürütülen gençlik çalışmalarının başlangıçtan itibaren kolaylaştırıcı kuruluşu olan Habitat için Gençlik Derneği, Programın görsel hafızasını hazırlamış olduğu tanıtım filmleri ile oluşturan VTR Araştırma Yapım Yönetim, ICLEI – Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri

Konseyi, WALD – Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi ile yerel yönetimlerin oluşturduğu Tarihi Kentler Birliği, Akdeniz Belediyeler Birliği, Ege Belediyeler Birliği, Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği ile Türkiye Belediyeler Birliği gibi kurum ve kuruluşlar Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'na çok yönlü destek sağlamışlardır.

2.3.4. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın Katılım Araçları

1997 yılında başlayan Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında, Yerel Gündem 21 uygulamalarının temel felsefesi olan “katılımcılık” ilkesi doğrultusunda bir dizi yerel demokratik yönetim mekanizması ve uygulaması geliştirilmiştir. Bu mekanizma ve uygulamaları Gençlik Meclisleri, Kadın Meclisleri, Özel İlgi Grupları'na yönelik katılımcı mekanizmalar, Mahalle ölçeğinde çalışmalar, Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması ve Çalışma Grupları ile tüm bu mekanizma ve süreçleri bir çatı altında buluşturan Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri olarak sıralayabiliriz.

2.3.4.1. Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının ortak yönlerinden birisi de farklı isimler altında olsa da Kent Konseyleri'nin yerel düzeyde oluşturulmuş olmasıdır. Kent Konseyleri, Yerel Gündem 21 uygulamalarının en etkili aracı konumunda olup, diğer tüm katılımcı mekanizmaları da içermesi bakımından önemlidir.

Kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının ve çözüm önerilerinin tartışıldığı demokratik platform özelliğine sahip Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri, “hemşehri hukukunun” yeni söylemi olarak ifade edilen kentli haklarının (TOPRAK, 2006, s. 297) yerel düzeydeki uygulama aracı konumunda yer almıştır.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarına bakıldığında Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri'nin kentteki tüm aktörleri kapsayan bir yapılanma modeline sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıları ve çalışma yöntemleri kentten kente farklılıklar göstermekle birlikte Yerel Gündem 21 Kent Konseyi katılımcılarının üçte birini merkezi yönetim kuruluşları ve belediyelerin temsilcileri, geriye kalan üçte ikisini ise sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden oluştuğu görülmektedir. (UNDP-UCLG, 2004) Bu katılım yapısı içerisinde Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri'nin belki de en önemli işlevi kentteki tüm aktörlerin katılımı ile tüm kenti kapsayan “ortak akıl” oluşturulmasının sağlanması olmuştur. (EMREALP, 2005, s. 65)

2.3.4.2. Gençlik Meclisleri

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın bir diğer katılım araçlarından birisi de Gençlik Meclisleridir.¹⁰ Gençlik Meclisleri'nin Yerel Gündem 21 uygulamaları içerisindeki temel dayanak noktasını Gündem 21'in 25. Bölümü ve BM Johannesburg Uygulama Planı'nın 170. Paragrafı oluşturmaktadır. Gündem 21'in 25. Bölümü'nde “Dünyanın her yerindeki gençlerin, kendilerini ilgilendiren alanlarda karar verme süreçlerine, bugünkü yaşamlarını etkilediği ve gelecekleri için de uzantıları olacağı için, her düzeyde katılmalarının sağlanması, zorunluluğu” ifade edilmiştir. BM Johannesburg Uygulama Planı'nın 170. Paragrafı ise “Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin programlara ve faaliyetlere gençliğin katılımının, örneğin yerel gençlik konseylerinin veya eşdeğerlerinin desteklenmesi ve bulunmadığı yerlerde kurulmalarının cesaretlendirilmesi yoluyla, desteklemesi veya teşvik edilmesi” yönündeki uluslararası taahhüdü içermektedir.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında geliştirilen Gençlik Meclisleri, Ulusal Gençlik Parlamentosu¹¹ tarafından benimsenen ortak metinde

¹⁰ Programın başlangıcında “Sivil Gençlik Meclisi”, “YG 21 Gençlik Meclisi”, “Gençlik Konseyi”...vb gibi çeşitli isimler kullanılmıştır.

¹¹ Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında Habitat için Gençlik Derneği kolaylaştırıcılığında ve Yerel Gündem 21 Program Ortağı kentlerin öncülüğünde geliştirilen Gençlik Meclisleri arasında, 2001 yılında ulusal düzeyde bir iletişim ve bilgi paylaşım ağı oluşturulmuştur. 2001 yılından itibaren düzenlenen sayısız yerel, bölgesel ve ulusal toplantıların neticesinde, Türkiye Yerel Gündem 21

“yerel ve ulusal demokratikleşme sürecinde, gençlerin düşüncelerini açıkça söyleyebilmelerini, çözüm üretebilmelerini, karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarını sağlayan, kendi sorunlarına sahip çıkmalarını özendiren gönüllülük temelinde, Kent Konseyleri bünyesinde yer alan organlar” olarak tanımlanmaktadır. (UGP, 2008)

Yine Ulusal Gençlik Parlamentosu tarafından benimsenen ortak metine göre Gençlik Meclisi 15 - 26 yaşları¹² arasındaki, Üniversitelerin Öğrenci Konseyi temsilcileri, Üniversite Öğrenci Topluluk/Kulüp temsilcileri, Lise Öğrenci Birliklerinin temsilcileri, Gençlik ile ilgili çalışma yapan sivil toplum kuruluşları temsilcileri, Odaların gençlik temsilcileri, Kent Konseyi Gençlik Meclisi Çalışma Grubu temsilcileri, Kamu Kurumları'nın (SHÇEK, Gençlik Merkezleri, Mesleki Eğitim Merkezleri ve Halk Eğitim Merkezleri, İŞKUR....vb)gençlik temsilcileri, Mahalle gençlik temsilcileri, İlgili Belediye Meclisi'nde grubu bulunan Siyasi Parti Gençlik Kolları temsilcilerinden oluşmaktadır. (UGP, 2008)

2.3.4.3. Kadın Meclisleri

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın bir diğer katılımcı mekanizması ise Kadın Meclisleridir.¹³ Kadın Meclisleri'nin Yerel Gündem 21 uygulamaları içerisindeki temel dayanak noktasını Gündem 21'in 24. Bölümü ile CEDAW Sözleşmesi olarak bilinen “Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” oluşturmaktadır. CEDAW Sözleşmesine de atıfta bulunan Gündem 21'in 24. Bölümü “Kadınların ekonomik ve siyasal karar alma süreçlerine katılımının Gündem 21'in başarıyla uygulanmasında hayati bir öneme” sahip olduğunu belirtmektedir.

Program ortağı kentleri ile program ortağı olmayan kentlerdeki gençlik gruplarının katılımı ile 2004 yılında 77 ilden 304 gençlik delegesi ve gözlemcisinin katılımı ile Ulusal Gençlik Parlamentosu oluşumunu TBMM Tören Salonu'nda ilan etmiştir. Bu tarihten itibaren düzenli olarak toplanan Ulusal Gençlik Parlamentosu, ulusal düzeyde bütüncül bir gençlik politikasının oluşturulması sürecine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

¹² UGP yerel koşullar doğrultusunda yaş üst limitinin 30'a çıkartılabileceğini belirtmektedir.

¹³ Programın başlangıcında, “Kadın Meclisi”, “Kadın Platformu”, “Kadınlar Konseyi” gibi çeşitli isimler kullanılmıştır.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın başlangıcında kadınların Yerel Gündem 21 uygulamaları içerisinde konularının nasıl şekilleneceği konusunda tartışmalar yaşanmıştır. Tartışmalarda kadınların Kent Konseyi'nde ve Çalışma Grupları'nda yer almasının yeterli olduğu, kadınlar için ayrı bir platform oluşturulması durumunda ise kadınların Yerel Gündem 21 süreçlerinden dışlanma tehlikesi ile karşı karşıya kalacağı savunulmuştur. (EMREALP, 2005, s. 83) Uygulamalar geliştikçe Kent Konseyleri'nde kadın temsilinin yetersiz kalması sonucunda Yerel Gündem 21 uygulamaları içerisinde kadına yönelik platformlar oluşturulmaya başlanmış, süreç içerisinde bu platformlar hareket alanı daha kısıtlı yapılardan kentteki tüm örgütlü ve örgütsüz durumdaki kadınlara ulaşmayı amaçlayan Kadın Meclisleri'ne dönüşmüştür. (EMREALP,2010:s.31)

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarında Kadın Meclisleri'nin nasıl oluşacağı 20 – 21 Ağustos 2004 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen toplantıda Kadın Meclisleri'nin katkıları ile şekillenen ortak metinde şu şekilde ele alınmıştır;

“Kadın Meclisleri, kadınlarla ilgili sosyal hizmet kurumları, vakıflar, dernekler, mahalle birlikleri, kadınlarla ilgili diğer sivil toplum kuruluşları, sendika, meslek odaları ve barolar temsilcileri, kadın kooperatifleri temsilcileri, seçilmiş kadın yerel yönetim temsilcileri, iş dünyası temsilcileri, akademisyenler, temsilcilerinden ve gönüllü kadın katılımcılardan oluşur.”

2.3.4.4. Özel İlgi Grupları

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamaları kapsamında çeşitli toplum kesimlerinin yerel karar alma süreçlerine katılımını sağlamak amacıyla özel ilgi grupları olarak ele alınan Çocuklar, Yaşlılar (Kıdemli Hemşehriler), Engelliler gibi gruplara yönelik de katılımcı mekanizmalar oluşturulmuştur.

Çocuk Meclisi ya da benzeri adlar ile oluşturulan çocuklara yönelik katılımcı mekanizmalar bir yandan çocukların tıpkı gençler gibi sadece “geleceğin liderleri değil, bugünün ortakları” olduğu anlayışı doğrultusunda yerel karar alma mekanizmalarına katılımlarını sağlarken, diğer taraftan “Dünya Çocuk Hakları

Sözleşmesi”nin yerel düzeyde hayata geçirilmesini hedeflemektedir.(EMREALP, 2005;s.99)

“Kıdemli Hemşehriler” olarak adlandırılan ve çoğunlukla emeklilik yaşı gibi belirli bir yaş üzerindeki hemşehrilerin ve onlara hizmet sunan kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan Kıdemli Hemşehriler Meclisi ya da benzeri adlar ile oluşturulan katılımcı mekanizmalar yaşlıların özel gereksinimlerinin yerel politika ve kent planlama süreçlerinde dikkate alınması ve yaşlıların çevrelerinden kopukluğu ve güvencesizliği azaltacak önlemlerin alınmasını amaçlamaktadır. (EMREALP, 2010, s. 44)

“Engelli Meclisi” ya da benzeri adlar altında oluşturulan engellilere yönelik katılımcı mekanizmalar ise, engelli hemşehrilerin toplumsal yaşama tam ve eşit vatandaşlar olarak katılmaları hedefi doğrultusunda çalışma gerçekleştirmektedirler. (EMREALP, 2005, s. 100)

2.3.4.5. Mahalle Ölçeğinde Çalışmalar

Yerel Gündem 21 süreçlerinin en önemli ayaklarından birisi de Mahalle ölçeğinde katılımın sağlanmasıdır. Tarihsel süreç içerisinde mahalleden sonra belediye teşkilatının kurulması dikkate alındığında, mahalle yönetimlerinin bir anlamda günümüzdeki belediyelerin temelini oluşturduğu görülmektedir. (ATAK & PALABIYIK, 2000, s. 41) Kent Konseyleri’nin çoğunlukla “temsil” odaklı kurum ve kuruluş temsilcilerine dayalı örgütlenme biçimi, katılım olanaklarından örgütlü kesimin daha kolay ulaşmasına imkân tanırken, örgütlü olmayan geniş kesimlere ulaşılmasında ortak bir sıkıntı çekilmektedir. (EMREALP, 2010, s. 46) Bu açıdan çoğunlukla komşuluk ilişkileri ve kişisel ilişkilere dayalı, günlük yaşamları etkileyen kararların alınmasına doğrudan katılabildiği “birinci basamak yerel yönetim” olarak nitelendirilen mahallelerde katılımcı yapı ve süreçler kent ölçeğinde katılımın sağlanmasında önemli bir yer tutmaktadır.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki uygulamalarda mahalle ölçeğinde katılıma ilişkin çeşitli modeller geliştirilmiştir. Örneğin Antalya Yerel Gündem 21 kapsamında geliştirilen “Mahalle Forumları” aracılığı ile mahalle sakinleri ve yerel yöneticiler, Kent Konseyi temsilcileri, ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcileri mahalle sorunlarını karşılıklı olarak tartışmakta, birlikte çözüm yolları aramaktadırlar. Bursa Yerel Gündem 21 öncülüğünde geliştirilen “Kent Gönüllü Evleri” modelinde ise mahallelerin öncelikli sorun alanların belirlenmesinden kadınlar, gençler, çocuklar, engelliler ve yaşlılara yönelik çalışmalar gibi geniş çerçevede faaliyet yürütmektedirler. İzmir Yerel Gündem 21 öncülüğündeki “Mahalle Muhtarlıklarının Geliştirilmesi Projesi”nde mahalle ölçeğindeki katılımın örgütlenmesine yönelik olarak “Semt İletişim Merkezleri” modeli geliştirilmiştir. (EMREALP, 2005, s. 106)

2.3.4.6. Çalışma Grupları

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarında Çalışma Grupları bir diğer katılımcı araç konumundadır. Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri ile bağlantılı olarak Çalışma Grupları farklı sektörlerinden gelen ve farklı birikimlere sahip gönüllülerin katılımı ile oluşturulmaktadır. Yerel özellikler doğrultusunda konuları ve sayısı farklılık gösteren çalışma gruplarının katılımcılarının üçte birini kadınlar, beşte birini ise gençler oluşturmuştur. (UNDP-UCLG, 2004)

Süreç içerisinde Kadın ve Gençlik gibi bazı konu alanlarındaki Çalışma Grupları genişleyerek Meclislere dönüşmüş olmakla birlikte, Çalışma Grupları Yerel Eylem Planlaması sürecinde sektörel eylem planlarının geliştirilmesinde büyük role sahip olmuşlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARININ KENT KONSEYLERİ'NE DÖNÜŞÜMÜNÜN ANALİZİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemine yer verilmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları araştırmanın kapsamı bölümünde aktarılmış olup araştırma kapsamında izlenen yöntem araştırmanın yöntemi başlığında detaylı biçimde aktarılmaya çalışılmıştır.

3.1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm sürecinin analizini gerçekleştirmektir. Bu amaç kapsamında araştırma Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ortağı kentlerde Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne ne şekilde dönüştüğünü, Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki birikim ve işlevlerin Kent Konseyleri'ne ne derecede aktarılabildiğini ortaya koymaya çalışmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma 1997 yılında UNDP desteği ile yürütülen bir dizi yerel demokratik yönetim projesini içeren Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında geliştirilen Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının, 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi ile birlikte geçirmiş olduğu dönüşüm

sürecini ele almaktadır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Koordinatör kuruluşu olan UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 yılında gerçekleştirilmiş çeşitli araştırmaların verileri doğrultusunda şekillendirilmiştir. Bu sebeple söz konusu araştırmaların kapsamı doğal olarak araştırmanın kapsamını ortaya koymasından önem kazanmaktadır. Bu nedenle öncelikle 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmaların kapsamı ele alınacaktır.

2001 tarihli araştırma UNDP ve IULA – EMME ortaklığında yürütülen “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması Projesi” kapsamında Sema ALPAN tarafından hazırlanan DPT Bağımsız Değerlendirme Raporu’dur. Raporla çalışmanın amacı “proje ortağı kentler için performans göstergelerinin ve başarı kriterlerinin, sürdürülebilirlik göstergelerinin belirlenmesi” olarak ifade edilmiştir. (ALPAN,2001: s. 2) Araştırma kapsamında dönem itibariyle program ortağı olan 42 kente gönderilen anket formu 31 Ağustos 2001 tarihine kadar 26 kent tarafından yanıtlanmış, elde edilen yanıtlar doğrultusunda değerlendirme raporu hazırlanmıştır. 2001 tarihli araştırma dönemin program ortağı kentlerin %62’lik kısmını kapsamaktadır.

2004 ve 2005 tarihli araştırmalar ise Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın üçüncü aşaması olan “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı’nın Yerelleştirilmesi Projesi” kapsamında Yerel Gündem 21 süreçlerinin ve mekanizmalarının kurumsallaştırılmasına yardımcı olmak amacıyla yürütülen Yerel Gündem 21 Yerel Projelere Destek Programı (YPDP) kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalar YPDP kapsamındaki Küçük Ölçekli Hibeler Programı’na sunulacak projelerin teknik açıdan değerlendirilmesi öncesinde başvuru yeterliliğini ölçmeyi amaçlayan anket formlarından oluşmaktadır. UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen anket formları 2004 tarihli araştırma için 23 kenti, 2005 tarihli araştırma için ise 19 kenti kapsamaktadır. Bu doğrultuda dönemin program ortağı olan 62 kent göz önüne alındığında 2004 tarihli araştırma program ortağı kentlerin %37’lik kısmını, 2005 tarihli araştırma ise program ortağı kentlerin %30’luk kısmını kapsamaktadır.

2010 tarihli araştırma ise Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın beşinci ve son aşaması niteliğinde olan ve Ekim 2009'da başlayan "Kent Konseyleri'nin Güçlendirilmesi ve Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizmaları Olarak İşlev Görmelerine Yönelik Eğitim ve Kapasite Geliştirme Desteği Sağlanması Projesi" kapsamında, Kent Konseyi uygulamaları konusunda bilgi paylaşımını arttırmak, ilgili konularda terminoloji ve uygulama bütünlüğü sağlamak ve güncel bir veri tabanı oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında oluşturulan anket formları T.C. İçişleri Bakanlığı ortaklığında Ocak 2010 ile Haziran 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilen Kent Konseyleri konulu Bölgesel Eğitim Toplantıları kapsamında Kent Konseyleri ve Belediye temsilcileri ile paylaşılmıştır. 1 Temmuz 2010 tarihi itibarıyla, daha önce paylaşılan anket formlarına 50 kent yanıtlayarak geri dönüş gerçekleştirmiştir. 2010 tarihli araştırma sonuçları 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi uyarınca Kent Konseyi'ni oluşturmakla yükümlü 2951 belediye göz önüne alındığında binde 16'lık bir oranı kapsamaktadır.

2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmaların kapsamındaki bu oranların aynı zamanda aktif olan program ortağı kentleri ve Kent Konseyleri'ni temsil ettiği varsayılmaktadır. Türkiye Yerel Gündem 21 Program ortağı olmayan kentlerde yürütülmüş olan uygulamalar ve 2010 tarihli araştırmaya aktif biçimde Kent Konseyi olup yanıt vermeyen kentler bulunabilir. Bu nedenle bu kentler araştırma kapsamının dışında yer almaktadır.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise 2004 ve 2005 yıllarında gerçekleştirilen anket çalışmalarının YPDP Küçük Ölçekli Hibeler Programı kapsamında gerçekleştirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. 2004 ve 2005 tarihli araştırmalar bir anlamda hibe başvurusunda bulunan kentlerin başvuru yeterliliği değerlendirilmesi gerçekleştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Dolayısıyla bu araştırma kapsamında yer alan kentlerin hibe talebi başvurusunda bulunduğu göz önüne alındığında, söz konusu kentlerin kurumsallaşma açısından daha ileri bir noktada olduğu varsayılabilir. Bu nedenle 2004 ve 2005 tarihli araştırma sonuçları değerlendirilirken, sonuçların bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

3.1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamaları ve Kent Konseyleri konusunda benzer çalışmaların yanında yerel yönetimlere katılım, sürdürülebilir kalkınma, yönetim gibi konu alanlarında akademik literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu literatür taraması Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 konusunda ulusal ve uluslararası mevzuat taraması ile desteklenmiştir.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının gelişimini değerlendirmeye yönelik olarak Program kapsamında proje ortakları tarafından yürütülen çalışmalara ilişkin dokümanların yanında Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Proje belgeleri ve Proje Gelişme Raporları, Proje Eğitim/Toplantı Raporları incelenmiş, proje kapsamında oluşturulan web siteleri gözden geçirilmiştir.

Araştırmada aynı zamanda UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen ve 2001, 2004, 2005 ve 2010 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan araştırmalar karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamında araştırılan benzer konu alanları, programın gelişim ve dönüşüm sürecini ortaya koyması açısından karşılaştırma olanağı verecek şekilde tablolştırılmıştır. Değişik dönemlerde gerçekleştirilmiş olan bu araştırmaların kapsamış olduğu kent sayıları farklılık göstermesinden dolayı, sürecin değerlendirilmesini kolaylaştırmak amacıyla kent sayılarının yanında kentlerin araştırma kapsamındaki yüzde oranlarına da yer verilmiştir.

Akademik literatür, mevzuat taraması ve Program raporlarının incelenmesinin yanında araştırma kapsamında katılımcı gözlem ve yapılandırılmış görüşme yöntemleri de kullanılmıştır. 21 Haziran 2010 tarihinde İstanbul – Sultanahmet adresindeki UCLG – MEWA ofisinde gerçekleştirilen Ulusal Gençlik Parlamentosu Yürütme Kurulu Toplantısına katılım gerçekleştirilerek, Kent Konseyi Yönetmeliği ile birlikte Kent Konseyleri ve Kent Konseyi çatısı altındaki Gençlik Meclisleri'nin durumu hakkında gözlem yapılmıştır.

Bunun yanında Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümü ulusal düzeydeki uygulayıcıların bakış açısıyla değerlendirilmesi amacıyla Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Ulusal Koordinatörü Sadun EMREALP ve Gençlik Çalışmaları Koordinatörü Sezai HAZIR ile 10 Ağustos 2010 tarihinde İstanbul'da yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Dönüşüm sürecinin programın yerel düzeydeki koordinatörleri niteliğindeki Genel Sekreterler gözüyle değerlendirilmesi amacıyla Bursa Yerel Gündem 21 çalışmalarına başlangıçtan itibaren aktif biçimde katılan ve belirli dönemlerde Yerel Gündem 21 Genel Sekreteri ve Kent Konseyi Genel Sekreteri olarak görev almış Tahsin BULUT ile 13 Ağustos 2010 tarihinde Bursa'da yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Sürecin Kent Konseyi uygulamasını değerlendirmek amacıyla da Kütahya Kent Konseyi Genel Sekreteri Hasan DEMİR ile 15 Ağustos 2010 tarihinde Kütahya'da yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir.

Yapılandırılmış görüşmelerde Sadun EMREALP ve Sezai HAZIR'ın görüşmede tercih edilmesindeki temel etken, Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın 1997 yılında başlangıcından bu yana koordinatör olarak görev almaları ve sürecin gelişimini yakından takip etmeleridir. Genel Sekreter görüşmelerinde Tahsin BULUT'un tercih edilmesindeki etken, Bursa Yerel Gündem 21 uygulamasının Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında geliştirilen ilk pilot uygulamalardan olması ve Bursa Yerel Gündem 21 çalışmalarında aktif biçimde rol alması ve belirli dönemlerde Yerel Gündem 21 Genel Sekreteri ve Kent Konseyi Genel Sekreteri olarak görev almasıdır. Bu açıdan görüşme Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm sürecini yerel uzman ve uygulayıcı gözlüğüyle ortaya koyması açısından önem kazanmaktadır. Kütahya Kent Konseyi Genel Sekreteri Hasan DEMİR'in görüşme yönteminde tercih edilmesindeki temel etken ise, Kütahya'nın başlangıçta Yerel Gündem 21 Programı ortaklarından olup 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 2005 yılında yürürlüğe girmesi ile Yerel Gündem 21 Programı ortaklığından çekilerek süreci Kent Konseyleri ile devam ettirmesidir. Kütahya Kent Konseyi Genel Sekreteri Hasan DEMİR aynı zamanda Kütahya Belediyesi personeli olması açısından görüşme Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki ortaklıklara sahip olmayan Kent Konseyi uygulamasının değerlendirilmesine katkı sunmaktadır.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen yapılandırılmış görüşmelerde yer alan sorular EK – 1’de yer almaktadır.

3.2. YEREL GÜNDEM 21 PROGRAMI’NIN MEVZUAT ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında 1997 yılından itibaren yürütülen çalışmaların doğrudan ve dolaylı etkisi ile kamu yönetimi yapılanması içerisinde mevzuatta demokratik yönetim anlayışı doğrultusunda çeşitli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikleri gençlerin milletvekili seçilme hakkını sağlayan T.C. Anayasa Değişikliği, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile getirilen yeni düzenlemeler, Kent Konseyi Yönetmeliği ile henüz yasalaşamamakla birlikte Bakanlar Kurulu’nda görüşülerek TBMM’ye sevk edilmeyi bekleyen Türkiye Gençlik Ajansı Kanun Tasarısı olarak sıralayabiliriz.

3.2.1. T.C. Anayasa Değişikliği

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında Gençlik Meclisleri arasında bilgi ve iletişim ağı olarak oluşturulan Ulusal Gençlik Parlamentosu, 17 – 21 Eylül 2006 tarihinde Aynın – Kuşadası’nda düzenlemiş olduğu Gençlik Yaz Okulu toplantısında, Türkiye’de milletvekili seçilme yaşını düzenleyen T.C. Anayasası’nın 76. Maddesinin değiştirilmesi ve milletvekili seçilme yaşının 30’dan 25’e indirilmesine yönelik bir kampanya başlatma kararı almıştır. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ortağı kentlerinin de dışına çıkarak 73 kentte oluşturulmuş olan Gençlik Meclisleri tarafından organize edilen ve yürütülen kampanya kapsamında, milletvekilleri ile görüşülmüş, siyasi partilere bilgilendirmeler gerçekleştirilmiştir. 7 Ekim 2006 günü tüm kentlerde eş zamanlı olarak açılan imza stantları ile halktan toplanan imzalarla destek alınmıştır. Ulusal Gençlik Parlamentosu’nun düzenlemiş

olduğu kampanya kamuoyunda büyük bir yankı uyandırmış, basından büyük ilgi göyerek yerel ve ulusal düzeydeki basın organlarının manşetlerine taşınmıştır.¹⁴

Kamuoyunda Ulusal Gençlik Parlamentosu'nun yürütmüş olduğu kampanyanın oluşturduğu etki sonucunda siyasi partiler çok kısa bir sürede uzlaşmış ve 13 Ekim 2006 tarihinde TBMM'de yapılan oylama sonucunda milletvekili seçilme yaşı 30'dan 25'e indirilmiştir. (UCLG-MEWA, 2009, s. 28) Anayasa değişikliği 16 Ekim 2006 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından onaylanması sonucunda değişiklik yürürlüğe girmiştir.

3.2.2. 5393 sayılı Belediye Kanunu

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında yürütölen uygulamaların dolaylı ve doğrudan etkileri görölmektedir.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı çatısı altında yürütölen Yerel Gündem 21 süreçlerinin kent ölçeğindeki en temel katılımcı mekanizmalarından olan "Kent Konseyleri", Temmuz 2005'te yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi ile güçlü bir yasal dayanağa kavuşmuştur. 76. Madde'ye göre Kent Konseyi'nin kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalıştığı ifade edilmektedir.

¹⁴Bu konuda basında yer alan haberler için bakınız; ÖYMEN, A. (23 Eylül 2006). Gençler Kampanyada: Seçilmek İstiyorum. *Radikal Gazetesi*.

<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=199447> (30 Temmuz 2010)

ÖYMEN, A. (24 Eylül 2006). Beş Dakikalık İş: Başbakan'ın Sözü Ne Oldu? *Radikal Gazetesi*.

<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=199533> (30 Temmuz 2010)

RADİKAL – İSTANBUL. (5 Ekim 2006). Gençler Milletvekilliği İçin Harekete Geçti: Seçilmek İstiyoruz. *Radikal Gazetesi*. <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=200623> (30 Temmuz 2010)

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi aynı zamanda belediyelere kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan Kent Konseyi'nin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlama görevini vermektedir. Kent Konseyi'nde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınması hükme bağlanmıştır.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın doğrudan ya da dolaylı etkisiyle 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun Kent Konseyi'ni düzenleyen 76. Maddesinin yanı sıra, 9. , 13. , 14. , 24. , 41. , 75. , 77. Maddelerde de önemli hükümler getirilmiştir. Bu hükümler şöyledir; (IULA – EMME, 2006, s. 11-12)

9. Madde kapsamında Belediyeler ile mahalle yönetimleri arasında organik ilişkiler oluşturulmakta, belediyelerin mahallenin ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunların çözümü için gerekli yardım ve desteği sağlaması ve kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurması teşvik edilmektedir.

“Hemşehri hukuku” ile ilgili 13. Madde kapsamında Belediyelerin, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapması ve bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alması öngörülmektedir.

Belediyenin görev ve sorumluluklarına ilişkin 14. Madde kapsamında Belediyeler “genel yetki” ile donatılmakta ve “yerellik” kavramı getirilmektedir. Ayrıca, Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen Belediyelerin, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açması, hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanması gibi önemli hükümlere yer verilmektedir.

24. Madde kapsamında, mahalle muhtarlarının ve meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin, oy

hakkı olmaksızın, kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilmesi ve görüş bildirebilmesine olanak sağlanmaktadır.

41. Madde kapsamında Yerel Gündem 21 sürecindeki eylem planlaması süreciyle önemli paralellikler gösteren Stratejik Plan ve Performans Programı yaklaşımını getirmektedir. Belediyeler, Stratejik Planlarını, üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşlerini alarak hazırlamaya teşvik edilmektedir. Belediye bütçesinin, ilgili Stratejik Plan esas alınarak hazırlanması öngörülmektedir.

75. Madde kapsamında Belediyeler, meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, özürli dernek ve vakıfları, meslek odaları gibi kuruluşlarla ortak hizmet projeleri geliştirmeye teşvik edilmektedir.

77. Madde kapsamında, sağlık, spor, çevre ve kültür hizmetleri, trafik vb. dâhil geniş bir yelpazeyi oluşturan belediye etkinliklerine gönüllülerin katılımını öngörmektedir.

3.2.3. Kent Konseyi Yönetmeliği

Kent Konseyi'ni düzenleyen 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi, Kent Konseyi'nin oluşumuna ve işleyişine ilişkin düzenlemelerin İçişleri Bakanlığı tarafından çıkartılacak yönetmelik ile belirleneceğini hükme bağlamıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun T.C. Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesinin ardından İçişleri Bakanlığı, ülke çapında Kent Konseyleri'nin oluşumunu kolaylaştırmak için Yönetmelik hazırlıklarına başlamıştır. Bu kapsamda ilgili yönetmeliğin hazırlanması çalışmalarında İçişleri Bakanlığı'na destek vermek üzere Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ortağı kentlerin Genel Sekreterleri'nden oluşan bir Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Bu Çalışma Grubu 4 – 5 Şubat 2005 tarihinde Antalya'da bir araya gelerek, İçişleri Bakanlığı'nın sonraki çalışmalarında

esas alınmak üzere bir yönetmelik taslağı hazırlamıştır. Bu yönetmelik taslağı diğer Yerel Gündem 21 Programı ortağı kentlerin de katkıları alınmak üzere web sitesine yüklenmiştir. Söz konusu toplantıya IULA – EMME ve UNDP temsilcilerinin yanı sıra İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürü de katılım göstermiştir.

Antalya’da düzenlenen bu toplantının ardından hazırlanan taslak yönetmelik sırasıyla 25 Şubat 2005 tarihinde İstanbul’da, 11 – 12 Mart 2005’te İzmir’de, 28 – 29 Nisan 2005’te Trabzon’da ve 23 – 24 Haziran 2005 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilen toplantılarla diğer Yerel Gündem 21 Program ortağı kentlerin de katkıları alınarak son şekli verilmiştir. (IULA-EMME, 2006, s. 32-33)

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ortağı kentlerin katkıları doğrultusunda hazırlanan taslak yönetmelik İçişleri Bakanlığı tarafından son şekli verilerek 08 Ekim 2006 tarihinde 26313 sayılı T.C. Resmi Gazete’de “Kent Konseyi Yönetmeliği” başlığı ile yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Kent Konseyi Yönetmeliği’nin yürürlüğe girmesi ile birlikte Kent Konseyleri, bünyesinde barındırdığı diğer tüm katılımcı yapıları ile birlikte yasal dayanağa kavuşmuşlardır.

3.2.4. Kent Konseyi Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

08 Ekim 2006 tarihinde 26313 sayılı T.C. Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Kent Konseyi Yönetmeliği sonrasında belediye teşkilatı olan her yerde Kent Konseyleri’nin oluşumu zorunlu hale gelmiştir. Kent Konseyi Yönetmeliği’nin sağlamış olduğu ivme ile paralel olarak Türkiye Yerel Gündem 21 Program ortağı kentlerinin dışında da yaygınlaşmaya başlayan Kent Konseyleri ile birlikte uygulamada bazı sıkıntılarla karşılaşmıştır. Buna paralel olarak Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ortağı olan İzmir ve Antalya’daki bazı sivil toplum kuruluşları Kent Konseyi Yönetmeliği’nin bazı maddelerinin iptali istemiyle Danıştay 8. Dairesi’nde dava açmışlardır.

Tüm bu gelişmeler sonrasında İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Kent Konseyi Yönetmeliği'nin gözden geçirilmesi ve gerekli değişikliklerin gerçekleştirilmesi amacıyla yeni bir çalışma başlatmıştır. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın Dördüncü Aşaması olan "Türkiye'de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Yerelleştirilmesi" Projesi kapsamında İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde yürütülen Kent Konseyi konulu bölgesel ölçekli eğitimler aracılığıyla Kent Konseyi Yönetmeliği'nde gerçekleştirilmesi düşünülen değişikliklere ilişkin katılım süreci genişletilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda sırasıyla 3 – 4 Mayıs 2008 tarihinde Uşak'ta, 9 – 10 Mayıs 2008 tarihinde Konya'da, 16 – 17 Mayıs 2008 tarihinde Ankara'da, 14 – 15 Haziran 2008 tarihinde Trabzon'da, 28 – 29 Haziran 2008 tarihinde Kocaeli' de, 4 – 5 Temmuz 2008 tarihinde Kars'ta ve 18 Ekim 2008 tarihinde Şanlıurfa'da bölgesel ölçekli ve Kent Konseyi konulu eğitimler düzenlenmiştir. Bu süreç içerisinde Danıştay 8. Dairesi 22 Mayıs 2008 tarihinde 2008/1280 Esas, 2008/3744 karar sayılı kararı ile Kent Konseyi Yönetmeliği'ndeki bazı maddeleri iptal etmiştir.

Gerek Kent Konseyi Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesi sonucunda uygulamada karşılaşılan sıkıntılar, gerekse Danıştay 8. Dairesi'nin vermiş olduğu karar sonrasında, Kent Konseyi konulu bölgesel eğitimler kapsamında elde edilen görüş ve öneriler 18 Şubat 2009 tarihinde Ankara'da İçişleri Bakanlığı'nda düzenlenen bir toplantı ile tartışılmış ve genel hatları itibariyle üzerinde uzlaşmaya varılan maddeler hakkında değişiklik taslağı hazırlanmıştır. Bu değişiklikler 6 Haziran 2009 tarihli 27250 sayılı T.C. Resmi Gazete'de "Kent Konseyi Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" başlığıyla yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

3.2.5. Türkiye Gençlik Ajansı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı

Türkiye'de ulusal düzeyde bütüncül bir gençlik politikası oluşturulmasını hedefleyen Ulusal Gençlik Parlamentosu, kuruluşunu ilan ettiği 2004 yılından bu yana gençlik politikaları üzerine sayısız yerel, bölgesel ve ulusal toplantı düzenlemiştir. Bu toplantılar aracılığı ile Gençlik Meclisleri'nden gelen gençlerin seçmiş olduğu delegeler Türkiye'nin gençlik politikası üzerine görüşlerini oluşturmuşlardır.

Gençlik ve Spor'dan Sorumlu T.C. Devlet Bakanlığı'nın koordinasyonunda 2009 yılında Türkiye'de gençlik çalışmalarını koordine edecek bir birimin oluşturulması yolunda başlatılan çalışmaya çok sayıda kamu kurumu ve sivil toplum örgütü katılım göstermiştir. Bu katılım gösteren oluşumlardan birisi de Ulusal Gençlik Parlamentosu'dur.

2009 yılında başlatılan süreç sonrasında, Türkiye'de gençlik çalışmalarının koordinasyonundan sorumlu olarak oluşturulması planlanan birime ilişkin hazırlık sürecini daha geniş kitlelerin katkısını almak üzere 2 – 4 Nisan 2010 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta bir toplantı organize edilmiştir. Bu toplantı kapsamında Ulusal Gençlik Parlamentosu'nu oluşturan Gençlik Meclisleri'nin sürece katkı ve önerileri alınmış, T.C. Devlet Bakanlığı'na iletilmiştir. (UGP, 2010, s. 3-12)

Katkı ve öneriler doğrultusunda oluşturulan Türkiye Gençlik Ajansı'nın Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı Ağustos 2010 ayında Bakanlar Kurulu'nda görüşülmüş olup TBMM'ye gönderilerek yasalaşması beklenmektedir.

3.3. DEMOKRATİK YEREL YÖNETİŞİM MEKANİZMASI OLARAK KENT KONSEYLERİ

Türkiye’de Yerel Gündem 21 uygulamalarının yaygınlaşması Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ile gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın başlangıcından önce 1994 yılında İzmir’in Urla ilçesinde “Kent Senatosu” ve yine İzmir’in Aliağa ilçesinde “Kent Parlamentosu” adlarıyla günümüzdeki Kent Konseyleri’nin işlevlerine benzer işlevler gören uygulamalar gerçekleştirilmiştir. (BULUT, 2007) 1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen HABİTAT II Kent Zirvesi’nin çarpan etkisi ve Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın 1997 yılında başlamasıyla birlikte Yerel Gündem 21 uygulamalarında değişik isim ve adlar altında katılımcı mekanizmalar oluşturulmuştur. Bu katılımcı mekanizmalar gerek örgütlenme yapısı gerekse çalışma yöntemleri açısından yerel özellikler doğrultusunda kentten kente farklılıklar göstermiştir. “Kent Kamutayı”, “Kent Meclisi”, “Kent Danışma Meclisi”, “Şehir Meclisi”, “Şehir Danışma Meclisi”, “Kent Platformu”, “Kent Parlamentosu”, “Kent Kurultayı”, “İl Kurultayı”, “İlçe Kurultayı”, “İl Konseyi” gibi çeşitli adlar altında oluşturulan Türkiye Yerel Gündem 21 sürecinin katılımcı mekanizmaları (EMREALP, 2005, s. 66), “yerel” ve “ortak” yerleşim sorunlarının kent ölçeğinde dayanışarak birlikte çözümü ve geleceğe yönelik yaşanabilirliği sürdürülebilir kılma (TOPRAK, 2006, s. 288) çabaları olması açısından ortak işlevler yüklenmiştir.

1997 yılında UNDP desteğiyle IULA -EMME tarafından yürütülen bir proje olarak başlayan ve daha sonra proje çerçevesinden çıkartılarak “Türkiye Yerel Gündem 21 Programı”na dönüştürülen sürecin başlangıcında Kent Konseyleri’nden söz edilmemiştir. 6 Mart 1998 tarihli 23278 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile Türkiye Arasında İmzalanan ‘Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi’ Konulu Proje Belgesinin Onaylanması Hakkında Karar” metninde “yerel sorunların, bunların nedenlerinin ve bunların çözümüne yönelik faaliyet alanlarının belirlenmesi amacıyla, yerel ilgi grupları arasındaki diyalogun geliştirilmesine yönelik bir danışma formu şeklinde, kent ölçeğinde bir katılım mekanizması oluşturulması” hedefine yer verilmiştir. Bu

hedef doğrultusunda Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında program ortağı kentler tarafından gerçekleştirilen Yerel Gündem 21 uygulamaları, kurulması planlanan katılımcı mekanizmanın danışma formunun çok ötesine geçerek Kent Konseyleri'ne dönüşmesini sağlamıştır. (EMREALP, 2010, s. 14)

12 Kasım 2003 tarihli 25287 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan “ Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile Hükümetimiz Arasında İmzalanan Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planının Yerelleştirilmesi Konulu Proje Metninin Onaylanması Hakkında Karar” metninde Kent Konseyleri şöyle tanımlanmıştır:

“YG-21 Kent Konseyleri, Türkiye'ye özgü bir yapılanmayla, merkezi yönetimi, yerel yönetimi ve sivil toplumu bir işbirliği ortaklığı çerçevesinde bir araya getiren eşsiz yönetim mekanizmalarıdır..... Bu konseyler, kentin kalkınma önceliklerinin ve acil sorunlarının tanımlandığı ve tartışıldığı demokratik platformlar olarak işlev görmektedir.”

Açık biçimde görülmektedir ki Kent Konseyleri 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden çok önce Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki uygulamalarda gelişmiş ve kamu yönetimi yapılanmasında kendine yer edinmiştir. Kent Konseyleri'nin Türkiye'ye özgü bir yapılanmaya sahip olan benzersiz “yönetişim” mekanizması olduğu T.C. Bakanlar Kurulu Kararı ile de onaylanmıştır.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının normatif alandaki bir kazanımı olarak 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi Kent Konseyleri'ni içermektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi Kent Konseyleri'ni şu şekilde tanımlamaktadır;

“Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.”

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinin getirmiş olduğu tanım doğrultusunda Kent Konseyleri'nin “demokratik yönetim” mekanizması olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kent Konseyleri'nin yerel demokratik yönetim mekanizmaları olarak değerlendirilmesinde Kent Konseyleri'nin kurumsal yapısı, işlevleri ve yerel demokratik yönetim sürecindeki rolünün Kent Konseyi Yönetmeliği ve Yerel Gündem 21 bütünlüğünde incelenmesi gerekmektedir.

3.3.1. Kent Konseyleri'nin Kurumsal Yapısı

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi ile Kent Konseyleri'nin belediye teşkilatı olan her yerde oluşumu zorunlu hale gelmiştir. Kent Konseyleri'nin kurumsal yapısının ne şekilde olacağı ise 8 Ekim 2006 tarihli 26313 sayılı T.C. Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Kent Konseyi Yönetmeliği" ve 6 Haziran 2009 tarihli ve 27250 sayılı T.C. Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Kent Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile belirlenmiştir.

8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinde Kent Konseyi şu şekilde tanımlanmaktadır;

"Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını ifade eder."

8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi ile getirilmiş olan genel tanımı zenginleştirmiştir. Aynı zamanda Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 5. maddesi uyarınca Kent Konseyi belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler genel seçim sonuçlarını izleyen 3 ay içerisinde oluşturulmak zorundadır.

Kent Konseyi'nin oluşumu ise Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 8. maddesinde tanımlanmakta olup yönetmeliğe göre Kent Konseyleri şu kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşacağı belirtilmiştir;

- Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,
- Belediye başkanı veya temsilcisi,
- Sayısı 10'u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,
- Mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri,
- Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,
- Üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci,
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri,
- Kent Konseyi'nce kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi.

Kent Konseyi'nin oluşumuna bakıldığında Kent Konseyi'ne katılan üyelerin kurum temsilcisi olarak katılım gösterdikleri görülmektedir. Bu bakımdan Kent Konseyleri'ne üyelik konusunda bireyler yerine kurumların üyeliklerinin gözetildiği söylenebilir. Aynı zamanda Kent Konseyi'nin oluşumunda yönetmelikteki genel eğilim Kent Konseyi katılımcılarını “kamu”, “özel” ve “sivil” olarak gruplandırma yönündedir.

3.3.1.1. Kent Konseyi'nin Organları

8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği, Kent Konseyleri'nin organlarını “Genel Kurul”, “Yürütme Kurulu” ve “Meclisler ve Çalışma Grupları”

olarak belirlemiştir. 6 Haziran 2009 tarihli Yönetmelik ile yapılan yeniden düzenlemede Kent Konseyi'nin organlarına "Kent Konseyi Başkanı" da eklenmiştir.

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 10. maddesi Genel Kurulu, Kent Konseyi'nin en yetkili organı olarak tanımlamaktadır. Yönetmeliğin 8. maddesinde yer alan üyelerin katılımı ile her yıl Ocak ve Eylül aylarında yapacağı iki toplantıdan az olmamak üzere toplanacağını belirten yönetmelik Genel Kurul'a Kent Konseyi Başkanı'nın başkanlık edeceğini hükme bağlamıştır.

Kent Konseyi Yönetmeliği'ne göre Kent Konseyi Genel Kurulu'nun görevleri şunlardır;

- Belediye Başkanı'nın başkanlığındaki ilk Genel Kurul toplantısında toplantıyı idare etmek üzere üyeleri arasındaki 3 kişiden Divan Kurulu oluşturmak (madde 5/2),
- Kent Konseyi Yürütme Kurulu ve Kent Konseyi Başkanı'nı seçmek (madde 5/3),
- Kent Konseyi Yürütme Kurulu'nun, Meclislerin ve Çalışma Grupları'nın seçim ve çalışma esaslarını Kent Konseyi Yönetmeliği hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla çalışma yönergesi ile belirlemek (madde 10/3),
- Kent Konseyi Yürütme Kurulu tarafından belirlenen Genel Kurul gündemini görüşmek(madde 11/2),
- Meclisler ve Çalışma Grupları'nda oluşturulan görüşleri görüşmektir (madde 12/3).

Kent Konseyi'nin bir diğer organı ise Kent Konseyi Yürütme Kurulu'dur. Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 11. maddesine göre Yürütme Kurulu Genel Kurul tarafından birinci dönem için iki, ikinci dönem için üç yıl görev yapmak üzere seçilen, Kadın ve Gençlik Meclisi başkanlarının da yer aldığı en az yedi kişiden oluşmaktadır. Yürütme Kurulu'na Kent Konseyi Başkanı'nın, bulunmaması halinde ise Yürütme Kurulu'nun en yaşlı üyesinin başkanlık edeceği hükme bağlanmıştır.

Kent Konseyi Yönetmeliği'ne göre Kent Konseyi Yürütme Kurulu'nun görevleri ise şunlardır;

- Kent Konseyi Genel Kurulu'nun gündemini tespit etmek ve Genel Kurul'da oluşan görüşleri ilgili belediyeye sunmak ve uygulamayı izlemek (Madde 11/2),
- Belediye Başkanı tarafından önerilen 3 aday arasından yapacağı seçimle Kent Konseyi Genel Sekreteri'ni belirlemek(madde 14/A),
- Kent Konseyi çalışmalarının sekretarya hizmetlerini yürütmek üzere görevlendirilecek personeli ilgili Belediye ile işbirliği içerisinde belirlemek(madde 15/1),

Kent Konseyi'nin bir diğer organı da "Meclisler ve Çalışma Grupları"dır. Yönetmeliğin "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinde Meclisler ve Çalışma Grupları şu şekilde tanımlanmaktadır;

"Kadın ve Gençlik Meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları ifade eder."

Yönetmeliğin 12. maddesi Kent Konseyi'nin görev alanlarına giren konularda Meclis ve Çalışma Grupları oluşturulabileceğini belirtmekte ve herhangi bir sayı sınırlaması getirmemektedir. Yönetmeliğin Meclisler ve Çalışma Grupları'na ilişkin getirdiği tanımlamadan da anlaşılacağı üzere Kadın ve Gençlik Meclisleri, Kent Konseyi oluşumunda öncelikli olarak ele alınmaktadır.

Meclis ve Çalışma Grupları'nın Kent Konseyi'nin organları arasında sayılması çeşitli toplum kesimlerinin karar alma süreçlerine katılımını sağlaması açısından önemlidir. Aynı zamanda Meclis ve Çalışma Grupları'nın Yerel Gündem 21 Yerel Eylem Planlaması'nın temelini oluşturduğu düşünüldüğünde Yerel Gündem 21 Yerel Eylem Planlaması sürecinin de kurumsal alt yapısı oluşturulduğu söylenebilir.

Kent Konseyi'nin organlarına 6 Haziran 2009 tarihli Yönetmelik ile eklenen "Kent Konseyi Başkanı" yönetmeliğın 11/A maddesinde düzenlenmiştir. Yönetmelik Kent Konseyi Başkanı'nın Kent Konseyi Genel Kurulu tarafından seçimle belirleneceğini hükme bağlamış olup işlevlerine ilişkin çerçeve belirsizdir. Bu belirsizliğin Türkiye Yerel Gündem 21 süreci kapsamında Kent Konseyi Başkanlığı'nın bir organ olarak bulunmaması ve çoğunlukla yerel özellikler doğrultusunda Konsey Başkanlığı işlevinin Konsey toplantılarının yürütücüsü biçiminde şekillendirilmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

3.3.1.2. Kent Konseyi Çalışma Yönergeleri

Kent Konseyi'nin kurumsal yapısına ilişkin bir diğer önemli husus ise Çalışma Yönergeleri'dir. Çalışma Yönergeleri yalın anlamda Kent Konseyi'nin ve Kent Konseyi çatısı altında bulunan tüm katılımcı yapıların çalışma usul ve esaslarını düzenlemenin ötesinde Kent Konseyi'ni oluşturan tüm aktörler arasında yapılmış bir "ortaklık sözleşmesi" niteliği taşımaktadır. (EMREALP, 2005, s. 72) Bu bakımdan Çalışma Yönergeleri'nin oluşturulması süreci Kent Konseyleri'nin kurumsal yapısı açısından büyük önem taşımaktadır.

Kent Konseyleri'nin 5393 sayılı Belediye Kanunu içerisinde kendisine yer edinmesinden önce Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamaları kapsamında oluşturulan Kent Konseyi ve benzeri katılımcı yapıların karşılaştığı en büyük güçlüklerden birisi meşruiyet ve kamu kurum ve kuruluşlarınca muhatap alınmama olmuştur. Tüzel kişiliği bulunmayan Kent Konseyleri işlevlerini yerine getirebilmek amacıyla temel çalışma ilkelerini, toplantıların yönetim usullerini ve kuralları ile diğer ilgili konuları düzenleyen belgeler¹⁵ oluşturmuşlardır. Çalışma Yönergeleri olarak ifade edilebilecek bu belgeler meşruiyet ve muhatap alınmama sorunlarının üstesinden gelinmesinde önemli bir işlev görmüşlerdir.

¹⁵ Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında oluşturulan katılımcı yapıların hazırlamış oldukları bu tür belgelere program ortakları "tüzük", "yönetmelik"...vb gibi çeşitli adlar verilmiştir.

8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'nin yayını ile birlikte Kent Konseyi'nin ve diğer tüm katılımcı mekanizmaların çalışma usul ve esaslarını düzenleyen bu belgeler Çalışma Yönergeleri olarak ele alınmıştır. Yönetmeliğin 16. maddesi Kent Konseyi Genel Kurulu tarafından uygulama yönergeleri çıkarabileceğini hükme bağlamıştır. Bununla birlikte yönetmelik Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarında olduğu gibi "ortaklık sözleşmesi" niteliği taşıması gereken bu Çalışma Yönergeleri'nin nasıl oluşturulacağı konusunda net bir çerçeve sunmamaktadır.

3.3.1.3. Kent Konseyi Çalışma Mekânı

Kent Konseyleri'nin işlevlerini yerine getirmede bir diğer önemli husus da Kent Konseyleri'nin çalışmalarını yürütebilecekleri yeterli mekânsal ve donanımsal imkâna sahip olmalarıdır. Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarında oluşturulan "Yerel Gündem 21 Evleri" aracılığı ile giderilmeye çalışılan çalışma mekânı ihtiyacı, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yayını ile birlikte kentten kente farklı uygulamalar göstermektedir. Örneğin Ankara'nın Etimesgut ilçesindeki Kent Konseyi'ne Etimesgut Belediyesi tarafından çalışmalarında kullanılmak üzere 4 katlı bir bina tahsis edilirken diğer pek çok kentte çalışmaların Belediye hizmet binalarındaki ofislerde gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Açık Ev sürdürülebilir gelişme planlaması için seçilmiş yöntemler ve araçlar içinde halkı harekete geçirmek için bilgilerin sunulmasında kullanılmaktadır. Bu yönü ile YG21 Evleri iletişim bütünlüğünü sağlamak açısından önemli mekanlardır. (ICLEI, 1996, s.191-192)

3.3.1.4. Kent Konseyi Bütçesi

Kent Konseyleri'nin kurumsal yapısına ilişkin önemli bir husus da Kent Konseyleri'nin bütçesidir. Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 16/A maddesinde, belediyelere bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle Kent Konseyleri'ne aynı ve nakdi yardım ve destek sağlama görevi vermiştir. Bununla birlikte uygulamada bu bütçenin nasıl ve ne şekilde Kent Konseyi çalışmalarına aktarılacağı konusu Kent Konseyleri'nin tüzel kişilik sahibi olmaması ve aynı zamanda belediye teşkilatlanma yapılanması içerisinde bulunmaması nedeniyle belirsizlik taşımaktadır.

3.3.1.5. Kent Konseyi Genel Sekreterliği

Kent Konseyi organları arasında yer almamakla birlikte Kent Konseyi çalışmalarının yürütülmesinde Genel Sekreterlik önemli bir rol oynamaktadır. Kent Konseyleri'nin temel dayanağını oluşturan Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarında “Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliği” olarak bilinen oluşumlar Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın yürütülmesinde yerel koordinatörler olarak kilit bir rol oynamışlardır. Türkiye Yerel Gündem 21 süreci içerisinde uygulamalara bakıldığında Yerel Gündem 21 Genel Sekreterlikleri'nin temel işlevleri şöyle sıralanabilir (EMREALP, 2005, s. 109);

- Yerel Gündem 21 sürecine en geniş katılımın sağlanması hedefi doğrultusunda, yerel ortaklıklara ve “yönetişim” kavramına işlerlik kazandırılması ve geniş tabanlı katılıma dayalı toplumsal uzlaşma sağlayıcı mekanizmalar oluşturulmasına yönelik çalışmaların koordinasyonunu sağlamak.
- Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecinin, farklı bileşenlerindeki çalışmaları kapsayacak şekilde, uyumlu ve koordineli yürütülmesini sağlamak.

- Gerek katılımcı yapıların işlemlerini ve gerekse eylem planlaması sürecinin yürütülmesini kolaylaştıracak her türlü düzenlemenin yapılmasını ve lojistik desteğin verilmesini sağlamak.
- Sürdürülebilir kalkınma temelinde Yerel Gündem 21 sürecine ilişkin eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yürütülmesini sağlamak.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarında yerel ortaklar tarafından oluşturulan Yerel Gündem 21 Genel Sekreterlikleri'nin çalışmalarının koordinasyonunda üstlenmiş olduğu kilit role karşılık 8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'nde Genel Sekreterlik kurumuna yer verilmemiş, Kent Konseyleri'nin koordinasyon işlevi "Sekretarya Hizmetleri" ile sınırlı tutulmuştur. 6 Haziran 2009 tarihli Yönetmelik ile gerçekleştirilen yeniden düzenleme ile Genel Sekreterlik, Kent Konseyi Yönetmeliği'nde yer edinmiştir.

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin "Genel Sekreterlik" başlıklı 14/A maddesinin 2. fıkrası Kent Konseyi Genel Sekreteri'nin Kent Konseyi'nin görevlerinin yerine getirilmesinde koordinasyondan ve Kent Konseyi çatısı altında oluşturulan Meclis ve Çalışma Grupları gibi katılımcı mekanizmalar arasında eşgüdümün sağlanmasından sorumlu olduğunu belirtmektedir.

Yönetmeliğin 14/A maddesinin 1. fıkrası Kent Konseyi Genel Sekreteri'nin Belediye Başkanı tarafından önerilen üç aday arasından Kent Konseyi Yürütme Kurulu tarafından seçilerek belirleneceğini hükme bağlamıştır. Aynı zamanda 14/A maddesinin 3. fıkrası Kent Konseyi Genel Sekreteri'nin eylem ve işlemlerinden dolayı Kent Konseyi Başkanı ve Yürütme Kurulu'na karşı sorumlu olduğunu belirtmektedir. Yönetmeliğin Kent Konseyi Genel Sekreteri'nin belirlenmesinde iki aşamalı bir sistemi tercih etmesinin temel nedeninin, Kent Konseyi çalışmalarında olası Kent Konseyi ve Belediye çatışmalarını önleme çabasının olduğu söylenebilir.

Kent Konseyi Yönetmeliği içerisinde genel olarak "görevlerin yerine getirilmesinde" ve "meclisler ve çalışma grupları arasında" koordinasyon olarak tanımlanan Kent Konseyi Genel Sekreterliği'nin işlevlerinin daha net olarak Kent Konseyleri tarafından çıkartılacak Çalışma Yönergeleri'nde tanımlanması önem arz etmektedir.

3.3.2. Kent Konseyleri'nin İşlevleri

Kent Konseyleri'nin işlevlerini Kent Konseyi'nin görevleri, bu görevleri yerine getirirken gözeteceği çalışma ilkeleri bütünlüğünde ele almak gerekmektedir. Aynı zamanda Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarında “Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması” olarak ifade edilen Kent Konseyi Yönetmeliği'nde ise “Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak” olarak ifade edilen Yerel Eylem Planlaması süreci, Kent Konseyi'nin tanımında yer alan “kentnin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonunun sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlenmesi” hedefine yönelik olması açısından Kent Konseyi'nin işlevleri altında değerlendirilmelidir.

3.3.2.1. Kent Konseyi'nin Görevleri

Kent Konseyleri'nin görevleri Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 6. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır;

- Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,
- Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmasına katkıda bulunmak,
- Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

- Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,
- Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,
- Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,
- Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,
- Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 6. maddesinde sayılan görevlere bakıldığında Kent Konseyleri'nin geniş bir alanda görev yüklendiği görülmektedir. Yönetmelik aynı zamanda Kent Konseyi'nin işlev ve amaçları doğrultusunda Meclisler ve Çalışma Grupları gibi katılımcı yapıların hedeflerini de yansıtacak biçimde geniş bir çerçeve sunmaktadır.

3.3.2.2. Kent Konseyi'nin Çalışma İlkeleri

Kent Konseyleri'nin çalışma ilkeleri Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 7. maddesinde belirtilmiştir. Yönetmeliğin 7. maddesine göre Kent Konseyleri'nin çalışma ilkeleri şunlardır;

- Yerel Gündem 21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak,
- Türkiye Cumhuriyeti Devletinin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslararası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek,
- Kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak,
- Kent konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözeterek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak,
- Katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak,
- Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir.

3.3.2.3. Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması

1992 BM Yeryüzü Zirvesi'nde kabul edilen Gündem 21'in 28. bölümünde yerel yönetimlere sürdürülebilir kalkınma konusunda kendi Yerel Eylem Planlarını oluşturmaları ve uzlaşmaya varmaları yönünde çağrı yapılmaktadır. Bu bakımdan “Yerel Eylem Planlaması” veya “Sürdürülebilir Kalkınma Eylem Planı” olarak da adlandırılan Yerel Gündem 21 Eylem Planı, Yerel Gündem 21 uygulamalarının temel yapı taşlarından birisini oluşturmaktadır.

Katılımcı süreçlerle sürdürülebilir bir gelecek vizyonu üzerinde uzlaşma sağlanarak, yerel önceliklerin, sorunların ve ihtiyaçların bütüncül bir yaklaşım içerisinde uzun vadeli bir bakış açısı ile ele alınmasını sağlayan bir stratejik plan

olarak tanımlanan Yerel Gündem 21 Eylem Planı, sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde hayata geçirilmesinin temellerini atmaktadır. Bununla birlikte katılımın belirli hedef ve sonuçlara yönelmesini sağlayarak katılımdan somut sonuçlar alınmasını ve katılımın sürekliliğini sağlamaktadır. (EMREALP, 2005, s. 123)

Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması yerel yönetimlere aynı zamanda halkın bilgi birikimini, fiziksel ve ekonomik kaynaklarını arzu edilen bir geleceğe doğru yol almaları için destekleme ve yöneltme imkânı tanımaktadır. (ICLEI Çev: IULA-EMME, 1999, s. 7)

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamaları incelendiğinde Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecinin ilk basamağını “Mevcut Durum Raporu”nun oluşturduğu görülmektedir. Mevcut Durum Raporu, kentin mevcut durumunu ortaya koyan ve kenti ilişkin güncel veri ve analizlerle bunlara ilişkin değerlendirmeleri kapsayan belge niteliği taşımakta ve Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması için bir başlangıç noktası belirlemektedir.

Mevcut Durum Raporu'nun ortaya koyduğu analiz ve değerlendirmeler ışığında Yerel Gündem 21 Eylem Planı, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik kent vizyonunun geliştirildiği, kenti kalkınma öncelikleri doğrultusunda orta ve uzun vadeli ölçülebilir hedeflerin belirlendiği ve diğer resmi program ve planlarla bağlantıların kurulduğu stratejik bir planlama sürecidir. Mevcut Durum Raporları ve katılımcı bir süreçle hazırlanan Yerel Gündem 21 Eylem Planları bir anlamda yerel aktörlerin bir araya gelerek yapmış oldukları anlaşmalar olarak değerlendirilebilir. (ICLEI Çev: IULA-EMME, 1999, s. 97)

Kent Konseyleri'nin temel dayanağını oluşturan Yerel Gündem 21 uygulamalarına karşın Kent Konseyi Yönetmeliği'nde Yerel Eylem Planlaması'na ilişkin hükümler satır aralarında yer almaktadır. Yönetmeliği'nin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesinde Kent Konseyi'nin “kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlenmesi, tartışılması ve çözümler getirilmesi” işlevine atıf yapılmaktadır. Kent Konseyleri'nin bu işlevi Kent Konseyleri'nin görevlerinin sayılmış olduğu 6. maddenin 1. fıkrasının (b) bendinde “sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların

çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlama” görevi ile ilişkilendirilmiştir. Bu bakımdan Kent Konseyi Yönetmeliği, Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecini arka planda tutmaktadır.

3.3.3. Kent Konseyleri'nin Yerel Yönetişimdeki Rolü

Kent Konseyleri her ne kadar Belediye Kanunu içerisinde yer almış olsa da yapı olarak Belediye teşkilatı içinde yer almamaktadır. Aynı zamanda Kent Konseyleri'nin içermiş olduğu “ortaklık” yapısı ve işlevleri göz önüne alındığında kentteki tüm paydaşları kucaklayan ve ortak sorun alanlarının tartışılabileceği yerel düzeydeki tek yapılanma olduğu görülmektedir. Bu açıdan Kent Konseyleri'nin başta Belediye ve İl Özel İdaresi olmak üzere Kalkınma Ajansları ile ilişkisi önem taşımaktadır.

3.3.3.1. Belediye ile İlişkiler

Gündem 21 içerisinde yer alan yüzlerce eylemin yaklaşık üçte ikisi yerel yönetimlerin katılım ve katkılarını gerektirmektedir. (DETR, 1998, s. 7) Sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyden başlayarak küresel düzeyde sağlanması için yerel yönetimlerin katılım ve katkıları önem taşımaktadır. Bu önemden dolayıdır ki Yerel Gündem 21 uygulamalarını içeren Gündem 21'in 28. bölümü yerel yönetimlere ilişkin küresel çağrışı içerilmektedir.

Tüm dünyadaki uygulamalarda olduğu gibi Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarında başta belediyeler olmak üzere yerel yönetimlerin kolaylaştırıcı bir işlevi bulunmaktadır. 12 Kasım 2003 tarihli 25287 sayılı T.C. Resmi Gazete'de yayımlanan “Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile Hükümetimiz Arasında İmzalanan Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planının Yerelleştirilmesi Konulu Proje

Metninin Onaylanması Hakkında Karar” metninde Yerel Gündem 21 Eylem Planları geliştirilmesinde birincil sorumluluk, yetkisi kentsel alanlar olarak sınırlandırılmış olan belediyelere verilmiştir. Bu açıdan Yerel Gündem 21 uygulamalarını temel dayanak noktası alan Kent Konseyleri'nin kendisine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer edinmiş olması rastlantı değildir.

Kent Konseyleri'nin belediye yönetimleri ile çok yönlü ilişkisi bulunmaktadır. Bu ilişkinin en başında 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinde bulunan “Belediyeler.....Kent Konseyi'nin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.” şeklindeki amir hüküm gelmektedir. Aynı zamanda 76. madde “Kent Konseyi'nde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinde gündeme alınarak değerlendirilmesini” hükme bağlamıştır.

Kent Konseyi Yönetmeliği'nde belediyenin Kent Konseyi oluşumuna yardım ve destek sağlama işlevi yeniden vurgulanmış, Belediye Başkanı Kent Konseyi'ni oluşturmak ve aynı zamanda belediye meclis başkanı olması sebebiyle Kent Konseyi'nde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinde gündeme alınmasını sağlamakla yükümlü kılınmıştır. Öte taraftan yönetmeliğin Kent Konseyi'nin mali yapısını düzenleyen 16/A maddesi belediyelerin bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle Kent Konseyleri'ne ayni ve nakdi yardım yapması konusunda amir hüküm içermektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi ve Kent Konseyi Yönetmeliği kapsamında belediyelerin Kent Konseyleri'nin çalışmalarına çok yönlü yardım ve destek sağlama sorumluluğunun dışında, Kent Konseyleri'nin işlevlerinden gelen bir başka önemli rolü daha bulunmaktadır. Kent Konseyleri'nin en önemli işlevlerinden birisi olan Yerel Eylem Planlaması'nın Belediyeler tarafından içselleştirilmesi ve kendi plan ve programlara yansıtılması gerekmektedir. Bu noktada Stratejik Planlama süreci önem kazanmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 41. maddesi stratejik planın katılımcı bir süreç içerisinde hazırlanmasını hükme bağlamış ve bu konudaki sorumluluğu Belediye Başkanı'na vermiştir. Kent Konseyleri tarafından hazırlanacak ve kent için sürdürülebilir kalkınma vizyonu ve hedeflerini içeren Yerel Eylem Planları'nın

belediyeler tarafından hazırlanacak Stratejik Planla bütünleşikliğinin sağlanması önemlidir. Bu noktada Kent Konseyleri'nin belediyelerin stratejik planlama sürecine aktif biçimde katılımları Kent Konseyleri'nin işlevlerini yerine getirmesi açısından önem kazanmaktadır.

Kent Konseyleri'nin belediyeler ile ilişkisinde ele alınması gereken bir diğer önemli husus da Kent Konseyleri'nin Belediye Meclisi İhtisas Komisyonları'na kurumsal olarak katılıp görüş bildirmesi hususudur. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 24. Maddesinde göre Kent Konseyleri ilgili konularda belediye meclisi ihtisas komisyonu toplantılarına katılarak oy hakkı olmaksızın görüş bildirme imkânına sahiptir. Aynı zamanda Yerel Gündem 21 uygulamalarında geliştirilen Gündem 21 İhtisas Komisyonları, meclisteki siyasal partilerin dağılımına bakılmaksızın eş sayıda temsilci ile oluşturulması Kent Konseyleri'nde gelişen görüşlerin belediye meclislerinde görüşülmesi sağlanmıştır. Büyükşehirlerde Gündem 21 ihtisas komisyonlarının ilçe belediye meclislerinde oluşturulması yoluyla da kent düzeyinde katılımcı mekanizmalar arasında eşgüdüm sağlanmaya çalışılmıştır. (KARAMAN, 1998, s. 348 -359)

3.3.3.2. İl Özel İdaresi İle İlişkiler

Yerel yönetim birimi olarak hizmet alanı açısından kentsel alanları da kapsayan İl Özel İdareleri ile Kent Konseyleri arasındaki ilişki her ne kadar Belediye ve Kent Konseyi arasındaki ilişki kadar güçlü ve çok yönlü olmasa da önemlidir.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki program ortağı kentlerinde gerçekleştirilmiş olan uygulamalara bakıldığında pek çok kentin İl Genel Meclisi üyelerini Kent Konseyi'nin ortakları arasında değerlendirildiği görülmektedir. Kent Konseyleri'nde oluşturulan görüşlerin İl Özel İdaresi'nin karar organı durumunda olan İl Genel Meclisi'nde görüşülmesi ve Kent Konseyi ve İl Özel İdaresi arasında güçlü bağlar kurulmasını sağlayan bu yaklaşım 8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'nde de korunmuştur. Ancak İzmir ve Antalya illerinin

Danıştay 8. Dairesi'ne açmış olduğu dava sonucunda İl Genel Meclisi üyelerinin Kent Konseyi'ne katılımını düzenleyen yönetmeliğin ilgili maddesi Belediye Kanunu'nda Kent Konseyi katılımcıları arasında sayılmadıkları gerekçesiyle iptal edilmiştir. İptal kararı ardından 6 Haziran 2009 tarihinde yayınlanan Yönetmelik ile yeniden düzenlenen Kent Konseyi Yönetmeliği'nde İl Genel Meclisi üyelerinin kent Konseyleri'ne katılımı kaldırılmıştır.

Danıştay 8. Dairesi'nin almış olduğu bu kararı Kent Konseyleri'nin yerel yönetim sürecindeki en önemli yerel yönetim birimlerinden biri olan İl Özel İdaresi ile ilişkilerini zayıflatmıştır. Buna karşılık T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün iptal kararına ilişkin karar düzeltmeye gittiği belirtilmektedir.¹⁶ Yasal mevzuatın yaratmış olduğu bu sıkıntı ise bazı Kent Konseyleri'nde İl Genel Meclisi üyelerinin bireysel ve gönüllü katılımları ile çeşitli şekillerde Kent Konseyleri sürecine dâhil olarak aşılmaya çalışıldığı ifade edilmektedir.¹⁷

3.3.3.3. Kalkınma Ajansları ile İlişkiler

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Görevleri ve Koordinasyonu Hakkında Kanun ile oluşturulan Kalkınma Ajansları ile Kent Konseyleri arasındaki işlevler yönünden büyük benzerlikler bulunmaktadır. Bu nedenle Kent Konseyleri ve Kalkınma Ajansları arasındaki ilişki önem kazanmaktadır.

5449 sayılı Kanun Kalkınma Ajansları'nın amacını “kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak” olarak ifade etmektedir. Kalkınma

¹⁶21 Haziran 2010 tarihli UGP Yürütme Kurulu Toplantısı.

¹⁷21 Haziran 2010 tarihli UGP Yürütme Kurulu Toplantısı.

Ajansları'nın görevleri ise 5449 sayılı Kanun'un 5. maddesinde şöyle sıralanmaktadır;

- Yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak,
- Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirmek.
- Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.
- Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plân ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.
- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.
- 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi çerçevesinde ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.
- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.
- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.
- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.

- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.
- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.
- Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

Kalkınma Ajansları'nın görevlerine ve kuruluş amacına bakıldığında kamu, sivil ve özel kesim arasında ortak akla dayanan uzlaşma aracılığı ile bölgesel gelişmeyi sağlamayı amaçladığı ortadadır. Aynı zamanda ajansın örgütlenme yapısı içerisinde yer alan ve Ajans faaliyetlerine danışma formu niteliği taşıyan “Kalkınma Kurulu” Ajans çalışmalarının katılımcı bir süreç içerisinde ele alınmasına hizmet etmektedir. Bu nedenle Kalkınma Ajansları'nın “yönetişim” anlayışına dayalı bir örgütlenme biçimi olduğu ifade edilmektedir. (YILMAZ, 2010, s. 191)

Gerek Kalkınma Ajansları'nın amaç ve işlev gerekse örgütlenme yapısı doğrultusunda benzer işlevleri yerine getiren Kent Konseyleri ile ilişkisi sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde hayata geçirilmesinde önem kazanmaktadır. Kalkınma Ajansları tarafından hazırlanacak Bölgesel Gelişme Planı ile Kent Konseyleri tarafından hazırlanacak olan Yerel Eylem Planları'nın bütünleşikliğinin sağlanması, Kent Konseyi'nin kurumsal olarak Kalkınma Kurulu'nda temsil edilerek Kent Konseyleri ve Kalkınma Ajansları arasındaki eşgüdümün sağlanması gerekmektedir.

3.4. YEREL GÜNDEM 21 UYGULAMALARI'NIN KENT KONSEYLERİ'NE DÖNÜŞÜMÜ

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinde tanımlanan Kent Konseyleri'nin çalışma usul ve esaslarını düzenleyen 8 Ekim 2006 tarihli Kent

Konseyi Yönetmeliği, geçici madde ile Yerel Gündem 21 Programı'nın uygulandığı yerlerde Kent Konseyi ve benzeri adlar ile oluşturulan katılımcı mekanizmaların Yönetmeliğin yayınlandığı tarihten en geç bir yıl içerisinde yönetmelikle uyumlu hale getirilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır. Öte taraftan Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın sona eriyor olması nedeniyle Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri çatısı altında sürdürülmesi planlanmaktadır. Bu nedenle Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında geliştirilen uygulamalar ve mekanizmaların Kent Konseyleri'ne dönüşüm süreci önem kazanmaktadır.

Araştırmanın bu bölümünde Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümü Türkiye Yerel Gündem 21 Programı koordinatör kuruluşu UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 yıllarında gerçekleştirilen araştırmalar ve ulusal ve yerel düzeyde uygulayıcılarla gerçekleştirilen görüşmeler ışığında ele alınmıştır. Araştırmalar kapsamında ele alınan ortak konu alanlarının belirlenerek araştırma yılları arasında karşılaştırma gerçekleştirilebilmesi amacıyla sonuçlar tablolastırılmıştır.

Tablolarda ele alınana 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmaların kapsamı tabloların genel değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. 2001 tarihli araştırma döneminin 42 program ortağı kentten 26 kentin geri dönüşleri doğrultusunda gerçekleştirilmiş olup program ortağı kentlerin %62'lik kısmını kapsamaktadır. 2004 tarihli araştırma 23 kent, 2005 tarihli araştırma 19 kent kapsamakta olup dönemin program ortağı olan 62 kent değerlendirildiğinde 2004 tarihli araştırma program ortağı kentlerin %37'lik kısmını, 2005 tarihli araştırma ise program ortağı kentlerin %30'luk kısmını kapsamaktadır. 2010 tarihli araştırma ise 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi uyarınca Kent Konseyi'ni oluşturmakla yükümlü 2951 belediye göz önüne alındığında binde 16'lık bir oranı kapsamaktadır. Araştırmaların kapsamış olduğu bu kentlerin, araştırmalara yanıt veren kentler olduğu göz önüne alındığında söz konusu kentlerin Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyi çalışmalarında aktif kentlerden oluştuğu varsayılabilir.

Tabloların değerlendirilmesinde, araştırmaya dâhil olan kent sayıları farklı olduğundan yüzdelerin ve kent sayılarının yüzdelerinin karşılaştırılması dönüşüm süreçlerinin karşılaştırılması açısından önem taşımaktadır. Bu açıdan tablolarda

yüzde oranlarına da yer verilmiştir. Bu kapsamda Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne ne ölçüde dönüştüğü “Kurumsal Yapıların Dönüşümü”, “İşlevlerin Dönüşümü” ve “Yerel Yönetişimdeki Rollerin Dönüşümü” başlıklarında incelenmiştir.

3.4.1. Kurumsal Yapıların Dönüşümü

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümünde kurumsal yapıların dönüşümü önemli bir yer tutmaktadır. Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri sürecinin kurumsal yapıları olarak ele alınan Kent Konseyleri, Kent Konseyi Çalışma Yönergeleri, Çalışma Grupları, Kent Konseyleri'nin Çalışma Mekânları ve Kent Konseyleri'nin Bütçeleri'nin 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinin yürürlüğe girmesinden sonra ne oranda dönüşüp dönüşemediği 2001, 2004, 2005 ve 2010 yılları itibariyle karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır.

3.4.1.1. Kent Konseyleri'nin Dönüşümü

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının kent ölçeğindeki en etkili katılımcı mekanizması Kent Konseyleri olmuştur. 1997 yılında UNDP desteği ile UCLG – MEWA koordinatörlüğünde yürütülen bir proje olarak başlayan Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında, kent ölçeğindeki katılımcı mekanizmalar Kent Konseyleri ve benzeri mekanizmalara dönüşmeye başlamıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 2005 yılında yürürlüğe girmesi ve ardından 8 Ekim 2006 ve 6 Haziran 2009 tarihli Yönetmeliklerle Kent Konseyleri güçlü bir yasal dayanak kazanmışlardır.

Tablo 1: Kent Konseyleri'nin Gelişimi*

	2001		2004		2005		2010	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Kent Konseyi Oluşturuldu	%46	12	%70	16	%74	14	%96	48**
Yapılandırılmamış YG 21 Platformu Mevcut	%19	5	%17	4	%16	3	-	-
Henüz Katılımcı Mekanizma Oluşturulmadı	%35	9	%9	2	%10	2	%4	2
Bilinmiyor	-	-	%4	1	-	-	-	-
TOPLAM	%100	26	%100	23	%100	19	%100	50

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

** 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi kapsamında oluşturulmuş olan Kent Konseyi sayısı Tablo 1 Kent Konseyleri'nin yıllar itibariyle gelişimini ortaya koymaktadır.

Tablo 1'deki gelişime bakıldığında Kent Konseyi ve benzeri katılımcı mekanizmaların oluşumunda yıllar itibariyle bir artış gözlenmektedir. 2001 yılında kentlerin %46'sında Kent Konseyi ve benzeri katılımcı mekanizmalar mevcut iken bu oran 2005 yılında %74'e yükselmiştir. 2010 yılı oranlarına bakıldığında, 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte kanunun 76. maddesi ve bu madde ile bağlantılı olarak yayınlanan 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'nin Kent Konseyleri'nin kurumsal olarak oluşumunu artırıcı bir etki yarattığı söylenebilir. Bununla birlikte yasal mevzuat açısından Kent Konseyleri'nin tüm belediyeler tarafından oluşturulması zorunluluğu göz önüne alındığında Kent Konseyi sayısının 2951 olması gerekmektedir. Mevcut olan Kent Konseyi sayısının bu sayıdan çok uzak olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Kent Konseyi Yönetmeliği'nin Kent Konseyleri'nin kurumsal olarak oluşumuna yönelik artırıcı etkisinin, Yerel Gündem 21 uygulamalarını hayata geçirmek isteyen yerel

yönetimlerin bu uygulamaları Kent Konseyleri çatısı altında hayata geçirme yönündeki artış olarak yorumlanması gerekmektedir.

Araştırma sonuçlarına bir başka açıdan bakıldığında Yapılandırılmamış Yerel Gündem 21 Platformları'nın yıllar itibariyle azalmakta olduğu görülmektedir. Bu azalışın temel nedeninin Kent Konseyleri'ne oranla daha dar temsil yapısına sahip Yapılandırılmamış Yerel Gündem 21 Platformları'nın gelişerek ve genişleyerek Kent Konseyleri'ne dönüşmesinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

Tablo 1'de yer alan sonuçlara bir bütün olarak bakıldığında Kent Konseyleri'nin kurumsal olarak oluşturulmasında Kent Konseyleri'nin yasal mevzuatta kendine yer edinmesinin önemli bir etkisi bulunmasına rağmen, yasal mevzuatın Kent Konseyleri'ni ülke çapında yaygınlaşmasına yeterli düzeyde katkı sağlayamadığı görülmektedir. Bu durumu Sadun EMREALP şu şekilde ortaya koymaktadır;

“Yönetmeliğin belli maddeleri son derece demokratik, dünyada belki de hiç görünmeyecek derecede yumuşak, kapsayıcı ve geniş ifadeler bulunuyor tanımlarda, ilkelerde ve görevlerde. Ancak yönetmelikte yapıya doğru geldiğimizde iplerin karışmaya başladığı görülüyor. İnsanlar yönetmeliğe 1. Maddeden başlamak yerine 8. Maddeden başlıyor. Kent Konseyi'ni niçin kuruyoruz, kentimize nasıl bir açılım getirecek, biz bu süreçte nasıl yer alacağız gibi sorular yerine Kent Konseyi'ni nasıl oluşturacağız, kim başkan olacak, kaç kere toplanacak gibi sorular ön plana çıkıyor. Bu durumda yapı, amacın ve sürecin önüne geçiyor. Demokratikleşme, yönetim, kente hizmet etme gibi kavramlar kulağa hoş gelse de Kent Konseyleri günlük yaşamda ifadesini bulan yapılar olarak görülmüyor. Bu nedenle 2005 yılından itibaren ülkedeki tüm belediyelerde Kent Konseyleri'nin oluşturulması yasal bir zorunluluk iken halen Kent Konseyleri çalışmalarının tamamına yakının bir şekilde daha önceden Yerel Gündem 21 süreçlerine dâhil olmuş ve bu anlayışa sahip kentlerde yürütüldüğü görülüyor. Bu açıdan Kent Konseyleri'nin yasal mevzuatta yer edinmesinin Kent Konseyleri'ni ülke çapında yaygınlaşmasına hizmet ettiğini söylemek çok gerçekçi değil.” (10 Ağustos 2010 tarihli Sadun EMREALP ile Görüşme)

Bu eksikliğin temel nedeninin yasal mevzuatta yer alan esnek ve yumuşak hükümlerden kaynaklandığına ilişkin eleştiriler bulunmaktadır. (ÖNER, 2005: s.83 – 85) Kent Konseyleri'ni oluşturma sorumluluğunun belediyelere verilmiş olması göz önüne alındığında söz konusu eleştiriler haklı görülmekle birlikte, Kent Konseyleri'nin belediye teşkilatlanması içerisinde yer almaması ve belediyelerin sorumluluğunun Kent Konseyi'ni oluşturmak ve Kent Konseyi çalışmalarına yardım

ve destek sağlamakla sınırlı oluşu Kent Konseyleri'nin oluşumuna yönelik denetim ve yaptırım işlevlerinin sınırlı kalmasına sebebiyet vermektedir. İçişleri Bakanlığı ilgili yönetmeliğin uygulanmasını izlemekle yükümlü olmasına rağmen yaptırımı sadece belediyelere uygulayabilmekte, söz konusu yaptırım ise Kent Konseyi'ni oluşturma ve Kent Konseyi'nde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinde gündeme alınması ile sınırlı kalmaktadır. Kent Konseyleri'nin görevlerini yerine getirme konusunda ise İçişleri Bakanlığı'nın herhangi bir denetim yetkisi bulunmamaktadır. Kent Konseyi'nin tüzel kişilik sahibi olmayışı da bu süreçte yargıya başvurma yolunu kapatmaktadır.

Kent Konseyleri'nin dönüşümünde ele alınması gereken bir diğer nokta ise oluşturulan Kent Konseyi ve benzeri mekanizmaların çalışma usul ve esaslarının belirlendiği Çalışma Yönergeleri'nin durumudur. Kent Konseyi ya da Yapılandırılmamış Yerel Gündem 21 Platformu bulunan kentlerde, Kent Konseyi ortakları arasında “ortaklık sözleşmesi” olarak nitelenen Çalışma Yönergeleri'nin gelişimi Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Kent Konseyi Çalışma Yönergeleri'nin Gelişimi*

	2001		2004		2005		2010	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Çalışma Yönergesi Mevcut	%53	9	%70	14	%76	13	%90	43
Henüz Çalışma Yönergesi Oluşturulmadı	%29	5	%30	6	%24	4	%6	3
Bilinmiyor	%18	3	-	-	-	-	%4	2
TOPLAM**	%100	17	%100	20	%100	17	%100	48

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

**Toplam sayı araştırmalar kapsamında Kent Konseyi vb. katılımcı yapılarını oluşturmuş olan kentlerin toplamını göstermektedir.

Tablo 2'de yer alan Kent Konseyi Çalışma Yönergeleri'nin gelişimine bakıldığında çalışma yönergelerinin oluşturulmasında yıllar itibariyle artış görülmektedir. 2001 yılında Kent Konseyi ya da Yapılandırılmamış Yerel Gündem 21 Platformu oluşturmuş kentlerin %53'ünde çalışma yönergeleri oluşturulmuşken bu oran 2010 yılında %92'ye yükselmiştir. Çalışma Yönergeleri'ndeki bu artış Yerel Gündem 21 uygulamalarının süreç içerisinde gelişimi sonrasında kentlerin kendi çalışma usul ve esaslarını belirlemiş olmalarından kaynaklandığı ifade edilebilir. Çalışma Yönergeleri'ndeki bu gelişim aynı zamanda Kent Konseyleri'nin Yerel Gündem 21 Programı'nın ilk yıllarında karşılaşmış oldukları muhatap alınmama ya da meşruiyet sorununu da süreç içerisinde çözdüklerini ortaya koymaktadır.

2010 yılında %90'a varan oran ise 8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 16. maddesinde yer alan yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla Kent Konseyi Genel Kurulu tarafından uygulama yönergesi çıkartılabileceği hükmünün etkin biçimde kullanıldığını göstermektedir. Buna rağmen hazırlanan çalışma yönergelerinin Kent Konseyleri'ni oluşturan ortaklar arasında bir "ortaklık sözleşmesi" niteliği taşıması açısından çalışma yönergelerinin ne derecede katılımcı bir süreçle hazırlandığı belirsizliğini korumaktadır.

Kent Konseyleri'nin gelişimi ve Kent Konseyi Çalışma Yönergeleri'nin gelişimi birlikte ele alındığında Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında geliştirilen Kent Konseyi modelinin kurumsal alt yapısının normatif anlamda sürdürülebilirliğinin önemli bir aşama kaydettiği görülmektedir. Aynı zamanda Kent Konseyleri modelinin tüm ülke çapında yaygınlaştırılmasında yasal mevzuatın yeterli olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte tüzel kişilik sahibi olmayan ve belediye teşkilatlanması içerisinde yer almayan Kent Konseyleri'nin oluşumunun denetlenmesinde İçişleri Bakanlığı'na sorumluluk düşmekle birlikte, Kent Konseyi oluşumu sonrasında çalışmaların sürdürülebilirliğinin sağlanmasında Kent Konseyleri'ni oluşturan yerel ortaklara sorumluluk yüklenmektedir.

3.4.1.2. Çalışma Grupları'nın Dönüşümü

8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği, Meclisler ve Çalışma Grupları'nı Kent Konseyi'nin organları arasında saymıştır. Kent Konseyleri'nin kurumsal yapısının dönüşümünde Çalışma Grupları'nın gelişimi ve süreç içerisindeki dönüşümü önem kazanmaktadır.

Bu bölümde Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecinin temel yapı taşı olan Çalışma Grupları'nın gelişimi incelenmektedir. Tablo 3, Kent Konseyi ya da Yapılandırılmamış Yerel Gündem 21 Platformu olan kentlerde Çalışma Grupları'nın gelişimini ortaya koymaktadır.

Tablo 3: Kent Konseyleri İçerisinde Çalışma Grupları'nın Gelişimi*

	2001		2004		2005		2010	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Çalışma Grupları Oluşturuldu	%88	15	%100	20	%94	16	%85	41
Henüz Çalışma Grupları Oluşturulmadı	%12	2	%0	0	%6	1	%13	6
Bilinmiyor	-	-	-	-	-	-	%2	1
TOPLAM	%100	17	%100	20	%100	17	%100	48

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 3 açık biçimde göstermektedir ki Kent Konseyi ve benzeri katılımcı mekanizmaların oluşturulduğu kentlerde Çalışma Grupları her dönemde %80'in üzerinde bir oranla oluşturulmuştur. Kent Konseyi'nin kurumsal yapısı açısından önem taşıyan Çalışma Grupları'na verilen önemle birlikte, Çalışma Grupları'nın sayısı ve konu alanları kentten kente yerel öncelikler doğrultusunda değişiklik

göstermektedir. Bazı kentlerde iki ya da üç Çalışma Grubu bulunurken bazı kentlerde bu rakam elliye yaklaştığı olmuştur.

Tablo 3’de yer alan sonuçlar Kent Konseyleri’nin oluşmuş olduğu kentlerde Kent Konseyleri çatısı altında Çalışma Grupları’nın oluşturulup oluşturulmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle Tablo 3’den Çalışma Grupları’nın işlevlerini ne derecede yerine getirdiği, bu işlevlerin Kent Konseyleri ile birlikte nasıl dönüştüğüne ilişkin bir sonuç çıkartmak olanaklı değildir.

Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecinin temel yapı taşı olan oluşturulan Çalışma Grupları’nın Kent Konseyleri ile birlikte geçirmiş olduğu dönüşüm sürecini Sadun EMREALP şöyle değerlendirmektedir;

“Kent Konseyleri’nin büyük bir bölümü Meclisler ve Çalışma Grupları’nı Kent Konseyi’nin alt organizasyonları olarak görme eğiliminde. Birçoğu özellikle Çalışma Grupları’nı yönetmeliğe uymak için kurulması gereken birimler olarak görüyor. Bu nedenle Kent Konseyleri içerisinde Çalışma Grupları’na yeterli düzeyde söz söyleme hakkı verilmiyor. Çalışma Grupları ne yapar, niçin vardır gibi soruların yanıtları yönetmelikteki güzel tanımlamada yer almasına rağmen Kent Konseyleri süreci içerisinde Yerel Eylem Planlaması süreci arka planda kalmasından dolayı Çalışma Grupları ile Yerel Eylem Planlaması arasındaki bağlantı kurulamıyor. Sonuçta Çalışma Grupları kentsel stratejilerin geliştirileceği yapılardan çok kentin belli sorunlarına gündelik çözümler üretecek gruplar olarak ele alınıyor. Hatta bazı Kent Konseyleri, Çalışma Grupları’nı Kent Konseyi Genel Kurulu üyesi olmayanlara açmıyor.” (10 Ağustos 2010 tarihli Sadun EMREALP ile Görüşme)

Tablo 3’de yer alan sonuçlar ile Sadun EMREALP’in Kent Konseyleri içerisinde Çalışma Grupları’nın rolüne ilişkin görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, Kent Konseyi Yönetmeliği’nin tıpkı Kent Konseyleri’nin kurumsal olarak oluşumunda olduğu gibi Kent Konseyleri içerisinde oluşumuna katkı sağladığı görülmektedir. Bu olumlu etkiye rağmen Çalışma Grupları’nın oluşumuna temel teşkil eden Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecinin Kent Konseyi Yönetmeliği’nde arka planda kalması, Çalışma Grupları’nın işlevlerinin dönüşümünü tam olarak sağlayamadığını ortaya koymaktadır.

3.4.1.3. Kent Konseyi Çalışma Mekânlarındaki Dönüşüm

Kent Konseyi çalışmalarının etkin ve verimli biçimde yürütülmesi için uygun fiziksel koşulların yaratılmasının gerekliliği ortadadır. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında, yerel ortakların etkin biçimde çalışmalarını kolaylaştırmak ve ortaklar için bir buluşma noktası tayin etmek amacıyla oluşturulan Yerel Gündem 21 Evleri aynı zamanda Kent Konseyi çalışmalarının mekânsal ihtiyacını da karşılamıştır. Kent Konseyleri'nin 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer alması ile birlikte çalışmalara ilişkin yardım ve destek sağlama görevi belediyelere verilmiştir. Tablo 4, Programın Çalışma Mekânlarının gelişimini göstermektedir.

Tablo 4: Çalışma Mekânlarının Gelişimi*

	2001		2004		2005		2010**	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Yerel Gündem 21 Evi Mevcut	%35	9	%39	9	%53	10	%67	32
Çalışma Ofisi Mevcut	%61	16	%44	10	%42	8		
Çalışma Mekanı Mevcut Değil	-	-	%17	4	%5	1	%25	12
Bilinmiyor	%4	1	-	-	-	-	%8	4
TOPLAM	%100	26	%100	23	%100	19	%100	48

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001 ,2004 ,2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

**2010 yılındaki araştırmada Yerel Gündem 21 Evleri'ne yönelik herhangi bir soru bulunmamaktadır. Bunun yerine araştırma Kent Konseyleri'nin çalışma mekânlarına sahip olup olmadığını araştırmıştır.

Mekâna ilişkin cevaplar değerlendirildiğinde Kent Konseyi'nin 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer edinmesinden önce Kent Konseyi çalışmalarının Yerel Gündem 21 Evleri'nde ve çalışma ofisleri aracılığı ile yürütüldüğü görülmektedir. Bir

başka açıdan bakıldığında ise Yerel Gündem 21 Evleri oluşumunun 2001 yılından 2005 yılına doğru oransal olarak arttığı görülmektedir.

2010 yılı araştırmasını sonuçları göz önüne alındığında Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümü ile birlikte, her dört Kent Konseyi'nden birinin çalışma mekânına sahip olmadığı görülmektedir. Bu durum Kent Konseyleri'nin kurumsal sürdürülebilirliği açısından önemli bir risk olarak değerlendirilebilir.

3.4.1.4. Kent Konseyi'nin Mali Yapısı'nın Dönüşümü

Kent Konseyleri'nin kurumsal yapısı içerisinde ele alınması gereken bir diğer noktayı Kent Konseyleri'nin mali yapısı oluşturmaktadır. Tüzel kişilik sahibi olmayan ve aynı zamanda belediye teşkilatlanması içerisinde yer almayan Kent Konseyleri'nin mali yapısının nasıl şekillendirileceği uygulamada belirsizlik taşımaktadır.

8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'nde 6 Haziran 2009 tarihli Yönetmelik ile yapılan düzenleme ile birlikte belediyelerin Kent Konseyi çalışmalarına bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle ayni ve nakdi yardım yapacağı hükme bağlanmıştır. Bu hüküm doğrultusunda 2010 tarihli araştırmada belediyeler tarafından Kent Konseyleri'ne bütçe tahsisatının yapılıp yapılmadığı araştırılmıştır.

2010 yılı araştırma sonuçlarına göre 76. madde kapsamında Kent Konseyi'ni oluşturan 48 belediyeden 23'ü bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle Kent Konseyleri'ne bütçe tahsisatı gerçekleştirmiştir. Bu rakam %48'lik bir orana denk gelmektedir. 18 belediye ise Kent Konseyleri'ne herhangi bir bütçe tahsisatı gerçekleştirmemiştir. Bütçe tahsisatı gerçekleştirilmeyen belediyelerin oranı ise %37'ye denk gelmektedir. Geriye kalan %15'lik kısma tekabül eden 7 belediye ise, bütçe tahsisatı ile ilgili soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

2010 yılı araştırma sonuçları göstermektedir ki 76. madde kapsamında oluşturulan Kent Konseyleri'nin yarısından fazlası, Kent Konseyi Yönetmeliği'nin belediyelerin bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle bütçe tahsisatı gerçekleştirmesi hükmüne rağmen mali açıdan sıkıntı yaşamaktadırlar. Söz konusu sıkıntının Kent Konseyi'nin tüzel kişilik sahibi olmaması ve belediye teşkilatlanması içerisinde yer almamasının sonucu olarak belediyeler tarafından bütçe tahsisatının nasıl gerçekleştirileceği konusunda yaşanan bilgi eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Kent Konseyleri'ne bütçe tahsisatının nasıl gerçekleştirileceği konusunda Kütahya Kent Konseyi Genel Sekreteri Hasan DEMİR şunu ifade etmektedir;

“Yasal mevzuat açısından belediyenin Kent Konseyi çalışmasına destek olmasında herhangi bir sıkıntı bulunmuyor. Belediyeler bütçelerini oluştururken fonksiyonel bütçelemede proje açmak suretiyle Kent Konseyi çalışmalarına kaynak aktarabilirler. 1 YTL bile koysalar bütçe tahsisatı açısından yeterlidir. Çünkü ilerleyen dönemlerde bütçenin yetmemesi durumunda diğer kalemlerden aktarma işlemi gerçekleştirilebilir. Bu nedenle belediyelerin Kent Konseyleri'ne bütçe tahsisatı gerçekleştirmede herhangi bir yasal engeli bulunmuyor ancak uygulamada bilgi eksikliğinden kaynaklanan bir sıkıntı yaşanıyor.” (15 Ağustos 2010 tarihli Hasan DEMİR ile Görüşme)

Kent Konseyleri süreci ile birlikte Kent Konseyleri'ne bütçe aktarılması konusunda Kent Konseyi Yönetmeliği'nin açık hükmüne rağmen uygulamada sıkıntılarla karşılaşıldığı ortadadır. Bu noktada değerlendirilmesi gereken temel nokta bir Kent Konseyi'nin ne kadar bütçeye ihtiyaç duyacağıdır. Esas itibarıyla kentteki ortakların buluşma noktası niteliğinde olan ve yerel sürdürülebilir kalkınmaya yönelik politika geliştirmesi gereken Kent Konseyleri'nin bütçesi konusunda Sezai HAZIR şunları ifade etmektedir;

“Yerel Gündem 21 uygulamaları Kent Konseyleri çatısı altında yasal zemine kavuşması avantaj gibi görünse de yasalar sınırlandırıcı etki yaratması açısından Kent Konseyleri'ni başka bir şeye dönüştürme tehlikesini de içinde barındırıyor. Nitekim bugün daha şeffaf, daha katılımcı gönüllülüğün ön planda olduğu mekanizmalar yerine yasal zorunluluğun getirmiş olduğu uçları keskin, katı yapılanmalar mevcut. Yönetmelikteki yapıya verilen ağırlık nedeniyle Kent Konseyleri sürecine yeni dâhil olanların ilk söyledikleri Kent Konseyleri'nin finansmanı, yaptırım gücünün güçlendirilmesi ve yasal zemine kavuşturulması oluyor. Hatta bazen Kent Konseyleri'nin protokolde yerinin ne olduğuna, siyah plaka verilip verilmeyeceğine ilişkin sorular da geliyor. Tüm bu sorular aslında yerel düzeyde daha katılımcı daha şeffaf bir yönetim anlayışı yerine güç odağı olmaya çalışmanın bir göstergesi. Bu nedenle gelinen noktada Kent Konseyleri kent

politikasının belirlenmesinde bir araç olarak ele alınmak yerine bir amaç haline gelmiş durumda. Bu sebeple Kent Konseyleri'ne bütçe konusu bu çerçevede ele alınmalı. Esasında kent politikasının belirlenmesinde bir araç olan Kent Konseyleri'nin çok da finansman ihtiyacı bulunmuyor. Ancak bütçe konusundaki bu talepler bir anlamda yerel düzeyde güç odağı haline gelmeye çalışmanın bir göstergesi olarak değerlendiriyorum.” (10 Ağustos 2010 tarihli Sezai HAZIR ile Görüşme)

Kent Konseyleri'nin mali yapısı değerlendirildiğinde yasal mevzuat açısından herhangi bir sıkıntı bulunmadığı, bununla birlikte bütçe tahsisatının nasıl gerçekleştirileceği konusunda yaşanan bilgi eksikliğinden dolayı uygulamada sıkıntılar olduğu görülmektedir. Kent Konseyleri'nin işlevsel yapısı göz önüne alındığında ise Kent Konseyleri'nin çok büyük finansman ihtiyacı duymadığı bu nedenle bütçe aktarma konusunda dile getirilen eleştirilerin Kent Konseyi'nin amaç ve hedefleri doğrultusunda yeniden değerlendirilmesi gerektiği ifade edilebilir.

3.4.1.5. Kent Konseyi Genel Sekreterliği'nin Dönüşümü

Kent Konseyleri'nin kurumsal yapısı değerlendirilirken ele alınması gereken bir diğer nokta Kent Konseyi çalışmalarının koordinasyon işlevini yüklenen Genel Sekreterlik kurumudur. Kent Konseyi'nin organları arasında sayılmamakla birlikte Genel Sekreterlik kurumunun yalın anlamda sekretarya görevinin çok ötesinde işlevlere sahip olduğu ortadadır. Bu nedenle Genel Sekreterliğin oluşumu, konumu ve göreve getiriliş biçimi önem kazanmaktadır.

2001 yılında hazırlanan DPT Bağımsız Değerlendirme Raporu, Yerel Gündem 21 uygulamalarında yerel koordinatörler niteliğindeki Yerel Gündem 21 Genel Sekreterlikleri'nin göreve getiriliş biçimlerini ve konumlarını araştırmıştır. 2010 tarihli araştırma ise Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 14/A maddesinde yer alan Kent Konseyi Genel Sekreterlik kurumunun oluşup oluşmadığını ve konumunu araştırmıştır.

2001 tarihli DPT Bağımsız Değerlendirme Raporu'na bakıldığında Yerel Gündem 21 Genel Sekreterleri'nin göreve getirilişi açısından kentten kente

farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Araştırma 26 kent içerisinde %46'lık oranı içeren 12 kentin Genel Sekreteri'nin Belediye Başkanı atamasıyla, %42'lik oranı içeren 11 kentin Kent Konseyi ve benzeri katılımcı mekanizmalar tarafından seçimle, %8'lik oranı içeren 2 kentin Vali ya da Kaymakam atamasıyla ve %4'lük oranı içeren 1 kentin ise Yerel Gündem 21 Yürütme Kurulu'nun ataması ile göreve getirildiğini göstermektedir.

Yine 2001 tarihli DPT Bağımsız Değerlendirme Raporu'nda Yerel Gündem 21 Genel Sekreterlikleri'nin konumunda da farklılıklar dikkat çekmektedir. 26 kentten %46'lık oranı içeren 12 kentin Genel Sekreteri'nin ücretini belediye, %4'lük oranı içeren 1 kentte özel sektör öderken %35'lik oranı içeren 9 kentin Genel Sekreter ücret ödemesi Yerel Gündem 21 Programı'ndan karşılanmakta olduğu görülmektedir. Geriye kalan %15'lik kısmı içeren 4 kentin Genel Sekreterleri ise görevlerini gönüllü olarak yürütmektedirler.

2010 tarihli araştırma sonuçlarına bakıldığında 76. madde kapsamında Kent Konseyi'ni oluşturan 48 belediyeden 42'sinde Genel Sekreterlik kurumunun oluşturulduğu görülmektedir. Bu rakam %88'lik bir orana denk gelmektedir.

2010 tarihli araştırma sonuçlarında Kent Konseyi Genel Sekreterliği'ni oluşturmuş olan Kent Konseyleri'nden 27'sinin Genel Sekreteri'nin aynı zamanda belediye personeli olduğu görülmektedir. Bu rakam ise %64'e denk gelmektedir. 11 Genel Sekreter'in ise belediye ile kurumsal bağlantısının bulunmadığı görülmektedir. Bu rakam ise Genel Sekreterler içerisinde %26'ya denk gelmektedir. Ger kalan %8'i oluşturan 4 Genel Sekreter ise belediye meclis üyesi, gönüllü ..vb gibi biçimlerde konumlanmaktadır.

2001 ve 2010 tarihli araştırmaları aracılığı ile ortak bir değerlendirme yapıldığında yıllar itibariyle Genel Sekreterlik kurumunun önemini koruduğu görülmektedir. Genel Sekreterliğin konumuna bakıldığında ise Genel Sekreterlerin belediye personeli olması yönünde artan bir eğilim olduğu görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu araştırmalar Genel Sekreterlerin Kent Konseyi çalışmaları içerisindeki rolünü ortaya koymada yeterli değildir. Genel Sekreterliğin rolüne ilişkin Sadun EMREALP şu değerlendirmeyi yapmaktadır;

“Genel Sekreterlerin Yerel Gündem 21 Programı içerisindeki rolüne bakıldığında, program kapsamındaki çalışmaların yürütülmesinde koordinatör durumundadır. Bu kapsamda Yerel Gündem 21 uygulamalarına Genel Sekreterler, sadece belediye ile sınırlı olmayan bir kapsamda sivil toplum kuruluşları ile merkezi yönetim ile köprü oluşturma işlevine sahiptir. Bu nedenle Genel Sekreterlerin rolü teknik olmaktan daha ziyade süreçleri ve kurumları yapıştırıcı bir rolü bulunmaktadır. Kent Konseyi Yönetmeliği'nin yayınlanması ile pek çok kentte daha önce oluşturulan Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliği, Kent Konseyi Genel Sekreterli içerisine taşındı. Bu dönüşümün sağlanabildiği yerlerde Genel Sekreterler, Kent Konseyi Yönetmeliği'nin içerdiği daha sınırlı kapsamın dışına çıkarak Yerel Gündem 21 uygulamalarındaki rollerini muhafaza etmeye çalıştılar.” (10 Ağustos 2010 tarihli Sadun EMREALP ile Görüşme)

Yerel Gündem 21 uygulamalarında yerel koordinatör işlevine sahip olan Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliği, Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 6 Haziran 2009 tarihli yönetmelik ile yeniden düzenlenmesi ile birlikte Kent Konseyleri süreci içerisinde taşınmaya başlamıştır. Bu sürecin Bursa'daki gelişimini Tahsin BULUT şu şekilde ifade etmektedir;

“Kent Konseyi Yönetmeliği'nin yayınlanması ile birlikte teftişe gelen bir müfettiş tarafından Bursa Büyükşehir Belediyesi'nde Kent Konseyi'nin oluşturulup oluşturulmadığına ilişkin bir soru sorulmuştu. Bunun üzerine hemen Yerel Gündem 21 çatısı altında Bursa Kent Konseyi'ni oluşturduk. Akabinde Kent Konseyi Genel Sekreteri olarak ben görev aldım. Ancak o dönemde Bursa Yerel Gündem 21 Genel Sekreteri de bulunuyordu. Kent Konseyi başlangıçta Yerel Gündem 21 yapılanmasının bulunmasından dolayı bir bocalamaya girmişti. Bu noktada sürecin iki başlı yapı içerisinde devam edemeyeceğini aktardım. Bursa'nın sahip olduğu köklü Yerel Gündem 21 birikimi ve kültürünü bütünüyle sekteye uğratmadan Kent Konseyi içerisine taşıdık. Ancak bu süreçte seçilmiş olan Kent Konseyi Başkanı ve Belediye yönetimi Yerel Gündem 21 sürecinin Kent Konseyi altına taşınması konusunda bir ay kadar direnç gösterdi. Sonuçta bu iki yapılanmanın birbirini tamamlayıcı unsur olduğu anlaşıldı.” (13 Ağustos 2010 tarihli Tahsin BULUT ile Görüşme)

Kent Konseyi Genel Sekreterliği yönetmelikte sınırlı ve dar kapsamlı bir tanım içerisinde yer almış olsa da Genel Sekreterliğin işlevleri Kent Konseyi çalışmalarının koordinasyonu açısından hayati önem taşımaktadır. Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm sürecinde Genel Sekreterliğin dönüşümü de Kent Konseyi'nin diğer organ ve işlevlerinde olduğu gibi kentlerin düşünsel ve eylemsel kapasiteleri ile doğru oranda gelişmiştir.

3.4.2. İşlevlerin Dönüşümü

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümünde kurumsal yapıların dönüşümü kadar bu yapıların işlevlerinin de dönüşümü önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri sürecinin işlevleri arasında sayılabilecek başta kadın ve gençler olmak üzere toplumun çeşitli kesimlerinin yerel karar alma mekanizmaların aktif rol almalarının sağlanması, Kent Konseyi'nde oluşturulan görüşlerin Belediye meclisine gönderilmesi, Kent Konseyi'nin ihtisas komisyonlarında ve stratejik planlamada yer alması ve Yerel Eylem Planlaması sürecinin dönüşümü 2001, 2004, 2005 ve 2010 yılları itibariyle karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır.

3.4.2.1. Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılım İşlevinin Dönüşümü

Kent Konseyleri'nin temel dayanak noktasını oluşturan Gündem 21'in 24. bölümü "Sürdürülebilir ve Hakkaniyetli Kalkınma Yönünde Kadınlar için Küresel Eylem" başlığı ile kadınların sürdürülebilir kalkınma süreçlerine katılımına odaklanırken diğer yandan 25. bölümde "Sürdürülebilir Kalkınmada Çocuklar ve Gençler" başlığı ile doğrudan gençlerin sürdürülebilir kalkınma süreçlerine katılımına odaklanmaktadır. Gündem 21 içerisindeki bu temel dayanak noktalarından hareketle kadın ve gençlik çalışmaları Yerel Gündem 21 süreçleri içerisinde büyük önem taşımaktadır.

Yerel Gündem 21 uygulamalarında kadın ve gençlerin sürdürülebilir kalkınma süreçlerine katılımının yanında Çocuklar, Yaşlılar ve Engelliler gibi özel ilgi gruplarının da katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamaları içerisinde Kadın ve Gençlik Meclisleri başta olmak üzere toplumun çeşitli kesimlerinin karar alma süreçlerine katılımını sağlamak üzere katılımcı mekanizmalar oluşturulmuştur.

Bu bölümde başta Kadın ve Gençlik Meclisleri olmak üzere Özel İlgi Grupları'na yönelik oluşturulan katılımcı mekanizmalar ile Mahalle ölçeğinde katılımın gelişimi ve dönüşümü ele alınmaktadır.

Tablo 5:Kadın Meclisleri'nin Gelişimi*

	2001**		2004		2005		2010***	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Kadın Meclisi Mevcut	-	-	%48	11	%48	9	%79	38
Kadın Çalışma Grubu Mevcut	-	-	%43	10	%48	9	-	-
Henüz Oluşturulmadı	-	-	%9	2	%4	1	%17	8
Bilinmiyor	-	-	-	-	-	-	%4	2
TOPLAM	-	-	%100	23	%100	19	%100	48

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

**2001 tarihli araştırmada Kadın Meclisleri'nin gelişimine yönelik karşılaştırma imkânı sağlayacak herhangi bir soru yer almamaktadır.

***2010 tarihli araştırma 76. Madde kapsamında oluşturulan Kent Konseyleri'ne yönelik olduğu için yalnızca Kadın Meclisleri'nin oluşumu araştırılmıştır.

Tablo 5'de 2004, 2005 ve 2010 yılları içerisinde araştırma kapsamındaki kentlerde Kadın Meclisleri'nin yıllar itibariyle sergilemiş olduğu gelişim görülmektedir. 2004 ve 2005 yıllarındaki araştırmalarda Kadın Meclisleri'nin program ortağı kentlerin yaklaşık yarısında bulunduğu görülmektedir. 2010 yılı araştırması ise Kadın Meclisleri'nin oranı %79'a yükselmiş ve kentlerin büyük bölümünde oluşmuş bulunmaktadır.

Esas itibariyle Kadın çalışmaları Yerel Gündem 21 Programı kapsamında önemli bir yere sahiptir. 2004 ve 2005 yıllarında kadın çalışmalarının %48'i Kadın Meclisi çatısı altında yürütülürken diğer kısmının Kadın Çalışma Grubu olarak yürütüldüğünü görülmektedir.

Geçen süreç içerisinde Kent Konseyi'nin Belediye Kanunu içerisinde yer edinmesi sonrasında 2006 yılında yayınlanan Kent Konseyi Yönetmeliği'nin Kadın Meclisleri'nin oluşumunu desteklediği görülmektedir. Aynı zamanda 2009 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile Kadın Meclisi Başkanı'nın Kent Konseyi Yürütme Kurulu'nun doğal üyesi konumuna getirilmesi, Kadın Meclisleri'nin oluşumunu güçlendirmiştir.

Buna göre gerek Yerel Gündem 21 uygulamalarının kendi içerisinde gelişen yapısı gerekse yasal mevzuattaki Kent Konseyi ve çatısı altındaki katılımcı mekanizmaların kurumsallaşmasına ilişkin gelişmeler, kadın çalışmalarının dar kapsamlı Çalışma Grupları'ndan geniş kapsamlı Kadın Meclisleri'ne doğru dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

Tablo 6:Gençlik Meclisleri'nin Gelişimi*

	2001**		2004		2005		2010***	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Gençlik Meclisi Mevcut	-	-	%57	13	%79	15	%81	39
Gençlik Çalışma Grubu Mevcut	-	-	%39	9	%21	4	-	-
Henüz Oluşturulmadı	-	-	%4	1	-	-	%8	4
Bilinmiyor	-	-	-	-	-	-	%11	5
TOPLAM	-	-	%100	23	%100	19	%100	48

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

**2001 tarihli araştırmada Gençlik Meclisleri'nin gelişimine yönelik karşılaştırma imkânı sağlayacak herhangi bir soru yer almamaktadır.

*** 2010 tarihli araştırma 76. Madde kapsamında oluşturulan Kent Konseyleri'ne yönelik olduğu için yalnızca Gençlik Meclisleri'nin oluşumu araştırılmıştır.

Tablo 6'da 2004, 2005 ve 2010 yılları içerisinde araştırma kapsamındaki kentlerde Gençlik Meclisleri'nin yıllar itibariyle sergilemiş olduğu gelişim

görülmektedir. Gençlik Meclisleri'nin gelişimine bakıldığında Gençlik Meclisleri'ni oluşturan kentlerin oranı artmakta, buna karşılık Gençlik Çalışma Grupları'nın oranı ise azalmaktadır. Buna göre gençlik çalışmalarının dar kapsamlı Çalışma Grupları'ndan geniş ölçekli Gençlik Meclisleri'ne dönüştüğü ifade edilebilir.

Yıllar itibariyle kentlerdeki gençlik çalışmaları incelendiğinde kentlerin %90'nın üzerinde bir oranla gençlikle ilgili çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Bu bakımdan Gençlik Meclisi ve Çalışma Grupları'nın Yerel Gündem 21 uygulamalarının önemli bir bölümünü oluşturduğu ifade edilebilir.

Tablo 7:Özel İlgi Grupları'nın Gelişimi*

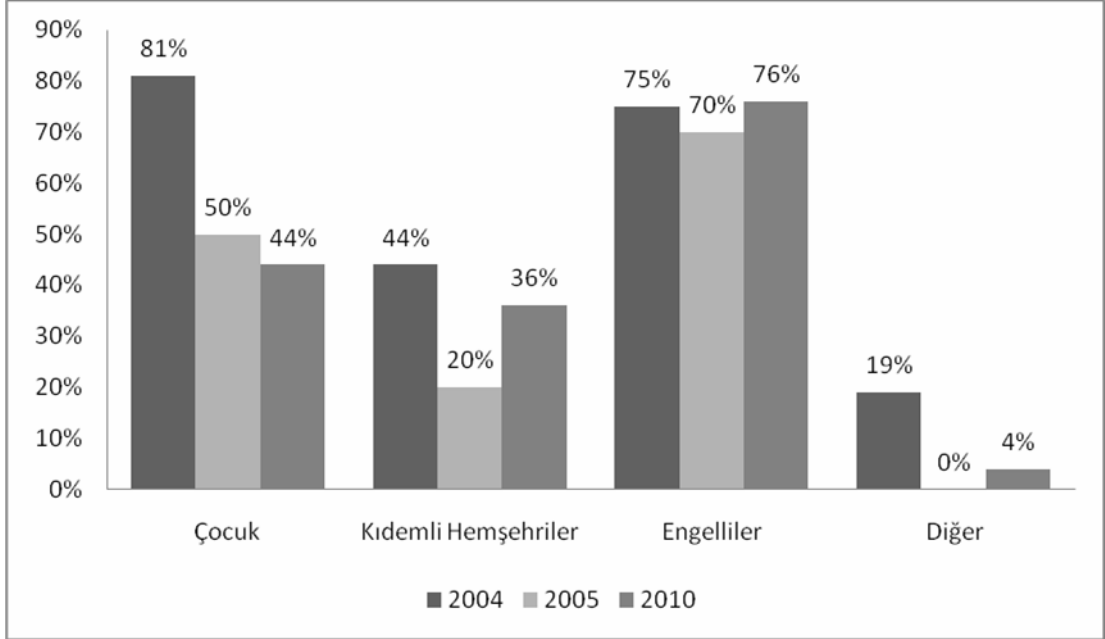
	2001**		2004		2005		2010	
	%	n	%	n	%	n	%	n
ÖİGM*** Mevcut	-	-	%70	16	%53	10	%52	25
Henüz Oluşturulmadı	-	-	%26	6	%47	9	%38	18
Bilinmiyor	-	-	%4	1	-	-	%10	5
TOPLAM	-	-	%100	23	%100	19	%100	48

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

**2001 tarihli araştırmada Özel İlgi Grupları'na yönelik mekanizmaların gelişimine ilişkin karşılaştırma imkânı sağlayacak herhangi bir soru yer almamaktadır.

** Özel İlgi Grupları'na Yönelik Katılımcı Mekanizmalar (Çocuk, Engelliler, Yaşlılar Meclisi... vb gibi)

Şekil 1:Özel İlgi Grupları'nın Konularına Göre Dağılımı*

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 7'de 2004, 2005 ve 2010 yılları içerisinde araştırma kapsamındaki kentlerde Özel İlgi Grupları'na yönelik mekanizmaların gelişimi, Şekil 1'de ise oluşturulan mekanizmaların konu alanlarına göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 7'ye göre Özel İlgi Grupları'na yönelik mekanizmaların oluşumu yıllar itibariyle azalmaktadır. 2004 yılında program ortağı kentlerin %70'inde Özel İlgi Grupları'na yönelik mekanizmalar oluşturulmuşken 2010 yılında Kent Konseyleri'nin sadece yarısında özel ilgi gruplarına yönelik mekanizmalar bulunmaktadır.

Şekil 1'e göre ise engellilere yönelik oluşturulan mekanizmaların önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Kıdemli hemşehriler olarak ifade edilen Emekliler ya da Yaşlılar gibi gruplara yönelik özel ilgi grupları ise süreç içerisinde istikrar gösterememiş olup, çocuklara yönelik çalışmaların azalmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Mahalle Ölçeğinde Örgütlenmenin Gelişimi*

	2001		2004		2005		2010	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Mahalle Ölçeğinde Örgütlenme Mevcut**	%15	4	%30	7	%26	5	%10	5
Mevcut Değil	%85	22	%61	14	%74	14	%73	35
Bilinmiyor	-	-	%9	2	-	-	%17	8
TOPLAM	%100	26	%100	23	%100	19	%100	48

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

**Mahalle Ölçeğinde Örgütlenme ile “Mahalle Meclisleri”, “Mahalle ya da Semt Evleri” gibi örgütlenmeler ele alınmaktadır. Mahalle muhtarlarının katılımı kapsam dışındadır.

Tablo 8, Mahalle ölçeğinde örgütlenmelerin yıllar itibariyle gelişimini ortaya koymaktadır. Halka en yakın yerel yönetim birimi olarak nitelendirilen Mahalle Yönetimlerinde, katılımcı mekanizmaların oluşumu Yerel Gündem 21 uygulamalarında katılım işlevinin yerine getirilmesi açısından önem taşımaktadır.

2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalarda Mahalle Muhtarları'nın katılımı ortak bir özellik sergilemekle birlikte sadece mahalle muhtarının katılımının, mahalle ölçeğinde katılımı sağladığı söylenemez. Bu nedenle Tablo 8, mahalle ölçeğinde halkın katılımını sağlayacak Mahalle Meclisleri, Mahalle ya da Semt Evleri gibi örgütlenmelerin gelişimini göstermektedir.

Tablo 8'e bakıldığında Yerel Gündem 21 uygulamaları içerisinde mahalle ölçeğinde örgütlenme oranının en fazla %30'lar seviyesine yükseldiği görülmektedir. Bu durum göstermektedir ki Yerel Gündem 21 uygulamaları içerisinde katılım işlevinin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayacak olan mahalle ölçeğindeki örgütlenmeler yeterli düzeyde değildir. 2010 tarihli araştırma sonuçları da göstermektedir ki Kent Konseyleri'nin de mahalle düzeyinde katılımı sağlayacak

örgütlenme düzeyi yeterli değildir. %10 seviyesindeki örgütlenme oranı, katılım işlevinin daha geniş kitlelere ulaşması için yeterli görülmemektedir.

Kadın ve Gençlik Meclisleri başta olmak üzere Özel İlgi Grupları'na yönelik oluşturulan katılımcı mekanizmalar ile Mahalle ölçeğinde örgütlenmelerin gelişimi değerlendirildiğinde, Kent Konseyleri süreci ile birlikte Kadın ve Gençlik Meclisleri'nin oluşumun artmış olduğu görülmektedir. Özel İlgi Grupları'ndan ise Engellilere yönelik çalışmaların yıllar itibariyle istikrarlı olduğu görülmekle birlikte Yaşlılar ve Çocuklar gibi diğer özel ilgi gruplarına yönelik mekanizmaların oluşumunda bir artış gözlenmemektedir. Mahalle ölçeğindeki örgütlenmeler ise hem Yerel Gündem 21 uygulamalarında hem de Kent Konseyi uygulamalarında düşük seyretmektedir.

Başta Kadın ve Gençlik Meclisleri olmak üzere Özel İlgi Grupları'na yönelik oluşturulan katılımcı mekanizmaların oluşumunda Kent Konseyi Yönetmeliği'nin olumlu etkisinin bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte araştırma sonuçları kapsamında söz konusu Meclis ve Çalışma Grupları'nın işlevlerini ne ölçüde yerine getirdiği ve Kent Konseyleri süreci içerisinde yönetmelikle birlikte rollerindeki dönüşüme ilişkin bir çıkarım yapmak olanaksızdır.

Yerel Gündem 21 Gençlik Çalışmaları Koordinatörü Sezai HAZIR, başta Gençlik Meclisleri olmak üzere Kent Konseyi çatısı altında oluşturulan Meclis ve Çalışma Grupları'nın Kent Konseyi Yönetmeliği sonrası dönüşümüne ilişkin şu değerlendirmeyi yapmaktadır;

“Yönetmeliğin en büyük sıkıntısı Kent Konseyi yapılanmalarını sınırlayıcı bir çerçeve çizmesidir. Yönetmeliğe göre Gençlik Meclisi Kent Konseyi çatısı altında. Türkiye'deki sistem açısından değerlendirildiğinde Kent Konseyleri'nin de bir anlamda siyasiler tarafından yönetildiği ortada. Bu noktada kendisini eğitememiş siyasilerin algılaması Kent Konseyi'ne kontrolcü ve güvensizlik temelli bir yaklaşım olarak yansıyor. Eleştirdiğim en büyük konuların başında Gençlik Meclisi başkanının kim tarafından göreve getirileceği konusudur. Ama maalesef pek çok yerde Gençlik Meclisi Yürütme Kurulları Kent Konseyi Başkanı ya da Genel Sekreter tarafından atanabiliyor. Halbuki bu yapılanmaların kentteki tüm gençleri kucaklayan yapılar olması lazım. Örneğin Yönetmeliğe göre Gençlik Meclisi Başkanı Kent Konseyi Yürütme Kurulu'nun doğal üyesi. Genel Sekreter ise Yürütme Kurulu'na karşı sorumlu. Ama halen pek çok yerde Gençlik Meclisleri Genel Sekreterlerden izin alıyor. Uygulamada bazı yerlerde Genel Sekreterler komünist parti Genel Sekreteri gibi davranabiliyor. Demek ki yasal düzenlemeler de pek fazla bir şey ifade etmiyor.

Bu nedenle öncelikle algılamaların değişmesi önem taşıyor. Tüm bunlara rağmen Yönetmelik, gençlerin yerel karar alma süreçlerine katılımı anlamında yasal dayanak sunması açısından önem taşıyor.” (10 Ağustos 2010 tarihli Sezai HAZIR ile Görüşme)

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin başta gençler ve kadınlar olmak üzere toplumun çeşitli kesimlerini yerel karar alma süreçlerine katılımını sağlamaya yönelik mekanizmaların oluşumun olumlu etki yaratmakla birlikte, söz konusu mekanizmaların amaç ve hedefleri doğrultusunda olumlu etkisi bulunduğunu ifade etmek gerçekçi değildir. Bununla birlikte Yönetmelik toplumun çeşitli kesimlerinin yerel karar alma süreçlerine katılıma yasal bir zemin oluşturması açısından önem taşımaktadır.

3.4.2.2. Kent Konseyi'nde Oluşturulan Görüşlerin Belediye Meclisine Gönderilmesi

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinde Kent Konseyi'nde oluşturulan görüşlerin Belediye Meclisi'nin gündemine alınarak görüşülmesi hükme bağlanmıştır. Aynı zamanda Belediye Meclis Başkanı olması nedeniyle Belediye Başkanı'nın Kent Konseyi'nde oluşturulan görüşlerin Belediye Meclisi'nin ilk toplantısında gündeme alınarak görüşülmesi gerekmektedir.

2010 yılında yapılan araştırma Kent Konseyleri'nin oluşturduğu görüşleri Belediye Meclisi'ne gönderip göndermedikleri konusunu araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 76. madde kapsamında oluşturulan 48 Kent Konseyi'nden 15'i düzenli olarak, 15'i ise birkaç kez oluşturulan görüşleri Belediye Meclisi'ne göndermiştir. 12 kent Konseyi ise oluşturulan görüşleri henüz Belediye Meclisi'ne iletmemiştir. 6 Belediye ise ilgili soruyu yanıtsız bırakmıştır. Oransal olarak sonuçlar değerlendirildiğinde 2010 yılında yapılan araştırmada Kent Konseyleri'nin %62'si Kent Konseyi'ne oluşturulan görüşleri Belediye Meclisi'ne göndermektedirler. Kent Konseyleri'nin %25'i ise henüz Kent Konseyleri'nde oluşturulan görüşleri Belediye Meclisi'ne göndermemişlerdir.

2010 tarihli araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır ki Kent Konseyleri'nde oluşturulan görüşlerin belediye teşkilatlanmasının karar organı konumunda bulunan Belediye Meclisi'ne aktarımında işlevsellik tam olarak sağlanabilmiş değildir.

3.4.2.3. İhtisas Komisyonları ve Stratejik Planlamada Kent Konseyi

Kent Konseyleri'nin tüm kenti kucaklayan yapılar olması nedeniyle Belediye Meclisi İhtisas Komisyonu toplantılarına katılım göstererek görüşlerini paylaşması ve Stratejik Planlama sürecinde aktif rol alması katılım işlevinin önemli bir gereği konumundadır. 2010 yılı araştırmasında Kent Konseyleri'nin ihtisas Komisyonlarına katılım sağlayıp sağlamadığı ve Stratejik Planlama sürecinde yer alıp almadığı konuları araştırılmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde 76. madde kapsamında oluşturulan 48 Kent Konseyi'nden sadece 9 Kent Konseyi'nin ihtisas komisyonu toplantılarına kurumsal olarak katılıp görüş bildirdiği görülmektedir. Bu rakam 48 Kent Konseyi içerisinde %19'a denk gelmektedir. Öte taraftan yine 76. madde kapsamında oluşturulan 48 Kent Konseyi'nden 20'si stratejik planlama sürecinde yer almıştır. Bu rakam 48 Kent Konseyi içerisinde %41'lik bir orana işaret etmektedir.

3.4.2.4. Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması

Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm sürecinde ele alınması gereken bir diğer nokta ise Yerel Gündem 21 uygulamaları içerisinde sürdürülebilir kalkınma yerel eylem planı niteliğinde Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecidir. Tablo 9 Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması işlevinin Kent Konseyleri yapılanması içerisinde ne ölçüde dönüştüğünü göstermektedir.

Tablo 9:Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması'nın Gelişimi*

	2001		2004		2005		2010	
	%	n	%	n	%	n	%	n
YG 21 Eylem Planlaması Çalışması Mevcut Değil	-	-	-	-	-	-	%42	20
YG 21 Tanıtım Aşamasında	%31	8	%9	2	%16	3	-	-
Mevcut Durum Raporu Hazırlanıyor	%27	7	%22	5	%37	7	-	-
Mevcut Durum Raporu Hazırlandı	%15	4	%4	1	%5	1	%15	7
Yerel Eylem Planı Hazırlanıyor	%27	7	%52	12	%26	5	-	-
Yerel Eylem Planı Hazırlandı	%0	0	%13	3	%16	3	%6	3
YG 21 Eylem Planlaması Çalışmaları Mevcut	%100	26	%100	23	%100	19	%37	18
TOPLAM	%100	26	%100	23	%100	19	%100	48

*UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 9’da yer alan Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması’nın gelişimine bakıldığında Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının en temel işlevinin gelişimi ve dönüşümü görülmektedir. Buna göre Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın başlangıç yılları olarak değerlendirebileceğimiz 2001 yılındaki araştırmada araştırmaya dâhil olan tüm kentlerin Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması’na ilişkin

çalışma yürüttükleri, bununla birlikte hiçbir kentin Yerel Gündem 21 Eylem Planlama sürecini tamamlamadıkları görülmektedir.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın olgunlaşma aşaması olarak değerlendirebileceğimiz 2004 ve 2005 yıllarındaki araştırmalara bakıldığında araştırmaya katılan tüm kentlerin Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması'na yönelik çalışma yürüttükleri görülmektedir. Bununla birlikte 2004 yılında araştırmaya katılan kentlerin %13'ü, 2005 yılında ise %16'sı Yerel Gündem 21 Eylem Planları'nı tamamlamışlardır.

2010 tarihli araştırma 2005 yılı sonrasında Kent Konseyleri içerisinde Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Buna göre 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi kapsamında oluşturulan 48 Kent Konseyi'nden sadece %37'lik kısma denk gelen 18 Kent Konseyi'nde Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması çalışmaları bulunmaktadır. Yine 2010 yılı araştırma sonuçları göstermektedir ki araştırmaya katılan Kent Konseyleri'nin sadece %6'lık kısmı oluşturan 3 Kent Konseyi Yerel Gündem 21 Eylem Planı'nı hazırlamıştır.

Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümünde Konsey kararlarının belediye meclisinde gündeme alınması, Kent Konseyleri'nin İhtisas Komisyonları toplantılarına ve Stratejik Planlama sürecine kurumsal katılımı gibi konuların yanında Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecinin tam olarak dönüşümünün gerçekleştiğini söylemek güçtür. Kent Konseyleri süreci içerisinde Yerel Gündem 21'in içermiş olduğu temel işlevlerin Kent Konseyleri uygulamasında geri planda kaldığı, işlevlere daha az önem verildiği görülmektedir.

Kent Konseyleri süreci içerisinde Yerel Gündem 21'in işlevlerinin geri planda kalmasının sebebini Sadun EMREALP şu şekilde değerlendirmektedir;

“Kent Konseyi Yönetmeliği genel olarak incelendiğinde Kent Konseyleri'nin işlevlerine yönelik düzenleyici maddeler bulunmasına rağmen, yönetmelik Kent Konseyleri'nin yapısına ağırlık vermesi nedeniyle bu işlevler arka planda kalıyor. Dolayısıyla Kent Konseyleri sürecinde yapı, amacın ve sürecin önüne geçiyor. Özellikle Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması süreci, yönetmeliğin içerisine o derece gizlenmiş durumda ki bu süreç hakkında bilgi sahibi olmayan kişiler tarafından anlaşılması çok güç. Yönetmelikte Genel Kurul ve organlar üzerinde o kadar çok duruluyor ki işlevlere yer kalmıyor. Hâlbuki kimler katılır anlayışı yerine niye kurulur, nasıl çalışır, hangi anlayışla çalışmalar yürütülür gibi konularda birkaç

yönlendirme bulursa Kent Konseyleri'nin işlevleri ön plana çıkabilir. Bunlar bulunmadığı için uygulamada herkes kafasına göre yorumda bulunuyor. Bu sürece yeni katılanlar kentlerin büyük bölümü de daha önce tecrübe etmiş kentlere danışmıyor. Danışılrsa da kaç çalışma grubu oluşturulduğu gibi sorular soruluyor. Bunun sonucunda küçük ölçekli bir kentte 17 çalışma grubu oluşturulup kimse katılmayınca 'kimse katılmıyor' deniyor." (10 Ağustos 2010 tarihli Sadun EMREALP ile Görüşme)

Kent Konseyleri içerisinde katılımcı süreçlerin geliştirilmesinde belediye yönetiminin yaklaşımına değinen Tahsin BULUT, başta Stratejik Planlama olmak üzere bu süreçlerde belediyelerin rolünü şu şekilde ifade etmektedir;

"Katılımcı süreçlerin gelişmesinde esas görev yönetim otoritelerine düşüyor. Yani onların buna inanmaları gerekiyor. Mesela çok önemli bir başlık; bütçelerin izlenmesi ve katılımcı bütçenin gerçekleşmesi. Belediyemiz de, bürokrasi de çeşitli düzeylerde insanlar yurtdışına gönderiliyor. Gidin diyorlar katılımcı bütçe nasıl yapılır bakın. Fakat giden arkadaşımız bürokrat penceresinden baktığı için belediyenin diğer birimleri, valiliğin bir takım birimleri gibi kamu odaklı katılımı gerçekleştiren bütçe katılımcı bütçe oluyor. Hâlbuki katılımcı bütçe mahalleden başlar. Bu işte bizzat mahallelinin taleplerini alacaksınız. Orada taleplerle gerçek ihtiyaçları buluşturacaksınız. Sonra tüm bunları bir araya getirip il düzeyinde bir ortak yerde buluşturacaksınız. Ondan sonra da öncelikleri belirleyerek bütçeyi yapacaksınız. Bu tabii sivil toplum kuruluşları temsilcileri, muhtarlar, odalar gibi hepsinin katılımıyla başarmak lazım. Bu nedenle en başta yönetim otoritesinin bu konuya desteğinin yanından inanması en önemli şart olarak yer alıyor." (13 Ağustos 2010 tarihli Tahsin ile Görüşme)

Araştırma sonuçları ve uzmanların değerlendirmeleri birlikte ele alındığında Kent Konseyleri süreci ile birlikte Yerel Gündem 21 uygulamalarının işlevlerinin sınırlandığı, Kent Konseyleri içerisinde işlevlerin arka planda kaldığı ifade edilebilir. Bu nedenle Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm süreci içerisinde katılımdan somut sonuçların üretilmesini ve katılımın sürdürülebilirliğini sağlayacak başta Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması olmak üzere yerel karar alma süreçlerine katılım, Kent Konseyi'nin ihtisas komisyonlarına kurumsal katılımı ve stratejik planlamada yer alması gibi işlevlerin tam olarak dönüşemediği görülmektedir.

3.4.3. Yerel Yönetişimdeki Rollerin Dönüşümü

Kent Konseyleri'nin yerel yönetim süreci içerisinde Kalkınma Ajansları'nın işlevleri ile bütünleşikliğinin sağlanması, yerel yönetim sürecinde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutarlı ve bütüncül politikaların geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

2010 yılında gerçekleştirilen araştırma kapsamında Kent Konseyleri'nin kurumsal olarak Kalkınma Ajansı'nın danışma organı niteliğindeki Kalkınma Kurulu üyesi olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde 76. madde kapsamında oluşturulan 48 Kent Konseyi'nden sadece 4'ünün Kalkınma Ajansı'nın Kalkınma Kurulu üyesi olduğu görülmektedir. Bu rakam %8'lik bir orana isabet etmektedir. %17'lik kısmı oluşturan 8 Kent Konseyi ise Kalkınma Kurulu üyeliği ile ilgili soruyu yanıtsız bırakmıştır. Geriye kalan %75'lik kısmı oluşturan 36 Kent Konseyi ise Kalkınma Kurulu üyesi olmadıklarını belirtmişlerdir.

Kalkınma Ajansları ve Kent Konseyleri arasındaki ilişki konusunda Sadun EMREALP şunları ifade etmektedir;

“Kalkınma Ajansları'nın katılımcı bir anlayışla bütünleşmesinin alt yapılarından birisinin Türkiye Yerel Gündem 21 Programı uygulamaları sonrası insanların yönetim temelli bu süreçlere ikna olması olduğu ifade edilebilir. Ama net olarak bakıldığında, Kent Konseyleri yasal alt yapıya Kalkınma Ajansları'na göre daha önce kavuşmasına rağmen Kalkınma Ajansları içerisinde yasal düzeyde kendisine yer bulamadı. Dolayısıyla alışık olduğumuz bir bürokrasi paylaşımı nedeniyle Kent Konseyleri İçişleri Bakanlığı'nın, Kalkınma Ajansları DPT'nin işi gibi görme eğilimi bulunuyor. Dolayısıyla uygulamalarda Kalkınma Ajansları'nı DPT'ni yerel ofisleri gibi görme eğilimi yaygınlığını koruyor. Öte taraftan Kalkınma Ajansları'nın merkezi yönetimi temsilen vali ve yakın çevresindekilere dayalı bir yapı olarak işlediği artık Türkiye'nin gerçeklerinden biri durumunda. Bu ölçüde Kalkınma Ajansları'nın kalkınma işlevi tıpkı Kent Konseyleri'ndeki Yerel Eylem Planlaması işlevinde olduğu gibi geri planda kalıyor.” (10 Ağustos 2010 tarihli Sadun EMREALP ile Görüşme)

Bursa'da Kalkınma Ajansı ve Kent Konseyi arasında ilişkinin kurumsal düzeyde sağlanamadığını belirten Tahsin BULUT bu konuyu şöyle aktarmaktadır;

“Kalkınma Ajansları bana göre evrimleşme süreci içerisinde. Ancak burada da merkezi yönetimin yanlışlarına tanık olmak mümkün. Ajansların kuruluş kanunu çok

iyi niyetli çok isabetli olmakla birlikte DPT işin koordinatörü gibi duruyor ve sonuçta bürokratik bir mekanizma oluşturulmuş gibi bir yapılanma ortaya çıkıyor. Dolayısıyla Kalkınma Ajansları'nın temelini oluşturan yönetim anlayışına, işin ruhuna uygun bir yapılanma olduğunu söylemek güç. Çünkü böyle bir mekanizmanın için Kent Konseyi'nin mutlak bulunması lazım ancak kurumsal olarak Bursa yer almıyor. Onun yerine Yürütme Kurulu'nda bir üyemiz aynı zamanda Ajansın Kalkınma Kurulu üyesi. Bu konuya ilişkin bir davet gelmediği gibi Kalkınma Ajansları tarafından hazırlanacak bölgesel gelişme planlaması sürecinde Bursa Yerel Gündem 21 uygulamalarından faydalandığını sanmıyorum.” (13 Ağustos 2010 tarihli Tahsin BULUT ile Görüşme)

Araştırma sonuçları ve uzmanların değerlendirmeleri göstermektedir ki Kalkınma Ajansları, kamu yönetimi yapılanmasında Kent Konseyleri'nden sonra oluşmuş olmakla birlikte işlevlerin yerine getirilmesinde benzerlikler taşımaktadır. Ancak uygulamalarda Kalkınma Ajansları ve Kent Konseyleri arasında bütünleşikliğin kurumsal düzeyde sağlandığını söylemek oldukça güçtür. Bunun yerine ilişkiler daha çok kişisel bağlantılar düzeyinde yürütülmekte bu durumda ilişkilerin sürdürülebilirliği açısından olumsuz etki yaratmaktadır. Öte taraftan Kalkınma Ajansları'nın kalkınma işlevini yerine getirmede katılımcı bir anlayış içerisinde oluşturması beklenen bölgesel gelişme planları ile Kent Konseyleri'nin yerel eylem planlaması süreci ele alındığında, söz konusu bütünleşikliğin sağlanmaması durumunda rekabet eden planların ortaya çıkması olası görülmektedir.

SONUÇ

1972 yılında Stockholm’de düzenlenen BM İnsan Çevresi Konferansı ile uluslararası alanda, kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik artan ilgi BM Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından hazırlanan Brundtland Raporu ile sürdürülebilir kalkınma anlayışının gelişimine yol açmıştır. Brundtland Raporu’nda “bugünün gereksinim ve beklentilerini, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılama” olarak tanımlanan sürdürülebilir kalkınmaya yönelik stratejiler 1992 Rio de Janeiro’da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı ile köklü değişikliklere uğramıştır. Bu değişim sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında devleti tek merkez olarak ele alan çözüm öneri ve stratejileri yerine toplum merkezli ve toplumdaki aktörlerin katılımına dayanan stratejiler yönünde gerçekleşmiştir.

1992 BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’nın en önemli etkisi sürdürülebilir kalkınma kavramının söylemlerden politikalara aktarılması olmuştur. Konferans sonucu kabul edilen Gündem 21 başlıklı küresel eylem planı bunun en somut örneğidir.

“İnsanlık tarihi bir dönüm noktasındadır” ifadesi ile başlayan Gündem 21, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında bir yol haritası niteliği taşımaktadır. Sürdürülebilir kalkınmayı etkileyen tüm konularda çeşitli düzeylerde hayata geçirilmesi gereken temel faaliyetleri içeren Gündem 21, dört başlık altında toplanmış 40 bölümden oluşmakta, her bölüm ise bir program alanını içermektedir.

Gündem 21 sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında yerel yönetimlerin önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle Gündem 21’in 28. Bölümünün “Gündem 21’in Desteklenmesinde Yerel Yönetimlerin Girişimleri” başlığını taşıması rastlantı değildir. “Yerel Gündem 21” kavramının da getirildiği bu bölümün temel dayanağında Gündem 21’de ele alınan sorunların ve çözümlerin büyük bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlerden kaynaklanması nedeniyle yerel yönetimlerin katılımı ve işbirliğinin Gündem 21’in hedeflerinin yerine getirilmesinde belirleyici unsur olduğu ifade edilmektedir.

Yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında rolünü ortaya koyan Gündem 21'in 28. Bölümü aynı zamanda "her ülkedeki yerel yönetimlerin kendi hakları ile danışma sürecine girmeleri ve kendi 'Yerel Gündem 21'lerini oluşturmaları" hedefini ortaya koymaktadır. Bu hedef doğrultusunda izlenmesi gereken ana faaliyet olarak "her yerel yönetimin hemşehriler, yerel örgütler ve özel sektör ile diyalog içerisinde, kendi Yerel Gündem 21'lerini geliştirmeleri" gerektiği ifade edilmekte, yerel yönetimlerin "programlarını, politikalarını, mevzuatını Gündem 21 hedeflerine ulaşmak için yerel düzeyde benimsenen programlar doğrultusunda gözden geçirmeleri ve revize etmeleri" gerekliliği vurgulanmaktadır.

ICLEI, Yerel Gündem 21'i "öncelikli yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarına yönelik uzun dönemli stratejik planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla, Gündem 21'in hedeflerine yerel düzeyde ulaşmada katılımcı ve çok paydaşlı süreç" olarak tanımlamaktadır. Bu bakımdan Yerel Gündem 21 sürdürülebilir kalkınmaya yönelik katılımcı yerel eylem planlama süreci olarak ele alınmakla birlikte aynı zamanda yerel yönetişimin tüm alanlarını kapsayan bütüncül bir bakış açısına dayanan yeni bir yönetim anlayışını içeren bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu sürecin temel stratejilerini ise yerindenlik, yapabilir kılma, katılımcılık ve demokratik yönetişim oluşturmaktadır.

1992 yılında Gündem 21 başlıklı küresel eylem planının kabul edilmesiyle birlikte 113 ülkede 6000'in üzerinde yerel yönetim tarafından Yerel Gündem 21 süreçleri uygulamaya konulmuştur. Yerel Gündem 21 uygulamalarında başı Avrupa kıtası çekmekte olup, uygulamaların gelişiminde ICLEI ve "Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Kampanyası" önemli bir etki yaratmıştır. Yerel Gündem 21 uygulamalarının Türkiye'de gelişimi ve yaygınlaşması ise 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen BM HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı sonrasında olmuştur.

BM HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı sonrasında UNDP desteği ile 1997 – 1999 yılları arasında yürütülen "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi" ile başlayan Yerel Gündem 21 uygulamaları, süreç içerisinde yeni yerel ortakların dâhil olması ve hükümet ve merkezi yönetimin desteği ile birlikte proje çerçevesinden çıkartılarak programa dönüştürülmüştür. Bu nedenle Türkiye Yerel Gündem 21 Programı 1997 yılından itibaren UNDP'nin

desteği ile yürütülen birbiri ile bağlantılı ve karşılıklı olarak birbirini destekleyen bir dizi demokratik yönetişim projesini içermektedir.

T.C. Bakanlar Kurulu'nun ilgili kararları ile desteklenen ve adem-i merkeziyetçi bir anlayışla yürütülen Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın koordinatörlüğünü UCLG –MEWA stlenmektedir. Programın merkezi yönetim düzeyinden ortakları arasında T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, T.C. evre ve Orman Bakanlığı, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği yer almaktadır. Programın yerel yönetim düzeyinde ortakları arasında başta görev ve sorumluluk alanı kentsel alanlar ile sınırlı olan Belediyeler ve İl zel İdareleri yer almaktadır. Yerel Yönetişim düzeyindeki ortaklar arasında ise başta Kent Konseyleri olmak üzere Kent Konseyleri çatısı altında oluşturulmuş bulunan Gençlik Meclisleri, Kadın Meclisleri, alışma Grupları ve zel İlgi Gruplarına (ocuk, Yaşlılar, Engelliler..vb) Yönelik Mekanizmalar sayılabilir. Programın destekleyici ortakları arasında ise gençlik çalışmalarının koordinasyonundan sorumlu Habitat için Gençlik Derneği, programın görsel hafızasını hazırlamış olduğu tanıtım filmleri ile oluşturan VTR Araştırma Yapım Yönetim, ICLEI, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi (WALD) ve program aşamalarında çalışmalara çok yönlü destek sağlayan Tarihi Kentler Birliği, Akdeniz Belediyeler Birliği, Ege Belediyeler Birliği, Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği ile Türkiye Belediyeler Birliği sayılabilir.

1997 yılından itibaren Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında gerçekleştirilen çok yönlü çalışmalar kamu yönetimi yapılanmasında yerel demokratik yönetişimin geliştirilmesinde yönelik kurumsal yapıların ve uygulamaların gelişimini sağlamıştır Bu mekanizma ve uygulamaları Gençlik Meclisleri, Kadın Meclisleri, zel İlgi Grupları'na yönelik katılımcı mekanizmalar, Mahalle leğinde alışmalar, Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması ve alışma Grupları ile tüm bu mekanizma ve süreçleri bir çatı altında buluşturan Kent Konseyleri olarak sıralayabiliriz.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında merkezi yönetimi, sivil toplumu ve özel sektörü bir işbirliği ortaklığı çerçevesinde buluşturan yapılar olarak

tanımlanan Kent Konseyleri ve Kent Konseyi çatısı altında oluşturulan diğer tüm katılımcı mekanizmalar 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi ile güçlü bir yasal dayanak kazanmıştır. Kent Konseyleri'nin 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer alması ile birlikte belediye teşkilatı olan her yerde Kent Konseyleri'nin oluşturulması yasal bir zorunluluk haline gelmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi Kent Konseyleri'ni kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan yapılar olarak tanımlamaktadır.

Kent Konseyleri'nin çalışma usul ve esasları ile görevleri ise 8 Ekim 2006 tarihinde 26313 sayılı T.C. Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Kent Konseyi Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Yönetmeliğin 6. Maddesinde Kent Konseyi'nin görevleri sıralanmıştır. Buna göre Kent Konseyleri'nin başta yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılması olmak üzere kent kimliğinden yoksulluğu giderici programları desteklemeye, kent kaynaklarının etkili ve verimli kullanılmasından çeşitli toplum kesimlerinin yerel karar alma süreçlerine katılımı gibi demokratik yerel yönetişimin tüm alanlarını içeren çok yönlü görevleri bulunmaktadır.

Yönetmeliğin 9. Maddesinde Kent Konseyi'ni organlarını ise Genel Kurul, Yürütme Kurulu, Meclisler ve Çalışma Grupları ve Kent Konseyi Başkanı olarak belirlenmiştir. Yönetmelik aynı zamanda içerdiği bir geçici madde ile Yönetmeliğin yayını öncesinde oluşturulmuş olan Kent Konseyi ve benzeri katılımcı mekanizmaların bir yıl içerisinde Kent Konseyi Yönetmeliği ile uyumlu hale getirilmesini hükme bağlamıştır. Bu hüküm uyarınca Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamaları Kent Konseyleri'ne dönüşüm sürecine girmiştir.

8 Ekim 2006 tarihli Yönetmeliğin yayını ile birlikte Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ortağı dışındaki kentlerde de yaygınlaşmaya başlayan Kent Konseyleri ile birlikte uygulamada bazı sıkıntılarla karşılaşmıştır. Buna paralel olarak Türkiye

Yerel Gündem 21 Programı ortağı kentler olan İzmir ve Antalya'dan bazı sivil toplum kuruluşları Kent Konseyi Yönetmeliği'nin iptali istemiyle Danıştay 8. Dairesi'nde dava açmışlardır. Uygulamada karşılaşılan sıkıntı ve darboğazların aşılması ve Danıştay 8. Dairesi'nin 22 Mayıs 2008 tarihinde 2008/1280 Esas, 2008/3744 Karar Sayılı kısmi iptal kararı ile birlikte Kent Konseyi Yönetmeliği'nin gözden geçirilmesi ve gerekli değişikliklerin yapılması amacıyla Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamında Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde yeni bir çalışma başlatılmıştır. Çalışma kapsamında düzenlenen Kent Konseyi konulu bölgesel eğitimler aracılığı ile Yönetmelik üzerindeki değişiklik önerileri alınmış, üzerinde uzlaşmaya varılan konulardaki değişikliklere son şekli T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından verilerek 6 Haziran 2009 tarihli 27250 sayılı T.C. Resmi Gazete'de yayınlanan "Kent Konseyi Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile yürürlüğe girmiştir.

Araştırmanın temel amacı, Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm sürecinin analizini gerçekleştirmektir. Bu amaç kapsamında araştırmada Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ortağı kentlerde Yerel Gündem 21 uygulamalarının ne şekilde dönüştüğünü, Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki birikim ve işlevlerin Kent Konseyleri'ne ne derecede aktarılabildiğini ortaya koymaya çalışmaktadır.

Bu kapsamda araştırmanın birinci bölümünde Yerel Gündem 21 uygulamalarının temelini oluşturan sürdürülebilir kalkınmanın gelişimi uluslararası gündemdeki gelişmeler ve öne çıkan stratejik unsurlar doğrultusunda incelenmiş, Yerel Gündem 21 kavramı ve unsurlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde Avrupa'da ve Türkiye'de gerçekleştirilen Yerel Gündem 21 uygulamaları ele alınmış, uygulamaların genel çerçevesi ve işleyişine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının yasal zemine kavuşması ile başlayan Kent Konseyleri'ne dönüşüm süreci, UCLG – MEWA arşivlerinden elde edilen 2001, 2004, 2005 ve 2010 tarihli araştırmaların verilerinin karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi ve söz konusu analizin yerel ve ulusal düzeydeki uzmanlarla gerçekleştirilen görüşmelerin sonuçları ile desteklenerek değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümü, "Kurumsal Yapıların Dönüşümü", "İşlevlerin Dönüşümü" ve "Yerel Yönetişimdeki Rollerin Dönüşümü" başlıklarında değerlendirilmiştir.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümünde kurumsal yapıların dönüşümü önemli bir yer tutmaktadır. Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri sürecinin kurumsal yapılarında Kent Konseyleri'nin oluşumu, Kent Konseyi Çalışma Yönergeleri, Çalışma Grupları, Kent Konseyleri'nin Çalışma Mekânları ve Kent Konseyleri'nin Mali Yapısı ele alınmaktadır.

Yerel Gündem 21 uygulamalarının 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi ile birlikte yasal dayanak kazanmasıyla, belediye teşkilatı olan her yerde Kent Konseyleri'nin oluşumu yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu durumda ülkemizde 2951 belediyede Kent Konseyi'nin oluşturulmuş olması gerekmektedir. Ancak araştırma sonuçları göstermektedir ki yasal zorunluluğa rağmen oluşturulan Kent Konseyi sayısı bu rakamın çok altındadır. Bu durum Kent Konseyleri sürecinin çoğunlukla Türkiye Yerel Gündem 21 sürecine daha önce dâhil olmuş olan kentler tarafından yürütüldüğünün bir göstergesi olarak varsayılabilir.

Yerel Gündem 21 uygulamalarını yürüten kentlerde Kent Konseyleri'nin oluşumunun artış gösterdiği görülmektedir. 2001 yılında %46 olan Kent Konseyi oluşumu, 2010 yılında %96'ya yükselmiştir. Bu durum Yerel Gündem 21 uygulamalarının yürütülmesinde Kent Konseyi Yönetmeliği'nin Kent Konseyleri'nin oluşumuna olumlu etkisini ortaya koymaktadır.

Kent Konseyi Çalışma Yönergeleri'nin oluşturulması yıllar itibariyle artış göstermiştir. Kent Konseyi Yönetmeliği'nin, Kent Konseyleri'nin uygulama yönergesi çıkarabilmesine ilişkin hükmü Çalışma Yönergeleri'nin oluşumunu olumlu yönde etkilemiştir. Aynı zamanda Çalışma Yönergeleri'ndeki bu gelişimin, Kent Konseyleri'nin çalışma usul ve esaslarını süreç içerisinde geliştirdikleri ve kent ölçeğinde meşru sayılmama ya da muhatap alınmama sorunlarını bu yolla gidermiş olduklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Kent Konseyleri içerisinde Çalışma Grupları'nın her dönemde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. 2001, 2004, 2005 ve 2010 yıllarında Kent Konseyleri'nin

%80'den fazlasında Çalışma Grupları oluşturulmuştur. Oluşturulan Çalışma Grupları'nın sayısı ise kentten kentte yerel özellikler doğrultusunda değişiklik göstermektedir.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamaları kapsamında Kent Konseyleri'nin çalışma mekânlarına bakıldığında büyük oranda Kent Konseyi çalışmalarının Yerel Gündem 21 Evi ve çalışma ofislerinde gerçekleştirildiği görülmektedir. 76. Madde kapsamında oluşturulmuş olan Kent Konseyleri'nin %25'i herhangi bir çalışma mekânına sahip olmaması Kent Konseyi çalışmalarının sürdürülebilirliği açısından önemli bir risk yaratmaktadır.

Araştırma kapsamında Kent Konseyleri'nin mali yapısı değerlendirildiğinde belediyeler tarafından Kent Konseyleri'ne bütçe tahsisatı konusu önem kazanmaktadır. 2010 yılı araştırma sonuçları göstermektedir ki Kent Konseyleri'nin sadece %48'inde belediyeler tarafından bütçe tahsisatı gerçekleştirilmiştir. Bu durum göstermektedir ki Kent Konseyi Yönetmeliği'nin belediyeler tarafından bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle Kent Konseyleri'ne yardım ve destek sağlama yolundaki amir hükmüne rağmen, Kent Konseyleri'ne bütçe tahsisatının gerçekleştirilmesinde uygulamada sorunlar bulunmaktadır.

Kurumsal yapıların dönüşümünde ele alınan bir diğer konu ise Genel Sekreterlik kurumunun dönüşümüdür. Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarında yerel koordinatör niteliğindeki Yerel Gündem 21 Genel Sekreterlikleri, Kent Konseyi Yönetmeliği'nde 6 Haziran 2009 tarihinde yayınlanan Yönetmelik ile gerçekleştirilen yenide düzenleme sonucu kendilerine bulabilmiştir. 2010 tarihli araştırma sonuçları göstermektedir ki Kent Konseyleri'nin %88'inde Genel Sekreterlik oluşturulmuş olup, Genel Sekreterlerin %64'ü aynı zamanda belediye personeldir. Bu durum Genel Sekreterliğin çalışmaların koordinasyonunda önemini koruduğunun önemli bir göstergesidir.

Yerel Gündem 21 uygulamalarının kurumsal yapılarının dönüşümü bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Kent Konseyleri süreci ile birlikte Yerel Gündem 21 uygulamalarının kurumsal yapılarının oluşumunun artış gösterdiği görülmektedir. Yerel Gündem 21 uygulamalarının yasal süreçlere taşınması ile birlikte

uygulamaların kurumsal yapılarının Kent Konseyleri çatısı altına taşındığı ifade edilebilir. Bununla birlikte araştırma sonuçlarında söz konusu kurumsal yapıların nasıl oluşturulduğu, bu süreçte katılımcı bir anlayışın hâkim olup olmadığı konusunda çıkarım yapmam mümkün değildir.

Araştırma sonuçlarına bir başka açıdan bakıldığında belediye teşkilatı olan her yerde oluşturulması yasal bir zorunluluk olan Kent Konseyleri'nin, yasal mevzuat hükümlerine rağmen ülke çapında yeterli oranda yaygınlaştığını söylemek oldukça güçtür. Bu süreçte Kent Konseyi Yönetmeliği hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığını denetlemekle yükümlü olan T.C. İçişleri Bakanlığı'na sorumluluk düşmektedir. Kent Konseyi'nin tüzel kişilik sahibi olmayışı ve belediye teşkilatlanması içerisinde yer almayışı gibi nedenler bakanlığın denetimini Kent Konseyi'nin oluşturulması ve Kent Konseyi'nde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinde görüşülüp görüşülmediğinin değerlendirilmesi ile sınırlıdır. Bu bakımdan Kent Konseyleri'nin etkin biçimde işlerliğinin sağlanmasında öne çıkan denetim unsurunun yine Kent Konseyi'ni oluşturan yerel ortaklar olduğu ortadadır.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm sürecinde işlevlerin dönüşümü önem taşımaktadır.

Kadın ve Gençlik Meclisleri başta olmak üzere Özel İlgi Grupları'na yönelik oluşturulan katılımcı mekanizmalar ile Mahalle ölçeğinde örgütlenmelerin gelişimi değerlendirildiğinde, Kent Konseyleri süreci ile birlikte Kadın ve Gençlik Meclisleri'nin oluşumunun artmış olduğu görülmektedir. Özel İlgi Grupları'ndan ise Engellilere yönelik çalışmaların yıllar itibarıyla istikrarlı olduğu görülmele birlikte Yaşlılar ve Çocuklar gibi diğer özel ilgi gruplarına yönelik mekanizmaların oluşumunda bir artış gözlenmemektedir. Mahalle ölçeğindeki örgütlenmeler ise hem Yerel Gündem 21 uygulamalarında hem de Kent Konseyi uygulamalarında düşük seyretmektedir.

Başta Kadın ve Gençlik Meclisleri olmak üzere Özel İlgi Grupları'na yönelik oluşturulan katılımcı mekanizmaların oluşumunda Kent Konseyi Yönetmeliği'nin olumlu etkisinin bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte araştırma sonuçları kapsamında söz konusu Meclis ve Çalışma Grupları'nın işlevlerini ne ölçüde yerine

getirdiği ve Kent Konseyleri süreci içerisinde yönetmelikle birlikte rollerindeki dönüşüme ilişkin bir çıkarım yapmak olanaksızdır.

Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması'nın gelişimine bakıldığında Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının en temel işlevlerinden birisi konumunda bulunan Yerel Eylem Planlaması sürecinin gelişimi ve dönüşümü görülmektedir. Buna göre Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın başlangıç yılları olarak değerlendirebileceğimiz 2001 yılındaki araştırmada araştırmaya dâhil olan tüm kentlerin Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması'na ilişkin çalışma yürüttükleri, bununla birlikte hiçbir kentin Yerel Gündem 21 Eylem Planlama sürecini tamamlamadıkları görülmektedir.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın olgunlaşma aşaması olarak değerlendirebileceğimiz 2004 ve 2005 yıllarındaki araştırmalara bakıldığında araştırmaya katılan tüm kentlerin Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması'na yönelik çalışma yürüttükleri görülmektedir. Bununla birlikte 2004 yılında araştırmaya katılan kentlerin %13'ü, 2005 yılında ise %16'sı Yerel Gündem 21 Eylem Planları'nı tamamlamışlardır.

2010 tarihli araştırma 2005 yılı sonrasında Kent Konseyleri içerisinde Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecini ortaya koymasından önem taşımaktadır. Buna göre 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi kapsamında oluşturulan Kent Konseyleri'nden sadece %37'sinde Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması çalışmaları bulunmaktadır. Yine 2010 yılı araştırma sonuçları göstermektedir ki araştırmaya katılan Kent Konseyleri'nin sadece %6'sı Yerel Gündem 21 Eylem Planı'nı hazırlamıştır.

Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümünde Konsey kararlarının belediye meclisinde gündeme alınması, Kent Konseyleri'nin İhtisas Komisyonları toplantılarına ve Stratejik Planlama sürecine kurumsal olarak katılımı gibi konuların yanında Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması sürecinin tam olarak dönüşümünün gerçekleştiğini söylemek güçtür. Kent Konseyleri süreci içerisinde Yerel Gündem 21'in içermiş olduğu temel işlevlerin Kent Konseyleri uygulamasında geri planda kaldığı, işlevlere daha az önem verildiği görülmektedir.

Araştırma sonuçları ve uzmanların değerlendirmeleri birlikte ele alındığında Kent Konseyleri süreci ile birlikte Yerel Gündem 21 uygulamalarının işlevlerinin sınırlandığı ve Kent Konseyleri içerisinde Yerel Gündem 21 işlevinin arka planda kaldığı ifade edilebilir. Bu nedenle Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşüm süreci içerisinde katılımdan somut sonuçların üretilmesini ve katılımın sürdürülebilirliğini sağlayacak başta Yerel Gündem 21 Eylem Planlaması olmak üzere yerel karar alma süreçlerine katılım, Kent Konseyi'nin ihtisas komisyonlarına kurumsal katılımı ve stratejik planlamada yer alması gibi işlevlerin tam olarak dönüşemediği görülmektedir.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri içerisindeki dönüşümün analizinde Kent Konseyleri'nin yerel yönetimdeki rollerindeki dönüşüm önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda Kent Konseyleri'nin yerel düzeyde bir diğer önemli yerel yönetim birimi olan İl Özel İdaresi ile ilişkileri ve kamu yönetimi yapılanmasında bir diğer yönetim temelli mekanizma olan Kalkınma Ajansları ile ilişkiler önem kazanmaktadır.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarına bakıldığında Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri'nin merkezi yönetimi, sivil toplumu ve özel sektörü bir ortaklık çerçevesinde bir araya getirme rolüne vurgu yapılmaktadır. Yerel Gündem 21 uygulamalarının 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesinde kendine yer edinmesi sonucu 8 Ekim 2006 tarihinde yayınlanan Kent Konseyi Yönetmeliği'nin ilk halinde İl Genel Meclisi üyelerinin de Kent Konseyi katılımcıları arasında sayılmıştır. Bununla birlikte Danıştay 8. Dairesi'nin 22 Mayıs 2008 tarihli 2008/1280 Esas, 2008/3744 Karar Sayılı kısmi iptal kararı ile İl Genel Meclisi üyeleri Kent Konseyi katılımcıları arasında yer alması hukuka uygun bulunmamıştır. Danıştay 8. Dairesi'nin bu kararı Kent Konseyleri ile İl Özel İdareleri arasında işbirliğini olumsuz yönde etkilemiştir.

Kent Konseyleri ile benzer işlevleri yerine getirmeye çalışan ve yönetim temelli bir diğer mekanizmalardan olan Kalkınma Ajansları ile Kent Konseyleri arasındaki ilişki, Kent Konseyleri'nin yerel yönetim sürecindeki rolü açısından önemlidir. Bu nedenle 2010 yılında gerçekleştirilen araştırma kapsamında Kent Konseyleri'nin kurumsal olarak Kalkınma Ajansı'nın danışma organı niteliğindeki

Kalkınma Kurulu üyesi olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde 76. madde kapsamında oluşturulan 48 Kent Konseyi'nden sadece %8'inin Kalkınma Ajansı'nın Kalkınma Kurulu üyesi olduğu görülmektedir. Kent Konseyleri'nin %17'si Kalkınma Kurulu üyeliği ile ilgili soruyu yanıtsız bırakırken, geriye kalan Kent Konseyleri'nin %75'i ise Kalkınma Kurulu üyesi olmadıklarını belirtmişlerdir.

Kent Konseyi ve Kalkınma Ajanslarına ilişkin araştırma sonuçları ve uzmanların görüşleri birlikte değerlendirildiğinde Kalkınma Ajansları ve Kent Konseyleri arasında bütünleşikliğin kurumsal düzeyde sağlandığını söylemek oldukça güçtür. Bunun yerine ilişkiler daha çok kişisel bağlantılar düzeyinde yürütülmekte bu durumda ilişkilerin sürdürülebilirliği açısından olumsuz etki yaratmaktadır. Öte taraftan Kalkınma Ajansları'nın kalkınma işlevini yerine getirmede katılımcı bir anlayış içerisinde oluşturması beklenen bölgesel gelişme planları ile Kent Konseyleri'nin yerel eylem planlaması süreci ele alındığında, söz konusu bütünleşikliğin sağlanmaması durumunda rekabet eden planların ortaya çıkması olası görülmektedir.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının Kent Konseyleri'ne dönüşümü bir bütün olarak ele alındığında, Yerel Gündem 21 uygulamalarının kurumsal alt yapısını oluşturan Kent Konseyleri'nin yasal süreçler birlikte dönüşümünün sağlandığı görülmektedir. Yasal süreçle birlikte yapı alanındaki bu olumlu gelişmeye oranla Kent Konseyleri'nin işlev ve rolüne bakıldığında yasal süreçlerle birlikte söz konusu işlevlerin ve rolün tam olarak dönüşemediği görülmektedir. Bu süreçte Kent Konseyleri'nin işleyişinin alt yapısını oluşturan Kent Konseyi Yönetmeliği'nin yapı ve işlev dengesinde işlevi arka plana alan yaklaşımının etkili olduğu ifade edilebilir.

Bir başka açıdan araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, Türkiye Yerel Gündem 21 uygulamalarının yasal süreçlere taşınmış olması uygulamaların ülke çapında yaygınlaşmasına ilişkin beklenen etkiyi yaratmamıştır. Her ne kadar yasa mevzuat dayanak noktası oluşturmada etkili olsa da Yerel Gündem 21 uygulamalarının ülke çapında yaygınlaştırılmasında yasal hükümlerin beklenen işlevi yerine getirmediği, hatta uygulamaları sınırlayıcı etki yarattığı görülmektedir. Bu nedenle uygulamaların yaygınlaşması ve gelişiminde yasal mevzuat değişiklikleri ya

da bakanlık denetimi aracılığı ile yanıt aranması yerine, yapı ve işlev dengesini gözetilen bir anlayış içerisinde Yerel Gündem 21 uygulamalarının gerçek sahipleri konumunda bulunan yerel ortakların girişimlerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

ABDELLATIF, A. M. (2003, Mayıs). *Good Governance and Its Relationship to Democracy & Economic Development*. Mayıs 1, 2010 tarihinde Global Forum III on Fighting Corruption and Safeguarding Integrity Web Site: <http://www.pogar.org/publications/governance/aa/goodgov.pdf> adresinden alındı

AĞCA, B. (2002). *Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi(Johannesburg, 26 Ağustos - 4 Eylül 2002)*. Haziran 5, 2010 tarihinde T.C. Dışişleri Bakanlığı Web Sitesi: http://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa adresinden alındı

ATAK, Ş., & PALABIYIK, H. (2000). Ed.Zerrin TOPRAK, *21. yy'a Girerken Mahalle Yönetimleri*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını.

BARTON, H., & TSOROU, C. (2006). *Sağlıklı Şehir Planlaması*. Bursa: Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Yayını.

BM. (1997). *Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı - Rio Deklarasyonu ve Gündem 21*. Ankara: Çevre Bakanlığı Yayını.

BUDAK, S. (2004). Uluslararası Çevre Düzenlemeleri Bağlamında Politika Adalet ve Katılım. M. MARİN, & U. YILDIRIM (Dü) içinde, *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar*. İstanbul: Beta Yayınları.

BULUT, T. (2007, Aralık 5-6). 3. Yolsuzlukla Mücadele Konferansı. *Katılımcı Süreçte Bursa Kent Konseyi ve Bursa Yerel Gündem 21'in Rolü Sunumu*. TEPAV.

BUMİN, K. (1998). *Demokrasi Arayışında Kent*. İstanbul: İz Yayıncılık.

COE. (2001). *European Governance: A White Paper*. Brussels: COE.

ÇUKURÇAYIR, M. A. (2000). Yeni Yönetim Modeli Arayışları Çerçevesinde Halkın Yönetim Süreçlerine Katılım Olanakları. E. TODİE içinde, *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri Kitabı* (s. 211-224). Ankara: TODAİE Yayınları.

DETR. (1998). *Sustainable Local Communities for the 21'st Century*. London: DETR Publications.

DPT. (2007). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) Kamuda İyi Yönetişim ÖİK Raporu*. Ankara.: DPT yayını.

DPT. (2010). *Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu:Türkiye 2010*. Ankara: DPT Yayını.

DULUPÇU, M. A. (2001). Sürdürülebilir Kalkınma Politikasına Yönelik Gelişmeler. *Dış Ticaret Dergisi* (20), 46-70.

ECSCCT. (2010, Şubat 23). *Aalborg +10*. Haziran 3, 2010 tarihinde Aalborg +10: http://www.aalborgplus10.dk/media/short_list_23-02-2010.pdf adresinden alındı

ECSCCT. (1994). *Aalborg Charter of European Cities & Towns Towards Sustainability*. Aalborg: ECSCCT Publications.

ECSCCT. (2004). *Aalborg Commitments*. Aalborg: ECSCCT Publications.

ECSCCT. (2010). *Dunkerque Declaration on Sustainable Development in Europe*. Dunkerque: ECSCCT Publications.

ECSCCT. (2007). *Taking the Commitments to the Streets: The Spirit of Sevilla*. Sevilla: ECSCCT Publications.

ECSCCT. (2000). *The Hannover call of municipal leaders at the Turn of the 21st Century*. Hannover: ECSCCT Publications.

ECSCCT. (1996). *The Lisboa Action Plan: From Charter to Action*. Lisboa: ECSCCT Publications.

EMREALP, S. (2010). *Türkiye'nin Katılımcı Yerel Yönetişim Modeli Olarak Dünyaya Armağanı: Kent Konseyleri*. İstanbul: UCLG-MEWA Yayını.

EMREALP, S. (2005). *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*. İstanbul: IULA -EMME (UCLG - MEWA) Yayını.

ESA. (2002). *Implementing Agenda 21 Repor of the Secretary General on Economic and Social Council*. New York: UN Publications.

EVANS, B., & THEOBALD, K. (2003). Policy and Practice LASALA: Evaluating Local Agenda 21 in Europe. *Journal of Environmental Planning and Management* , 46 (5), 781-794.

FREEMAN, C. (1996). Local Government and Emerging Models of Participation in the Local Agenda 21 Process. *Journal of Environmental Planning and Management* , 39 (1), 65-78.

GÜZELSARI, S. (2003). Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli. *Amme İdaresi Dergisi* , 36 (2), 17-34.

HABİTAT II. (1996). *BM İnsan Yerleşimleri Konferansı - HABİTAT II Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı*. İstanbul: BM Yayını.

ICLEI Çev: IULA-EMME. (1999). *Yerel Gündem 21 Planlama Rehberi: Sürdürülebilir Gelişme Planlamasına Giriş*. İstanbul: IULA-EMME Yayını.

ICLEI. (2001). *Local Authorities Self Assessment of Local Agenda 21 (LASALA) Accelerating Local Sustainability - Evaluating European Local Agenda 21 Processes Volume I*. ICLEI .

ICLEI. (2002). *Secon Local Agenda 21 Survey Background Paper No:15*. ICLEI.

IULA – EMME. (2006). *Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Jonannesburg Uygulma Planının Yerelleştirilmesi Projesi Gelişme Raporu (1 Temmuz 2006 – 30 Eylül 2006)*. No:10. İstanbul .

IULA -EMME. (2003). *Implementing Local Agenda 21s in Turkey – Progress Report (1 July 2003 – 30 September 2003)*. No:15 . İstanbul. .

IULA-EMME. (1999). *Promotion and Development of Local Agenda 21s in Turkey – Final Project Report. (September 1997 – September 1999)*. İstanbul.

KARAMAN, Z. T. (1998). Habitat II ve Yerel Gündem 21 Sorumluluğu. *Türk İdare Dergisi* (421), 347-364.

KELEŞ, R. (1998). *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları

LAFFERTY, W. M., & ECKERBERG, K. (1998). *From the Earth Summit to Local Agenda 21*. London: Earthscan .

LAFFERTY, W. (2001). *Sustainable Communities in Europe*. London: Earthscan Publications.

NZONGOLA, G. (2004). *Democratic Governance and Human Rights in the International Framework*. Nisan 3, 2010 tarihinde UNDP Oslo Governance Centre: http://www.undp.org/oslocentre/docs04/DEMOCRATIC_GOVERNANCE_AND_HUMAN%20RIGHTS_IN_THE_INTERNATIONAL_FRAMEWORK.pdf adresinden alındı

OECD. (2006). *DAC Guidelines and Reference Series Applying Strategic Environmental Assessment: Good Practice Guidance for Development Co-operation*. Paris: OECD.

OECD - DAC. (1996). *Shaping the 21st Century: The Contribution of Development Co-operation*. Paris: OECD Publications.

OECD. (2001). *Engaging Citizens in Policy-Making: Information, Consultation and Public Participation, Public Management Policy Brief No:10*. OECD.

ÖNER, Ş. (2005). Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu. *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – 1*. (s. 57 – 87). (Ed. Hüseyin ÖZGÜR, Muhammet KÖSECİK) Ankara:Nobel Yayınevi.

PALABIYIK, H. (2004). Yönetimden Yönetişime Geçiş ve Ötesi Üzerine Kavramsal Açıklamalar. *Amme İdaresi Dergisi* , 37 (1), 63-85.

PARADIS, E., BAERE, P., & MAZIYN, B. (2004). *Towards an Analysis Framework for LA 21 Paper for the VLIR Policy Preparation Research Project*. Mayıs 2, 2010 tarihinde Sustainable Urban Development: Local Agenda 21 in Development Perspectives: http://www.cdo.ugent.be/publicaties/182.la21_development.pdf adresinden alındı

ROGERS, P. P. (2007). *Introduction to Sustainable Developmen*. London: Earthscan Publications.

RONDINELLI, D. (2006). Governments Serving People: The Changing Roles of Public Administration in Democratic Governance. . D. RONDINELLI içinde, *Public Administration and Democratic Governance: Governments Serving Citizens*. (s. 1-29). New York: UN Publications.

SEYFANG, G. (2003). Environmental Mega-Conferences from Stockholm to Johannesburg and Beyond. *Global Environmental Change* , 223–228.

TOPRAK, Z. (2006). *Yerel Yönetimler*. İzmir: Nobel Yayınevi.

TUTS, R. (4-5 October 2002). Urban Poverty Reduction Through Good Urban Governance:How can Local Agenda 21 initiatives contribute? Lessons learned from UN-HABITAT’s experience. *International Conference on “Local Agenda 21 in Development Perspectives”*. Brussels.

UCLG-MEWA. (2010). *Kent Konseyleri’nin Güçlendirilmesi ve Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizmaları Olarak İşlev Görmelerine Yönelik Eğitim ve Kapasite Geliştirme Desteği Sağlanması Projesi Gelişme Raporu*. (1 Ocak – 31 Mart 2010). No: 2. . İstanbul.

UCLG-MEWA. (2009). *Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin Yerelleştirilmesi Projesi Gelişme Raporu (Son)*.(1 Nisan 2009 – 30 Haziran 2009), No:11. İstanbul.

UÇKP. (2004). *Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Johannesburg Uygulama Planı*. Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı Yayını.

UGP. (2010). *UGP Kahramanmaraş 2010Toplantısı Raporu*. Kahramanmaraş: UGP.

UGP. (2008). *Ulusal Gençlik Parlamentosu Kent Konseyi Gençlik Meclisleri Taslak Çalışma Yönergesi*.

UN. (2000). *UN Millenium Declaration*. New York: Un Publications.

UNCED. (2002). *Towards Earth Summit: Stakeholder Involvement- UNCED Briefing Sheet*. UNCED Publications.

UNCED. (1997, Mayıs 23). *Un Conference on Environment and Development*. Haziran 2, 2010 tarihinde Eart Summit: <http://www.un.org/geninfo/bp/enviro.html> adresinden alındı

UNCHE. (1972b). *UN Conference on Human Environment – Action Plan for the Human Environment*. Stockholm: UN Publications.

UNCHE. (1972a). *UN Conference on Human Environment – Stockholm Declaration*. Stockholm: UNEP Publication.

UNCHS – HABITAT II. (1996b). *The Habitat Agenda Goals and Principles, Commitments and the Global Plan of Action*. İstanbul: UNHABITAT Publications. .

UNCHS – HABITAT II. (1996a). *Istanbul Declaration on Human Settlements*. İstanbul: UNHABITAT Publications. .

UNCHS-HABITAT I. (1976). *UN Conference on Human Settlements – The Vancouver Declaration on Human Settlements and Vancouver Action Plan*. Vancouver: UN – HABITAT Publications.

UNDP. (2007). *Democratic Governance*. Ağustos 18, 2010 tarihinde UNDP Web Site: http://www.undp.org/governance/about_us.shtml adresinden alındı

UNDP. (2002). *Human Development Report 2002: Deepening Democracy in a Fragmented World*. New York: Oxford University Press.

UNWSSD. (2002). *Un World Summit on Sustainable Development - The Johannesburg Declaration on Sustainable Development*. Johannesburg: Un Publications.

WCED. (1989). *Ortak Geleceğimiz Raporu*. Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.

WELCH, G., & NURU, Z. (2006). *Governance for the Future: Democracy and Development in the Least Development Countries*. New York: UN-OHRLLS Publications.

World Bank. (2009). *Public Sector Governance*. Haziran 1, 2010 tarihinde World Bank Web Site: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPUBLICSECTORANDGOVERNANCE/0,,contentMDK:20206128~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:286305,00.html> adresinden alındı

YG 21 Web Sitesi. (2006). *Yerel Gündem 21*. Haziran 2, 2010 tarihinde Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Web Sitesi: <http://www.la21turkey.net/index.php?pages=topic&op=cat&cid=101&tid=262> adresinden alındı

YILMAZ, A. (2010). Kalkınma Ajansları ve Yerel Yönetişim. *Türk İdare Dergisi* (466), 175-195.

TÜRKİYE YEREL GÜNDEM 21 PROJE DÖKÜMANLARI

UNDP -IULA. (2000). *YG 21 II. Aşama Proje Metni*.

UNDP -UCLG. (2007). *YG 21 IV. Aşama Proje Metni*.

UNDP -UCLG. (2009). *YG 21 V. Aşama Proje Metni*.

UNDP-IULA. (1997). *YG 21 I. Aşama Proje Metni*.

UNDP-UCLG. (2004). *YG 21 III. Aşama Proje Metni*.

UCLG – MEWA ARAŞTIRMALARI

ALPAN, S.(2001). Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması Projesi DPT Bağımsız Değerlendirme Raporu.

UCLG – MEWA (2004) YPDP Anket Çalışması

UCLG – MEWA (2005) YPDP Anket Çalışması

UCLG – MEWA (2010) Kent Konseyleri Bilgi Derleme ve Paylaşma Formları

KANUN ve YÖNETMELİKLER

T.C. 1982 Anayasası

5393 sayılı Belediye Kanunu

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Görevleri ve Koordinasyonu Hakkında Kanun

8 Ekim 2006 Tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği

6 Haziran 2009 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasında Dair Yönetmelik

GÖRÜŞMELER ve TOPLANTILAR

21 Haziran 2010, İstanbul – Ulusal Gençlik Parlamentosu Yürütme Kurulu Toplantısı

10 Ağustos 2010, İstanbul – Sadun EMREALP

10 Ağustos 2010, İstanbul – Sezai HAZIR

13 Ağustos 2010, Bursa – Tahsin BULUT

15 Ağustos 2010, Kütahya – Hasan DEMİR

EK – 1: GÖRÜŞME SORULARI

1. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı ve/veya Kent Konseyleri süreci içerisinde kurumunuzun ve şahsınızın rolünü tanımlayabilir misiniz?
2. Kent Konseyi Yönetmeliği ile Yerel Gündem 21 süreci nasıl bir aşama kaydetmiştir? Yönetmelik sürecin gelişmesine nasıl bir etki oluşturmuştur ya da oluşan etkini nasıl değerlendiriyorsunuz ya da nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
3. Yerel Gündem 21 sürecinin en önemli yapı taşlarından birisi de Yerel Eylem Planlamasıdır. Yerel Eylem Planlaması ve Yerel Gündem 21 süreçleri arasında bağlantı sağlanabilmiş midir? Sağlanamamışsa nasıl sağlanabilir?
4. Kent Konseyleri ile 5449 sayılı Kanunla oluşturulan Kalkınma Ajansları arasında kurumsal düzeyde bütünlük sağlanabilmiş midir? Bu uygulamalar için geleceğe ilişkin öngörünüz nedir?
5. Yerel Gündem 21 Programı, kamu yönetimi örgütlenmesinde kamu-sivil-özel ortaklı yönetim temelli diğer programlarda ne kadar uygulama alanı bulabilmiştir?
6. Yerel Gündem 21 Programından Kent Konseyleri'ne geçiş sürecinde karşılaşılan darboğazlar neler oldu ve aşmak için nasıl bir strateji izlendi?
7. Kent Konseyi çatısı altında oluşturulan Meclisler ve Çalışma Grupları arasında eşgüdüm ve koordinasyon etkin olarak sağlanabiliyor mu?